

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2018-2021

PIEKSÄMÄKI

Elämäsi asemapaikka

SISÄLTÖ	
1. JOHDANTO	5
II PIEKSÄMÄKI – LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KAUPUNKI	7
III STRATEGINEN SUUNTA, KESKEISET TAVOITTEET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	8
STRATEGIA 1: Päätöksenteko ja johtaminen	9
STRATEGIA 2: Vanhemmuus ja elämänhallinta	10
STRATEGIA 3: Kasvuympäristö	11
STRATEGIA 4: Palvelujen resurssit ja prosessit	12
STRATEGIA 5: Osallisuus	13
STRATEGIA 6: Yhteistyö	14
IV NYKYTILA JA TULEVAN KEHITYKSEN ENNAKOINTI	15
1. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOT SEKÄ HYVINVOINNIN TILA	15
1.1 Väestörakenne ja asukasluku	15
1.2 Työllisyys ja työttömyys	16
1.3 Asumisen sekä asuin- ja elinympäristö	17
1.4 Terveystila ja terveystottumukset	18
1.5 Elämänhallinta ja perheiden sosioekonominen tila	23
1.6 Lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta, lasten ja nuorten häiriökäyttäytyminen sekä tehdyt rikokset	24
1.6.1 lasten ja nuorten häiriökäyttäytyminen sekä tehdyt rikokset	25
1.6.2 Perheväkivalta	27
1.7 Koulutustaso	27
1.8 Osallisuuden, turvallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen	29
1.8.1 Oppilaitosympäristön ja yhteisön terveellisuuden ja turvallisuuden edistäminen	29
1.8.2 Toimintakulttuuri ja osallisuuden edistäminen	31
1.8.3 Osallisuuden kokeminen	33
1.8.4 opiskeluhoitopalvelujen toimivuus ja avun saanti koulussa	35
1.9 Toimintakyvyn sekä terveyttä ja hyvinvointia tukevien elintapojen edistäminen	38
1.9.1 Tyytyväisyys elämään	38
1.9.2 Perhe ja elinolot lapsen hyvinvoinnin edistäjänä	38
1.9.3 Opintojen edistäminen ja järjestämien hyvinvointia tukevasti	41
1.9.4 terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	43
1.9.5 Päihteet	45
1.10 Eriarvoisuuden vähentäminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen	47
1.10.1 Syrjäytymisen ja työelämän ulkopuolelle joutumisen ehkäisy sekä työllisyyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen	47
2.KAIKILLE LAPSILLE JA NUORILLE YHTEISET PALVELUT (UNIVERSAALIT PALVELUT)	49
2.1 Neuvola	49
2.2 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	51
2.3 Vastaanottotoiminta ja suunterveydenhuolto	55
2.4 Varhaiskasvatuspalvelut	56
2.4.1 Varhaiskasvatus	56
2.4.2 Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot	56

2.4.3 Varhaiskasvatussuunnitelma	57
2.4.4 Varhaiskasvatuksen toiminta- ja oppimisympäristö	57
2.4.5 Osallisuus ja vaikuttaminen	57
2.4.6 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	58
2.5 Opetustoimi	58
2.5.1 Kasvatus ja opetustyön resurssit	59
2.5.2 Opetuksen järjestämisen muodot/arvopohja	59
2.5.3 Opetuksen tukitoimet	60
2.5.4 oppilas- ja opiskeluhuolto	63
2.6 Nuorisotoimi	69
2.7 Seutuopisto	72
2.8 Liikuntatoimi	72
2.8.1. Liikuntapalvelut	73
2.9 Kirjastotoimi	75
2.10 Kulttuuritoimi	76
2.11 Lastenkulttuurikeskus Verso	76
2.11.1 Lastenkulttuurikeskus Verson toiminta Pieksämäellä	77
2.12 Poliisin, seurakuntien ja järjestöjen lapsi-, nuoriso- ja perhetyö	78
2.12.1 Poliisi	78
2.12.2 Seurakunta	78
2.12.3 Pieksämäen Seudun Liikunta	79
2.12.4 MLL Järvi-Suomen piiri	79
2.12.5 Pieksämäen seudun 4H	81
2.12.6 Terveys r.y	82
2.12.7 Pieksämäen Pelastakaa lapset r.y	82
2.12.8 Nuorisoteatteri Puntti	82
3. TEHOSTETUN TUEN PALVELUT	83
3.1 Varhaiskasvatuspalveluiden tarjoama tuki lapsille ja perheille	83
3.1.1 Varhaiserityiskasvatus	83
3.1.2 Varhaiskasvatuksen perheohjaus	83
3.1.3 Varhaiskasvatuksen puheterapeutti	84
3.1.4 Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa	84
3.1.5 Oppilashuolto	84
3.2 Lapsi- ja perhesosiaalityö	84
3.2.1 Yleiset perhepalvelut	85
3.2.2 Palvelutarpeen arviointi	85
3.3 Lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö ja ammatillinen tukihenkilötoiminta	85
3.3.1 Lapsiperheiden kotipalvelu	85
3.3.2 Perhetyö	86
3.3.3 Ammatillinen tukihenkilötoiminta	87
3.4 Perheneuvola	87
3.5. Lähisuhdeväkivaltatyö	90

3.6 Aikuissosiaalityö	91
3.7 Päihde ja mielenterveystyö	93
3.8 Vammaispalvelu ja kehitysvammahuolto	94
3.9 Tehostettu tuki esi- ja perusopetuksessa	94
3.9.1 Oppimissuunnitelma	95
3.9.2 Erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa	95
3.9.3 HOJKS	96
3.9.4 Pienluokkaopetus	96
3.9.5 Joustava perusopetus (JOPO)	96
3.10 Erityisnuorisotyö ja etsivä nuorisotyö, nuorten työpaja	97
3.11 Liikuntatoimen tehostettu tuki	100
3.12 Seutuopiston tehostettu tuki	100
3.13 Työtoiminta	100
4. ERITYISPALVELUT	101
4.2. Lastensuojelu	101
4.2.1 Lastensuojeluilmoitukset	102
4.2.3. Lastensuojelun sijaishuolto	104
4.2.4 Jälkihuolto	105
4.2.5 Perheoikeudelliset palvelut	106
4.2.5.1 Isyyden selvittäminen	107
4.2.6 Adoptioneuvonta	109
4.2.10 Lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä oleva palvelujärjestelmä	110
V. SEURANTA	111
5.1 Osallisuus ja kuuleminen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyössä:	113

1. JOHDANTO

Ensimmäinen Pieksämäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009 - 2013 hyväksyttiin 8.12.2009 82 § Pieksämäen kaupunginvaltuustossa. Suunnitelma laadittiin monialaisena yhteistyönä ja yksi suunnitelman keskeisimmistä tavoitteista on ollut tiivistää eri toimijoiden yhteistyötä lasten, nuorten ja lapsiperheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi paikkakunnalla. Tavoitteena on ollut kaikessa päätöksenteossa ja kaikilla tasoilla systemaattisesti edistää ja vahvistaa ehkäiseviä toimia ja palveluita, joiden avulla korjaavien palveluiden tarve vähenee.

Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelma 2018 – 2021 pitää sisällään paikallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman, joka pohjaa valtioneuvoston hyväksymään valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan sekä lastensuojelulain 12§ vaatiman lastensuojelusuunnitelman. Usean suunnitelman yhdistämisen tarkoituksena on luoda lasten ja nuorten palveluista saumaton kokonaisuus, jotta pystytään parempaan ja joustavampaan yhteistyöhön sekä asiakkaiden kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen monialaisen yhteistyön myötä mahdollisimman laadukkaasti ja tehokkaasti.

Suunnitelma päivitetään kerran valtuustokaudessa eli neljän vuoden välein. Suunnitelman toteutuksesta ja sen seurannasta vastaa Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä. Hyvinvointisuunnitelman ohjausvaikutusta korostaa se, että sen sisältö, kehittämistoimet ja voimavaraehdotukset on otettava huomioon laadittaessa kuntalain (L 365/1995) mukaista kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa eri vuosille.

Pieksämäen kaupunki on ollut viime vuosina mukana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE), joka on yksi hallituksen kärkihankkeista Suomessa. Hankekokonaisuutta hallinnoi Essote, Kärkihankkeessa pysyvää muutosta tehdään laajapohjaisesti tulevien sote- ja sivistystoimen palveluiden rakenteisiin ja sisältöön. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaavat työtä yhdessä.

Tavoitteena on kaikille lapsille parempi kasvu- ja oppimisympäristö sekä perheiden hyvä arki.

Hyvää arkea turvaamaan tarvitaan lapsi- ja perhelähtöistä toimintakulttuuria. Lasten hyvinvoinnin eriarvoistuminen on jatkunut jo pitkään koko maassa. Eriarvoistumista ovat ruokkineet lasten ja perheiden palveluiden hajanaisuus, asiakkaiden tarpeiden ja palveluiden huono kohtaaminen sekä varhaisen tuen puutteet. Hallinto- ja ammattikuntalähtöisestä toimintatavasta poisoppiminen vie oman aikansa. Pieksämäellä tätä muutosta on jo tehty ja muutostyö jatkuu edelleen. Sivi - sote yhteistyötä kehitetään hyvässä yhteistyössä ja yhdessä pyritään löytämään ne toimintamallit jotka tukevat Pieksämäkeläisten lasten, nuorten ja perheiden arkea parhaalla mahdollisella tavalla. Toiminnan sydämenä on lähellä arkea toimivat perheiden kohtaamispaikat ja lasten kasvu- ja kehitysympäristöön tuotavat palvelut. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa lapsiperheiden sekä lasten ja nuorten tukeminen tulee viedä mahdollisimman pitkälle heidän päivittäisiin kehitysyhteisöihin ilman asiakkuutta. Neuvoloista, varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta ja toisen asteen koulutuksesta sekä niihin sisältyvästä leimaamattomasta perhetyöstä, lapsiperheiden

kotipalvelusta ja nuorisotyöstä tulee rakentaa raskauden alusta nuoruuteen jatkuva toiminnallinen kokonaisuus. Päättäjät, järjestöt ja kolmas sektori sekä lapset, nuoret ja perheet tulee ottaa mukaan luomaan yhteistä kaikkia hyödyntävää toimintakulttuuria. Yhdessä suunniteltu toiminta ja palvelut sekä yhteen sovitettu toiminnan koordinointi ja johtaminen turvaa lapsi- ja perhelähtöisen toimintakulttuurin rakentumisen Pieksämäellä.

LAPE-muutosohjelman toimeenpanon tuesta vastaa terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). THL on laatinut ohjeistuksia ja määritellyt niin maakunnallisesti kuin paikallisestikin minimitietosisällöt kuntien hyvinvointisuunnittelun -ja kertomusten pohjaksi. Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelman indikaattoreissa on otettu huomioon THL:n ohjeistus. Ohjeistuksen myötä saadaan samoista lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia kuvaavista indikaattoreista vertailutietoa niin paikallisesti, maakunnallisestikin kuin valtakunnallisestikin. Hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy myös Etelä-Savon maakunnalliseen hyvinvointisuunnitelmaan.

Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) yhtenä tavoitteena on ollut ja on kehittää perhekeskustoimintaa koko maakuntaan. Maakunnallinen perhekeskus sisältää palveluverkoston kaikki tai lähes kaikki lasten ja perheiden palvelut. Maakunnan alueella on kolme perhekeskusta (Mikkeli, Savonlinna, Pieksämäki). Perhekeskuksen palveluja voidaan tarjota eri toimipisteissä tai etäyhteyksiä/ sähköisiä palveluja hyödyntäen lähellä perheiden arkea. Tavoitteena on palveluiden helppo saatavuus. Perhekeskustoimintamallia kehitetään samanaikaisesti valtakunnallisella, maakunnallisella ja paikallisella tasolla.

Etelä-Savoon on perustettu vuonna 2018 maakunnallinen lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmä. Johtoryhmän tavoitteena on toimia johtamisen yhteistyörakenteena, jossa mm. yhteensovitetaan strategioita, toimintamalleja sekä perhekeskustoiminnan johtamista ja koordinoitua. Yhteistyöllä tavoitellaan yhteistä näkyä ja linjausta moninaisiin palvelukokonaisuuksiin liittyen. Työryhmän toiminta kytketään osaksi tulevan maakunnan valmistelua ja siinä otetaan kantaa lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuteen liittyviin kysymyksiin.

Lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelma 2018 – 2021 on strateginen toimintaa linjaava sekä konkreettiset toimet sisältävä toimintaohjelma. Kuntien päättäjien ja johtajien tehtävä on yhdessä ohjata ja johtaa sekä yhteistyössä kehittää lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointityötä pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti Pieksämäellä. Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelma antaa kuntapäättäjille ja palveluiden käytännön toteuttajille kokonaiskäsityksen lasten ja nuorten kasvuoloista sekä käytössä olevista sekä tarvittavista voimavaroista ja kehittämistarpeista.

Lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja tavoitteita, toimenpiteitä ja vaikutuksia on seurattu ja arvioitu vuosittain. Vuosittaisen arvioinnin laadinnan aikana käydään verkoston ja kolmannen sektorin kanssa keskustelua siitä, kuinka lasten ja nuorten palvelut ovat Pieksämäellä rakentuneet ja kuinka niitä tulisi arvioinnin, lakien ja tutkimuksen valossa kehittää sekä tiedolla johtaa.

II PIEKSÄMÄKI – LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KAUPUNKI

Lapsi- ja nuorisopolitiikan peruseriaatteet ja arvot

- Turvallisuus
- Osallisuus
- Arvostus
- Luovuus
- Kumppanuus – yhteistyö

Visio 2021

Pieksämäki on lapsi- ja perhemyönteinen kaupunki, jossa

- lapsilla ja nuorilla on hyvä, turvallinen, virikkeellinen ja kannustava kasvu- ja oppimisympäristö
- lasten, nuorten ja perheiden palvelut toimivat asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja hyvässä yhteistyössä, jolloin ongelmiin löydetään ratkaisuja varhaisessa vaiheessa
- ennaltaehkäisevään työhön tehty panostus näkyy lisääntyneenä terveytenä ja hyvinvointina, korjaavan työn vähenemisenä ja kustannusten hallintana
- lasten ja nuorten aktiivisuus ja osallisuus on lisääntynyt.

III STRATEGINEN SUUNTA, KESKEISET TAVOITTEET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Pieksämäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tausta-aineiston ja työryhmien työskentelyn pohjalta on Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä päättänyt seuraaviin lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointia edistäviin strategioihin:

STRATEGIA 1: Päätöksenteko

Koko kaupunki edistää aktiivisesti toiminnoissaan ja päätöksenteossaan lasten ja nuorten hyvinvointia sekä turvallista kasvua ja kehitystä.

STRATEGIA 2: Vanhemmuus ja elämänhallinta

Lasta ja nuorta sekä perheitä tuetaan elämänhallinnassa. Vanhemmat saavat tukea kasvatustehtävässään.

STRATEGIA 3: Kasvuympäristö

Kaupungin kaikissa toiminnoissa edistetään lasten ja nuorten tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista.

STRATEGIA 4: Palvelujen resurssit ja prosessit

Peruspalveluihin ja erityispalveluihin varataan riittävät resurssit. Erityispalveluilla tuetaan peruspalvelujen ennaltaehkäisevää työtä ja tehdään korjaavaa työtä

STRATEGIA 5: Osallisuus

Lasten ja nuorten luovuutta, osallistumista ja osallisuutta kannustetaan.

STRATEGIA 6: Yhteistyö

Lasten ja nuorten sekä perheiden kanssa työskentelevien yhteistyötä tehostetaan palveluiden toimivuuden varmistamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

Seuraavissa taulukoissa strategioille on asetettu konkreettiset tavoitteet toimenpide-ehdotukset aikataulut ja vastuutahot.

STRATEGIA 1: PÄÄTÖKSENTEKO JA JOHTAMINEN

Koko kaupunki edistää aktiivisesti toiminnoissaan ja päätöksenteossään lasten ja nuorten hyvinvointia sekä turvallista kasvua ja kehitystä.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen on kaikkien hallinnonalojen yhteinen tehtävä. Tavoitteena on kaikessa päätöksenteossa ja kaikilla organisaatiotasolla systemaattisesti edistää ja vahvistaa ehkäiseviä toimia ja palveluita, joiden avulla korjaavien palveluiden tarve vähenee.	- Vuosittaisessa kunnan talous- ja toimitasuunnitelmassa huomioidaan läpäisevästi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi - Lasten ja nuorten palveluyksiköiden (perhepalvelukeskus, koulut, varhaiskasvatus, nuorisotoimi, vapaa-aikatoimi) kehittämis- ja toiminta- suunnitelmissa huomioidaan hyväksytyt lapsipolitiikan linjaukset -Päätöksenteko on avointa ja läpinäkyvää	- Vuosittain talousarvion laadinnan / hyväksymisen yhteydessä - Osana päätöksen ja toimitasuunnitelmien valmistelua	Valtuusto, hallitus, lautakunnat - Kunnan johtoryhmä, eri hallinnonalojen virkamiesjohto, - Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä - Yksiköiden esimiehet ja vastuhenkilöt
Kunta tekee eri toiminnoissaan yhteistyötä muiden kunnassa toimivien tahojen esim.järjestöt, elinkeinoelämä, seurakunnat, poliisi jne. sekä maakunta- ja sote uudistuksia valmistelevien tahojen kanssa Kuntalaisten osallisuutta palvelujen kehittämisessä ja arvioinnissa vahvistetaan	- Vuosittainen määräraha kolmannen sektorin toiminnan tukemiseen (vapaa-aikatoimi, kaupungin- hallitus, sos. toimi) - Kehitetään yhdessä kolmannen sektorin kanssa hankkeita ja projekteja sekä kunnan palveluja täydentäviä palvelumalleja (Tyynelän Isä- hanke , MLL:n Vahvuutta Vanhemmuuteen sekä kuntakumppanuus, srk, Pela) -Kokemusasiantuntijoiden kuuleminen , Perheparlamentti	-Vuosittain talousarvion laadinnan/ hyväksymisen yhteydessä - Hankeaikataulujen mukaisesti	- Kaupunginhallitus, lautakunnat, yksiköiden esimiehet ja vastuhenkilöt
Päätöksenteon ja toimintojen avulla kavennetaan lasten ja nuorten hyvinvointieroja, ehkäistään syrjäytymistä, eriarvoistumista ja köyhyyttä	Kaikissa hallintokunnissa työn painopisteitä laajennetaan koskemaan koko perheen hyvinvointia, erityisesti erityistä tukea tarvitsevat lapset, nuoret ja heidän perheensä. Seurataan lapsiarvioinnin toteutumista päätöksenteossa	Vuosittain yksiköiden toimitasuunnitelmien laadinnan yhteydessä.	- Yksiköiden esimiehet ja lautakunnat
Lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdistuvien päätösten vaikutuksia arvioidaan ennakkoon monialaisesti	Arvioinnissa käytetään terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lapsiarviointimallia sekä Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelman mukaista lapsivaikutusten arviointimenetelmää (LAVA)	Päätösten valmistelun yhteydessä jatkuvasti Sähköinen hyvinvointikertomus	- Asioita valmistelevat virkamiehet ja päättäjät
Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisotyön osalta luodaan elämäntaustamallin mukainen palvelurakenne, jolla voidaan turvata lasten ja perheiden palvelut	Palvelurakenneselvitys	Jatkuva	Opetuslautakunta
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan järjestelmällisesti vuosittain	Lautakunnille, kaupunginhallitukselle ja valtuustolle raportoidaan suunnitelman toteutumisesta (toimintakertomukset, tilastot ,tausta-aineistossa käytettyjen indikaattorien seurantatiedot)	Vuosittain	Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä

STRATEGIA 2: VANHEMMUUS JA ELÄMÄNHALLINTA

**Lasta ja nuorta sekä perheitä tuetaan elämänhallinnassa.
Vanhemmat saavat tukea kasvatustehtävässään.**

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Vanhempien ensisijaista hoito- ja kasvatusvastuuta lastensa suhteen korostetaan. Ammattihenkilöt auttavat ja tukevat vanhempia tässä tehtävässä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja rohkaisevat vanhempia olemaan vanhemman roolissa Vanhemmat ja perhe nähdään oman elämänsä asiantuntijoina	-Toimiva lapsi- ja perhe-menettelyn (lapset puheeksi) käyttöönotto neuvolassa, varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksen 1 luokalla ja yläkoulun 7 luokalla. -MTEA ensiapukurssi kaikille 9. luokkalaisille nuorille ja heidän vanhemmilleen - Ammattihenkilöstön lisäkouluttaminen erityisesti huomiomaan ja auttamaan perheitä, joiden vanhemmilla on sairautta tai psyykkisiä häiriöitä - Varhaisen vaiheen, esim. neuvolan kotikäyntejä, lisätään - em. alueisiin liittyvät koulutukset, neuvolan perhevalmennuksen kehittäminen - Avataan ja kehitetään varhaisen tuen malleja ja toimenpiteitä niin ammattilaisille, verkostolle kuin päättäjillekin= varhaisen tuen käsikirja - Eropalveluja kehitetään	Vuoden 2020 loppuun mennessä Jatkuvaa	Perhepalvelut Lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevät eri hallintokuntien ammattihenkilöt
Vanhemmilla on mahdollisuus keskinäiseen vuorovaikutukseen ja tukeen.	-Järjestetään eri-ikäisten lasten vanhemmille vanhempainryhmiä: - Toteutetaan sekä ammattihenkilöiden ohjaamia että itseohjautuvia vertaisryhmätoimintoja, perheiden talon avointa toimintaa sekä yhteistyössä järjestöjen kanssa avoimia kohtaamispaikkoja perheille	Jatkuvaa	Perhepalvelut, varhaiskasvatus, koulu, nuorisotyö, vapaa-aikatoimi, MLL, seurakunta
Kaupungin eri hallintokunnat tekevät yhteistyötä muiden tahojen kanssa vanhemmuuden sekä perheiden elämänhallinnan tukemiseksi eri toimenpitein	- Kehitetään jalkautuvia palveluja lasten, nuorten ja perheiden luonnollisiin toimintaympäristöihin - Perheneuvoverkoston kehittäminen - Ammattihenkilöt ovat käytettävissä esim. järjestöjen ja seurakunnan tilaisuuksissa asiantuntijoina ja keskustelun virittäjinä -Vapaa-aikatoimen palveluilla tuetaan ja edistetään nuoren kasvua ja kehitystä (kirjasto-kulttuuri- ja liikuntatoimi) - MLL:n kuntakumppanuutta jatketaan - Yhteistyö seurakuntien ja järjestöjen kanssa	Jatkuvaa	Perhepalvelut, varhaiskasvatus, vapaa-aikatoimi, koulutoimi, nuorisotoimi, kolmas sektori
Lapsiperheiden palveluja vahvistetaan suuntaamalla perhetyötä hyvinvoinnin tukemiseen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn (erityisesti vauvaperheet)	-Lapsiperheiden kotipalvelun saatavuuden turvaaminen, uusien toimintatapojen kehittäminen(esim. ryhmät) ja yhteistyön tiivistäminen eri lapsiperheiden kanssa eri hallintokunnista olevien toimijoiden kesken	Jatkuvaa	Perhepalvelut kaikki hallintokunnat
	-Perhetyön resurssien suuntaaminen varhaisen vaiheen tukeen , jalkautuvan työtavan ja uudenlaisen työparityöskenteleyn kehittäminen -Tehostetun perhetyön kehittämisen monitoimijaiseen suuntaan	Jatkuvaa	Perhepalvelut
Mahdollistetaan työnkuvien muutokset ja edistetään perhetyön koulutusta lasten ja nuorten parissa toimiville sekä tehostetaan palveluprosesseja	-Koulutetaan henkilöstöä ja hyödynnetään perheneuvokoulutuksen ja neuvokoulutuksen osaamista palveluprosesseissa	Jatkuvaa	Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä
	-Tarkastellaan ja kuvataan yhteistyössä verkoston kanssa kaikkia lasten ja nuorten palveluja ja palveluprosesseja. -- Luodaan uudenlaisia omia palveluprosesseja ja toimintatapoja lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä tukemiseksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa	Jatkuvaa	Lasten ja nuorten työryhmä, lautakunnat, eri hallintokunnat

STRATEGIA 3: KASVUYMPÄRISTÖ

Kaupungin kaikissa toiminnoissa edistetään lasten ja nuorten tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Kasvu- ja kehitysympäristöt sekä elinympäristö edistävät lasten ja nuorten turvallisuutta, terveyttä, sosiaalisuutta ja oppimista.	Huolehditaan, että kaikki kaupungin päiväkodit ja koulut ovat terveellisiä ja turvallisia oppimis- ja elinympäristöjä ja siten edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä -> tehdään koulujen terveellisyys-/ turvallisuuskartoitukset joka 3. vuosi Huolehditaan erityisesti päiväkotien ja koulujen lähiseudun liikenneturvallisuudesta. Huolehditaan lasten leikki- ja ulkoilualueiden turvallisuudesta ja virikkeisyydestä Kaupungin turvallisuussuunnitelman päivittäminen	Hiekanpään yläkoulun valmistuminen sekä Esedun toimittajien valmistuminen 2020 Hiekanpäähän. Maaselkä Virtasalmi 2018	opetuslautakunta, varhaiskasvatus, koulutoimi, tekninen toimi Varhaiskasvatus 4-6v. ja alkuopetus, nuorisotoimi, perusopetus
Kiusaamiselle O-toleranssi, joka koskee sekä lapsia että aikuisia	Kiusaamisenehkäisyohjelmat ja vertaissovittelu sekä katusovittelu		
Panostetaan lasten ja nuorten keskeisten terveysongelmien ehkäisyyn ja niiden esiintyvyyden vähentämiseen.	- Eri tahot toteuttavat mielenterveysongelmien ehkäisytyötä perustehtävässään tehostetusti (masennus, ahdistuneisuus, yksinäisyys). Mielenterveys-/ päihdesuunnitelma. - Terveellinen ravitsemus huomioidaan neuvolan, kouluterveydenhuollon, päiväkotien ja koulujen suunnitelmissa tehostetusti. Erityisesti ylipainon ehkäisy! - makeisvapaa päivähoitoympäristö - järjestetään henkilöstölle mielen-terveyden ensiapukoulutusta	- Huomioidaan eri yksiköiden toimintasuunnitelmissa vuosittain	Kaikki hallintokunnat Terveystoimi
Nuorten tupakointi ja päihteiden käyttö saadaan vähenemään. Päihdekokeiluja siirretään mahdollisimman myöhäiseksi. Toteutetaan Piek-sämäen "Savuton kunta" mallia	- Nuorten päihteiden käytön ehkäisytyön pohjana on kunnan päihde-/ mielenterveysstrategia - Neuvola- ja kouluterveydenhuollon päihdekasvatusta tehostetaan asetuksen mukaisesti - Kuka päättää -ohjelma - Tupakkalain määräykset huomioidaan kaikissa kaupungin tiloissa ja toiminnoissa. Nuorten vapaa-ajan palvelut satuttomia ja päihdeettömiä Järjestetään valistusta /teematapahtumia kouluilla sekä nuorten vapaa-ajalla	- Huomioidaan eri yksiköiden toimintasuunnitelmissa vuosittain	Kaikki hallintokunnat
Lasten ja nuorten keskinäiseen sekä perheen sisäiseen väkivaltaan on toimivat puuttumis- ja auttamismallit ja ne ovat eri yksiköissä käytössä	- Toteutetaan kaupungin väkivaltatyöryhmässä laadittua lähisuhdeväkivallan puuttumismallia. Väistö-hankkeen mukaiset toimenpiteet. - Ammattihenkilöstölle järjestetään koulutusta - Jokaisella koululla on kiusaamis- ta ehkäisevä toimintamalli - Verso ja miniverso käytössä	-Huomioidaan eri yksiköiden toiminta- ja koulutussuunnitelmissa vuosittain	Kaikki hallintokunnat

STRATEGIA 4: PALVELUJEN RESURSSIT JA PROSESSIT

Peruspalveluihin ja erityispalveluihin varataan riittävät resurssit. Erityispalveluilla tuetaan peruspalvelujen ennaltaehkäisevää työtä ja hoidetaan vaikeimmat ongelmat.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Turvataan riittävät avopalvelut sekä perus- että erityispalveluissa huomioiden lait, asetukset ja suositukset, mm. oppilas- ja opiskelijahuoltolain velvoitteet.	-Resurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen ja tehokas yhteiskäyttö -Ennaltaehkäisevään työhön resurssioiminen -Selkeä palveluverkosto ja vastuunjako eri toimijoiden kesken -Resurssien säännöllinen arviointi	Jatkuvaa	Johtavat viranhaltijat, lautakunnat, kaupunginhallitus, valtuusto
Erityispalvelut antavat konsultaatioapua ja tukea peruspalveluille varhaisessa vaiheessa asiakaslähtöisesti. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut ovat koordinoituja	- Luodaan selkeät toimintamallit ja sovitaan käytännöt -Moniammatillista verkostotyötä kehitetään -Selkiinnytään asiakasprosessien toimintamalleja -Yhteensovittava johtaminen -Kehitetään yöparityöskentelyä yli yksikkörajien (perus/erityispalvelut) -Kerätään tietoa ja asiakaspalautetta tehdystä työstä työn vaikuttavuuden arvioinnin ja kehittämisen pohjaksi	Jatkuvaa	Perhepalvelut, varhaiskasvatus, koulu, nuorisotoimi, vapaa-aikatoimi
Lapsi- ja perhekohtainen sosiaalitoimi sekä lastensuojelu on riittävää, oikea-aikaista ja vaikuttavaa	-Palvelutapeen arvioinnit tehdään lain asettamissa määräaikoissa -Kiireelliset lastensuojelu asiat hoidetaan välittömästi. -Asiakassuunnitelmat laaditaan ja niitä tarkistetaan säännöllisesti -Kehitetään monitoimijaista arviointia ja yhteistyötä -Kehitetään nopean avun palveluita ja jalkautuvaa työskentelyä -Kehitetään uusia auttamisen tapoja -Luodaan uudenlaisia kumppanuuksia kunnan sisällä	Jatkuvaa	Perhepalvelut
Mahdolliset resurssien päällekkäisyydet puretaan	- Eri hallinnonalojen toimintatavat selvittää ja luodaan yhteiset toimintatavat erityisesti palvelujen yhdyspinnoille	Jatkuvaa	Eri hallinnonalat
Varataan voimavarat nuorten terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan	-Koulu-, sosiaali- terveys- ja nuorisotoimi varaavat varat kouluterveyskyselyn toteuttamiseksi ja sen tulosten hyödyntämiseksi hyvinvointisuunnitelman toteutuksessa	2018 -2021	Ao. johtavat viranhaltijat, lautakunnat, valtuusto
Oppilaan tarvitsema tuki on järjestetty laadukkaasti ja tehokkaasti koko kunnan alueella.	Turvataan riittävät resurssit opetustoimessa. Kehitetään joustavia tapoja oppilaan tuen järjestämisessä. Oppilas- huollon palvelut ovat riittävät ja yhdenvertaiset kaikissa kaupungin oppilaitoksissa. Luodaan tarkoituksenmukaiset opiskelua tukevat tukipalvelut Hiekanpään kampukselle	Jatkuvaa	Opetuslautakunta, koulut
Kehitetään nuorisotyötä koulussa ja laaditaan toiminnalle selkeä mallinnus	Jatketaan ja kehitetään yhdessä uudenlaisia toimintatapoja tukemaan työrauhaa sekä yhteisöllisyyttä koulussa. Toteutetaan koulunjälkeistä kerhotoimintaa lasten ja nuorten kasvun tukemiseksi. Kehitetään yhteisöllistä opiskeluhuoltoa	Jatkuvaa	Opetuslautakunta, koulut ja nuorisotoimi

STRATEGIA 5: OSALLISUUS

Lasten ja nuorten luovuutta, osallistumista ja osallisuutta kannustetaan.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Lapset ja nuoret osallistuvat yhä enemmän opetuksen ja koulunkäynnin suunnitteluun sekä heitä koskevaan päätöksentekoon kaikilla kouluasteilla.	Kaikilla kouluilla on toimivat oppilaskunnat ja vanhempainseurakunnat. Oppilaat ja opiskelijat osallistuvat mm. koulun työaikaan, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä järjestyssääntöjen suunnitteluun ja laadintaan	2018 -2021	Koulut, esiopetus
Asiakkaan osallisuutta palveluprosessissa vahvistetaan.	Mahdollistetaan seuraavat toiminnot: -Lasten parlamentti -nuorisovaltuusto Pisto -peruspalveluiden arviointilaisuus vuosittain -kuulemistilaisuudet -nuorten osallisuusryhmätoiminta aktivointiraha - perheparlamentin toimintaa jatketaan - Kehitetään jatkuvasti uusia osallisuuden foorumeita (esim.sähköiset alustat) -SoTe palvelut tiiviimmin mukaan jo lasten- ja nuorten osallistamisrakenteisiin	Jatkuvaa	Nuorisotoimi, kaikki hallintokunnat ja poliittinen järjestelmä
Toteutetaan lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain asettaman veloitteen mukaisesti	-Varataan riittävät resurssit yksilö- ja perhekohtaisen sosiaalityön tekemiseen ja lasten tapaamisiin -Kehitetään uusia lapsiystävällisiä tapoja ja menetelmiä lasten kohtaamiseen eri ympäristöissä	Jatkuvaa	Johtavat viranhaltijat Perhepalvelut

STRATEGIA 6: YHTEISTYÖ

Lasten ja nuorten sekä perheiden kanssa työskentelevien yhteistyötä tehostetaan palveluiden toimivuuden varmistamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Asiakaslähtöisten palveluprosessien kuvaaminen kaikissa lasten ja nuorten palveluissa	-Käydään palvelurakenne ja työprosessit läpi yhteisesti ja selvitetään yhteistyön ongelmakohdat -Tehostetaan ja kehitetään palveluohjausta --Luodaan selkeät rakenteet ja mahdollisuudet yhteistyölle yhteen sovittavan johtajuuden keinoin	Jatkuvaa	Kaikki eri hallintokunnat
Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden rajapinnat tunnistetaan	- Laaditaan selkeät toimintamallit palvelujen rajapinnoille -Luodaan rakenne, jolla turvataan Sivi-Sote yhteistyön jatkuminen maakuntatulevaisuudessa - Yhteinen ohjausryhmä kaikkien kaupungin esikoululaisten, koulujen ja oppilaitoksien oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitteluun - Työkokoukset - Yhteiset koulutukset	Jatkuvaa	Perhepalvelut, terveydenhuolto, nuorisotoimi, koulu, varhaiskasvatus
Tiedonkulun parantaminen	- Saatetaan yhteystiedot ajan tasalle -- Yhteistyömenetelmien kehittäminen(sähköiset lomakkeet yms. ,yhteinen chat- alusta) -Yhteiset moniammatilliset palaverit, työpajat ja seminaarit -Uudenlainen työnjako entisen tiimijaon sijaan (palvelut asiakkaan ympärille eri tiimeistä)	Jatkuvaa	Perhepalvelut, terveydenhuolto, nuorisotoimi, koulu, varhaiskasvatus
Jokainen hallitsee perustyössään varhaisen puuttumisen menetelmät	-Järjestetään koulutusta huolen puheeksi ottamisen ja varhaisen puuttumisen menetelmistä	2018 -2021	Perhepalvelut, koulu, terveydenhuolto, nuorisotoimi, varhaiskasvatus
Luodaan asiakaslähtöinen matalan kynnyksen palvelumalli erityistä tukea tarvitsevien nuorten tukemiseksi	-Kehitetään ohjaamotoimintaa tukemaan syrjäytymisen uhan alla olevia nuoria - etsivä nuorisotyö, nuorten työpaja, toisen asteen oppilashuolto, starttipaja, pienryhmätoiminnot - kehitetään ja vakiinnutetaan nuorten tiimin toiminta	2018 -2021	Koulutuslautakunta, perusturvalautakunta, eri hallinnonalat ja kolmas sektori

IV NYKYTILA JA TULEVAN KEHITYKSEN ENNAKOINTI

1. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOT SEKÄ HYVINVOINNIN TILA

1.1 VÄESTÖRAKENNE JA ASUKASLUKU

Pieksämäen väkiluku on viidessä vuodessa pienentynyt yli tuhannella henkilöllä. Kun vuoden 2012 lopussa paikkakunnalla oli 19 407 asukasta, oli lukumäärä vuoden 2017 lopulla 18 229. Etelä-Savossa väestön ikärakenteen muutos on ollut nähtävissä koko 2000-luvun: Vanhusten suhteellinen osuus kasvaa, kun taas alle 25-vuotiaiden määrä pienenee. Pieksämäellä muutos on ollut hieman nopeampaa kuin Etelä-Savossa keskimäärin. Vuonna 2016 Pieksämäen väestöstä 16 -64 vuotiaita oli 58,7%, yli 65 vuotiaita oli 29% ja alle 15 vuotiaita oli 12,3%. Syntyvyys on Pieksämäellä ollut viiden viimeisen vuoden aikana noin 130 vauvaa vuosittain.

Pieksämäki	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Väkiluku	19 407	19 288	19 051	18 801	18 475	18 229

(Tilastokeskus)

1.1.1 PIEKSÄMÄEN VÄESTÖ IKÄRYHMITÄIN 2016 (TILASTOKESKUS)

% väestöstä 2016				
0 - 6 v	7 - 15 v	16 - 24 v	25 - 64 v	65 -
5,2 %	8 %	8,1%	49,7%	29,0%

Väestöennusteen mukaan vuosien 2018–2030 aikana lasten ja nuorten sekä työikäisten määrä vähenee merkittävästi ja yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa. Vuonna 2030 tilastokeskuksen ennusteen mukaan Pieksämäellä on 16 464 asukasta.

1.1.2 ULKOMAAAN KANSALAISTEN OSUUS, % VÄESTÖSTÄ (TILASTOKESKUS)

Ulkomaalaisten osuus,% väestöstä (2017)	
Koko maa	4,5
Etelä-Savo	2,2
Pieksämäki	1,9

Ulkomaalaisia kansalaisia on Pieksämäellä vain 1,9% koko väestöstä. Luku on huomattavasti pienempi kuin koko maassa keskimäärin sekä pienempi kuin Etelä-Savossa.

1.1.3 LAPSIPERHEIDEN OSUUS KAIKISTA PERHEISTÄ (SOTKANET)INFO 179

Lapsiperheet,% perheistä	2013	2014	2015	2016	2017
Koko maa	39,1	38,9	38,7	38,6	38,5
Etelä-Savo	32,9	32,5	32,3	32,0	31,8
Pieksämäki	31,1	31,0	30,6	29,9	29,9

Lapsiperheitä Pieksämäellä on hieman vähemmän kuin Etelä-Savossa ja huomattavasti vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Vuosina 2016 ja 2017 lapsiperheiden määrä ei ole enää kuitenkaan laskenut kuten on tapahtunut koko maassa ja Etelä-Savossa.

1.2 TYÖLLISYYS JA TYÖTTÖMYYS

Etelä-Savossa oli joulukuun lopussa 2017 työttömänä 8151 henkilöä eli lähes 1700 vähemmän kuin vuosi sitten. Yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli joulukuun lopussa 2190, määrä laski vuodentakaisesta 23%. Pitkäaikaistyöttömyys laski Etelä-Savossa Keski-Suomen, Pirkanmaan, Uudenmaan ja Etelä-Pohjanmaan jälkeen suhteellisesti eniten koko maassa. Etelä-Savon työttömyysaste vuonna 2017 oli 12,5% (vuonna 2016 14%) ja koko maassa 11,2%. Työttömien aktivointiaste oli Etelä-Savossa 29,7%, eli maan kolmanneksi korkein.

Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä laski Etelä-Savossa 21%. Alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli joulukuun lopussa 1163, mikä on 286 vähemmän kuin vuosi sitten. Nuorten työttömien miesten määrä väheni vuodentakaisesta 170:lla ja naisten 116:lla. Alle 25-vuotiaista työttömistä 65% on miehiä.

1.2.1 TYÖTTÖMÄT, % TYÖVOIMASTA (TILASTOKESKUS)

	2013	2014	2015	2016	2017
Koko maa	12,5	13,7	13,4	13,2	11,5
Etelä-Savo	14,1	15,2	14,6	14,1	11,2
Pieksämäki	12,4	14,4	13,7	12,4	11,2

Työttömien määrä Pieksämäellä on vähentynyt viime vuosien aikana. Myönteinen kehitys on johtunut uusien työpaikkojen syntymisestä, eläkeikäisten lisääntymisestä sekä asukasluvun vähentymisestä. Työllisyystilanne alkoi kääntyä parempaan päin koko maassa vuonna 2016 ja jatkui myös vuonna 2017. Työttömien määrä Pieksämäen kaupungissa vuonna 2017 oli keskimäärin 882 ja työttömyysaste 11,2% (edellisenä vuonna 12,4%). Työttömien aktivointiaste oli Pieksämäellä vuonna 2017 peräti 47,9%, kun Etelä-Savon keskiarvo oli 39,6% ja koko maan 35,0% (Tilastotietokanta Kelasto)

1.2.2 NUORISOTYÖTTÖMÄT, % 18 - 24-VUOTIAASTA TYÖVOIMASTA

Indikaattori ilmaisee 18-24-vuotiaiden työttömien osuuden prosentteina 18-24-vuotiaasta työvoimasta.

	2013	2014	2015	2016
Koko maa	14,6	16,0	17,3	17,0
Etelä-Savo	17,3	19,2	21,8	21,1
Pieksämäki	21,2	24,0	24,9	21,6

Työttömänä pidetään työnhakijaa, joka ei ole työsuhhteessa eikä työttömyysturvalain 2 luvussa tarkoitetulla tavalla työllistyy päätoimisesti yritystoiminnassa tai omassa työssään ja joka ei ole työttömyysturvalain 2 luvussa tarkoitettu päätoiminen opiskelija. Työttömänä pidetään myös työsuhhteessa olevaa, joka on kokonaan lomautettu (03) tai jonka säännöllinen viikoittainen työskentelyaika on alle 4 tuntia. Päätoimisia koululaisia ja opiskelijoita ei lueta työttömiksi myöskään lomien aikana. Keskeinen syy nuorisotyöttömyyteen on työttömien alle 25-vuotiaiden osalta matala koulutustaso. Noin puolet heistä on ilman ammatillista koulutusta. Taustalla vaikuttavat mm. heikko koulumenestys sekä päihde- ja mielenterveysongelmat.

1.3 ASUMISEN SEKÄ ASUIN- JA ELINYMPÄRISTÖ

Pieksämäen kaupungissa on tiivis kaupunkikeskusta sekä ympärillä laaja haja-asutusalue entisine kuntakeskustaaajamineen. Asuin ja elinympäristö on erilainen eri kaupunginosissa. Asuinkuntia, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias henkilö, on kaikista asuinkunnista Pieksämäellä alle viidennes (16,0%). Määrä on pikkusen vähemmän kuin Etelä-Savossa ja selvästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Elinympäristössä ja fyysisessä toimintaympäristössä (liikenneväylät, virkistysalueet, leikkikentät, koulut, päiväkodit) on puutteita, huom! erityisesti taajamat, kylät. [Lisäinfoa Pieksämäen kaupungin turvallisuussuunnitelma 2018-21](https://www.pieksamaki.fi/paatoksenteko/kaupunkistrategiat/) <https://www.pieksamaki.fi/paatoksenteko/kaupunkistrategiat/>

KAAVIO 1.3.1. ASUNTOKUNNAT, JOISSA VÄHINTÄÄN YKSI ALLE 18-V. HENKILÖ% KAIKISTA ASUNTOKUNNISTA (SOTKANET)

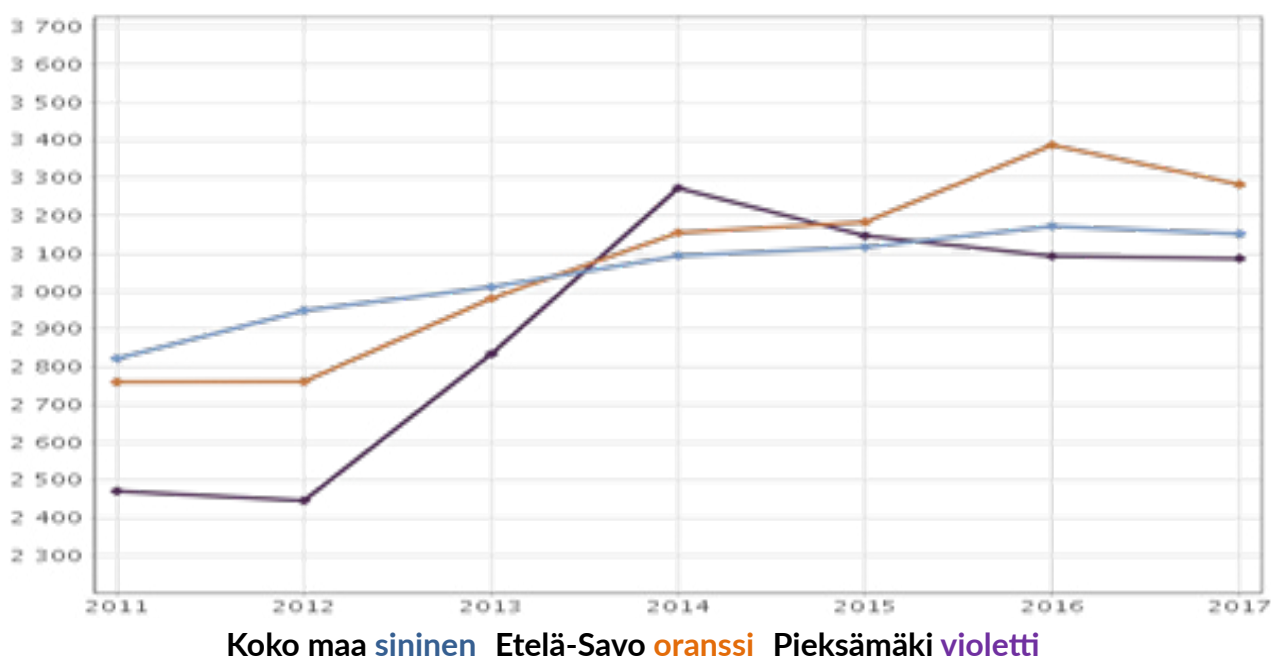
	2015	2016
Koko maa	21,8	21,6
Etelä-Savo	17,5	17,2
Pieksämäki	16,5	16,0

1.4 TERVEYDENTILA JA TERVEYSTOTTUMUKSET

Maailman terveysjärjestön WHO:n määritelmän mukaan terveys on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. Kuitenkin terveys on koko ajan muuttuva tila, johon vaikuttavat sairaudet ja fyysinen ja sosiaalinen elinympäristö, mutta ennen kaikkea ihmisen omat kokemukset ja hänen arvonsa ja asenteensa.

1.4.1 TERVEYDENTILA

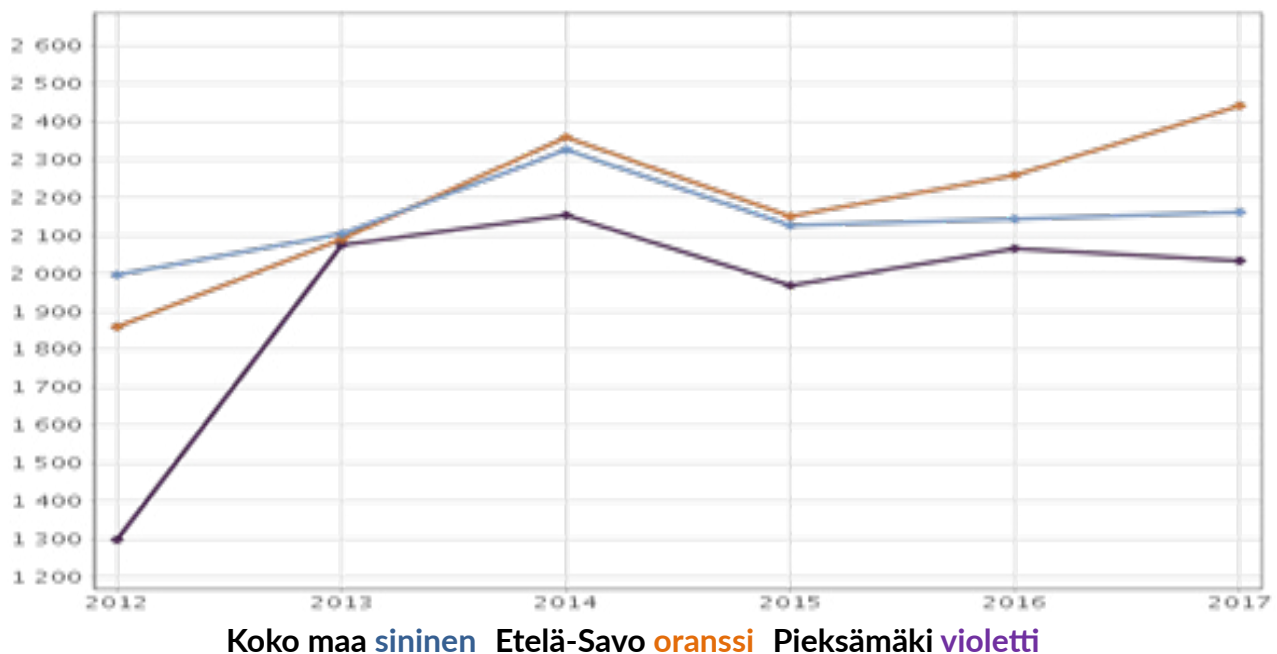
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä
/ 1 000 0 - 7-vuotiasta info ind. 2453

Indikaattori ilmaisee lastenneuvolan käyntien osuuden tuhatta 0 - 7-vuotiasta kohti. Lastenneuvolan käynnit sisältävät terveystieteiden lastenneuvolassa tehdyt lääkärikäynnit ja käynnit muun ammattihenkilökunnan luo. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Perusterveydenhuollon avohoidon käynteinä tilastoidaan asiakkaiden/potilaiden terveyden- ja sairaanhoitokäynnit vastaanotoilla ja lääkärin tai muun henkilökunnan suorittamat käynnit asiakkaan/potilaan luo.

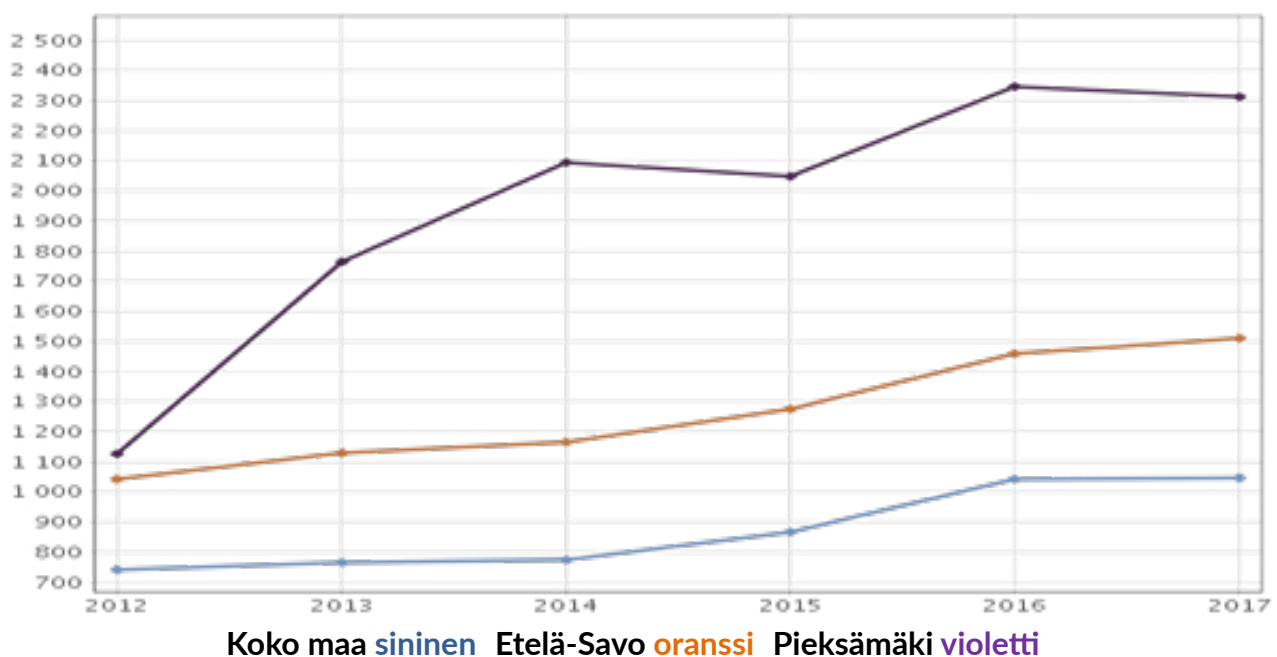
Vuonna 2013 syntyi Pieksämäelle suuri ikäluokka, jonka myötä käynti määrät kasvoivat. Alle 1v lapset käyvät neuvolassa 1kk välein ja yli 1v vuoden välein. kts. neuvola, jossa eritelty lääkäri käynnit ja muut käynnit lastenneuvolassa.

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit
/ 1 000 7 - 18-vuotiasta info ind. 694

Indikaattori ilmaisee kouluterveydenhuollon käyntien osuuden 7 - 18 -vuotiailla tuhatta vastaavanikäistä kohti. Kouluterveydenhuollon käynnit sisältävät terveyskeskusten kouluterveydenhuollossa tehdyt lääkärikäynnit ja käynnit muun ammattihenkilökunnan luo. Kouluterveydenhuollon terveydenhoito- ja sairaanhoitokäynteihin lasketaan kuuluvaksi myös koulussa suoritettut 6 - 7-vuotiaiden käynnit.

Perusterveydenhuollon opiskeluterveydenhuollon käynnit
yhteensä / 1 000 16 - 25-vuotiasta info ind. 2455

Indikaattori ilmaisee perusterveydenhuollon opiskelijaterveydenhuollon käyntien lukumäärän tuhatta 16 - 25-vuotiasta kohti. Tieto sisältää lääkärikäynnit ja käynnit muun ammattihenkilökunnan luo. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa.

Sairaalahoitoon hoitopäivät 0 - 17-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä Info 2521

	2015	2016	2017
Koko maa	344,7	340,3	326,2
Etelä-Savo	431,9	431,7	457,7
Pieksämäki	451,9	461,3	527,7

Indikaattori ilmaisee sairaalahoitoa saaneiden 0-17-vuotiaiden hoitopäivien lukumäärän tuhatta vastaavanikäistä kohti. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Sairaalahoito sisältää sekä julkisen sektorin (kunnat, kuntayhtymät ja valtio) että yksityisen sektorin järjestämän sairaalahoitoon. Mukana ovat myös psykiatriset sairaalat ja sairaalahoitoon sisältyvät myös synnytykset.

Hoitopäivät vuoden aikana sisältävät kalenterivuodelle osuvat hoitopäivät. Hoitopäivät saadaan lähtöpäivän (tai 31.12) ja tulopäivän (tai 1.1) erotuksena, joten lähtöpäivä ei tule mukaan. Jos lähtö- ja tulopäivä ovat samat, hoitopäivien lukumääräksi tulee yksi

1.4.2 TERVEYSTOTTUMUKSET

Aikuisuuden terveys- ja hyvinvointierot juontavat usein juurensa varhaisempiin elämänvaiheisiin. Lapsuuden ja nuoruuden elinolot, opitut tavat ja terveystottumukset vaikuttavat läpi elämän. Kehitysympäristöillä, joissa lapset ja nuoret arkeaan elävät, on suuri merkitys joko erojen tasaajana tai lisääjänä.

perusopetuksen 4-5 lk , (kouluterveyskysely 2017)	Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %	Viettää aikaa harrastuksen parissa vähintään kerran viikossa, %	Yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut, %	Syö pääruokaa kouluruoalla kaikkina koulupäivinä, %	Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä, %
koko maa	45,1	83,5	31,6	78,0	33,6
Etelä-Savo	45,7	80,6	31,2	81,1	32,6
Pieksämäki	43,9	80,3	33,3	85,0	28,0

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat harrastavansa liikuntaa vähintään 60 minuuttia päivittäin. Pieksämäellä vähintään tunnin liikkuvien 4-5 luokkalaisten lasten luku on 43,9% joka on pienempi kuin vastaava luku Etelä-Savossa ja koko massa.

Peruskoulun 8-9 luokkalaisilta sekä lukion ja ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokan nuorilta kysyttiin liikkuvatko he vähintään tunnin päivässä. Vähintään tunnin päivässä liikkui vain 12,9 -15,2% Pieksämäkeläisistä peruskoulun 8-9 luokkalaisilta sekä lukion ja ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokan oppilaista. Liikuntaa koulupäivän sisälle tulisi lisätä kaikilla kouluasteilla.

Alakouluikäisten lasten on vaikea viettää netissä vähemmän aikaa kuin he haluaisivat. Pieksämäen neljäs- ja viidesluokkalaisista kouluterveyskyselyn nettiriippuvuuskysymyksiin vastanneista yli kolmannes (33,3%) on yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole siinä onnistunut. Yläkoululaisilla luku on yli 10% pienempi kuin alakoululaisilla ja lukiolaisilla luku on kaikista pienin 10,6%. Ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokan nuorista 18,2 % on vaikea viettää netissä vähemmän aikaa, kuin he haluaisivat.

Perusope- tus 8-9 lk (kouluterveys- kysely 2017)	Vähintään tunnin päivässä liikku- vat, %	Harrastaa jotakin vähintään kerran vii- kossa, %	Ylipai- noi- suus%	Ei syö kou- lulounasta päivit- täin, %	Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, %	Hampaiden harjaus harvem- min kuin kahdesti päivässä, %	Yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut, %
koko maa	19,2	89,3	18,9	29,8	33,9	42,1	23,4
Etelä-Savo	18,1	88,6	19,3	23,0	31,6	41,8	21,3
Pieksämäki	15,2	85,7	20,6	39,6	36,6	41,7	21,6

Suurin osa lapsista ja nuorista harrastaa jotakin. Yleisintä viikoittainen harrastaminen on lukiolaisten keskuudessa. (kts. taulukko alla) Nuorten viikoittainen harrastaminen on laskenut hivenen vuosien 2015 ja 2017 välillä, mutta perusopetuksen 4. ja 5-luokkalaisista sekä 8. ja 9.-luokkalaisista, lukiolaisista ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista kuitenkin yli 80 prosenttia harrastaa yhä jotakin vähintään kerran viikossa. Viikoittaisella harrastamisella on positiivinen yhteys moneen nuoren hyvinvoinnin osa-alueeseen. Harrastaminen on yhteydessä parempaan elämän tyytyväisyyteen ja vahvempaan elämänhallintaan. Viikoittain harrastavilla nuorilla on myös muita paremmat elintavat, sillä he ovat harvemmin ylipainoisia.

Lapset ja nuoret, jotka kertovat, että he harjaavat hampaansa harvemmin kuin kahdesti päivässä on Pieksämäkeläisistä lapsista ja nuorista 28 – 52,3 %. 4-5 luokkalaisten prosentti on 28% ja korkein prosentti on ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokan nuorilla (52,3%).

Lukio 1-2 lk (kouluterveys- kysely 2017)	Vähin- tään tunnin päivässä liikkui- vat, %	Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, %	Ylipai- noi- suus%	Ei syö kou- lulounasta päivittäin, %	Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, %	Ham- paiden harjaus harvem- min kuin kahdesti päiväs- sä, %	Yrittänyt usein viettää vähem- män aikaa netissä, mutta ei ole onnis- tunut, %
koko maa	13,1	93,0	15,6	23,1	43,0	33,3	17,8
Etelä-Savo	13,3	93,4	16,7	19,8	34,0	33,1	16,6
Pieksämäki	12,9	94,1	24,4	28,2	41,2	31,8	10,6

Kouluterveyskyselyn mukaan noin kolmasosa peruskoululaisista ei syö kouluruokaa päivittäin. Pieksämäellä luku on vielä suurempi eli lähes 40% 8-9 luokkalaisista nuorista ei syö koululounasta päivittäin. Lukiossa koululounaan väliin jättävien osuus on 28 prosenttia. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista vain reilu kolmasosa pitää kouluruoan makua ja laatua hyvänä. Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa asenteet taas kohenevat. Monesti kun murrosikäinen koululainen ei syö koulussa lämmintä ruokaa se korvataan makeisilla ja herkuilla. Nuorten ylipainoisuus on lisääntynyt. Pieksämäellä ylipainoisuus on yleisempää ammattiin opiskelevilla (26,5 %) kuin yläluokkalaisilla (20,6 %) ja lukiolaisilla (24,4 %). Indikaattori ilmaisee painoindeksiin perustuen ylipainoisten peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Ylipainon raja määrittyy iän ja sukupuolen mukaan. 18-vuotiailla ja sitä vanhemmilla raja on 25 kg/m². Nuoremmilla ikäryhmillä raja on pienempi, esimerkiksi 14-vuotiailla pojilla 22,62 kg/m² ja tytöillä 23,34 kg/m²

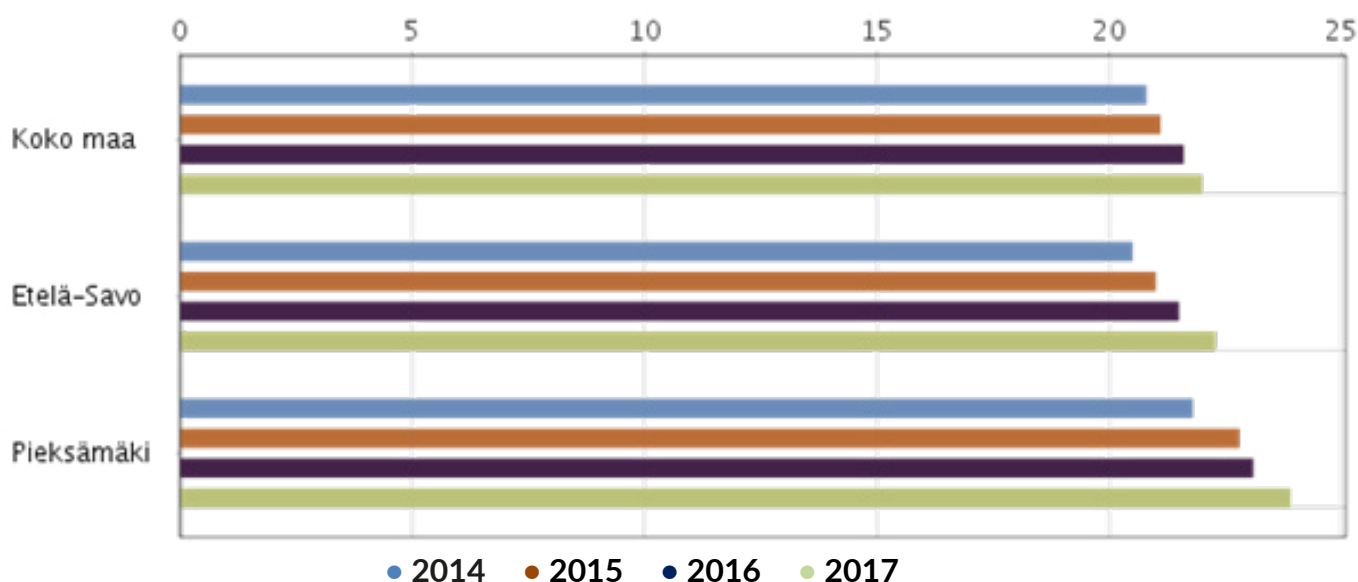
Ammatillinen oppilaitos 1-2 lk (kou- luterveysky- sely 2017)	Vähintään tunnin päi- vässä liikkui- vat, %	Har- rastaa jotakin vähin- tään kerran viikos- sa, %	Ylipai- noi- suus%	Ei syö kou- lulounasta päivit- tään, %	Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, %	Ham- paiden harjaus harvem- min kuin kahdesti päiväs- sä, %	Yrittänyt usein viettää vähem- män aikaa netissä, mutta ei ole onnis- tunut, %
koko maa	12,6	80,5	26,2	26,7	50,6	53,2	18,9
Etelä-Savo	12,7	80,4	25,7	17,8	49,7	55,2	16,8
Pieksämäki	13,0	85,1	26,5	14,8	37,0	52,3	18,2

Nukkuu arkisin alle 8- tuntia indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka nukkuvat arkisin tavallisesti alle kahdeksan tuntia. Yön pituus on laskettu nukkumaanmeno- ja heräämisajasta. Peruskoulun 8-9 luokkalaisista sekä lukion 1-2 luokan ja ammatillisen oppilaitoksen Pieksämäkeläisnuorista noin 40% nukkuu arkisin alle 8 tuntia yössä. Unen riittämättömyydellä voi olla pitkäaikaisiakin vaikutuksia nuorelle. Keskittymiskyky ja tarkkaavaisuus vähenevät ensimmäisenä. Pitkään jatkuessaan unen puute voi häiritä myös tunne - elämän kehitystä.

1.5 ELÄMÄNHALLINTA JA PERHEIDEN SOSIOEKONOMINEN TILA

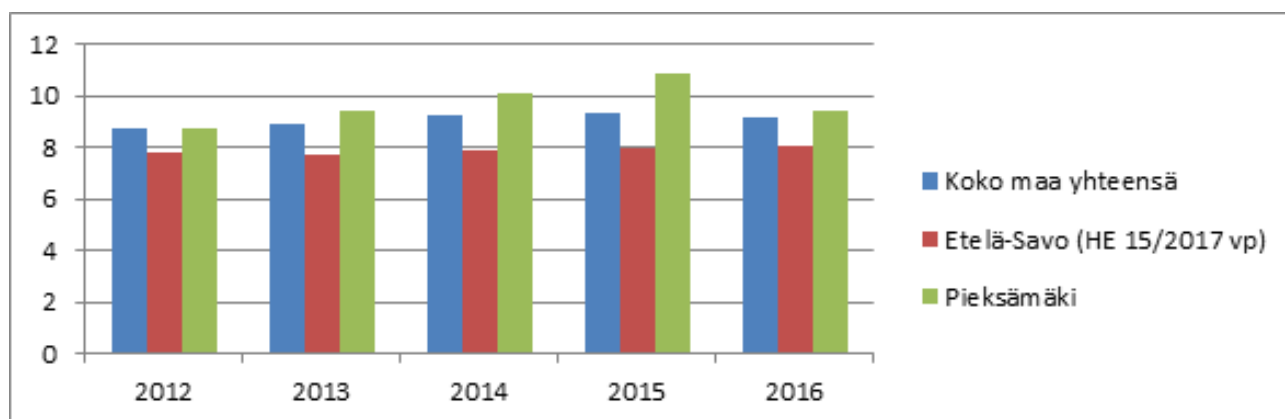
Elämäntilanteella on monin tavoin vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden yleistä elämäntilannetta kuvataan mm. yksinhuoltajaperheiden, toimeentulotukea saavien lapsiperheiden ja pienituloisuusasteen avulla.

KAAVIO 1.5.1 YHDEN VANHEMMAN PERHEET, % LAPSIPERHEISTÄ (SOTKANET)

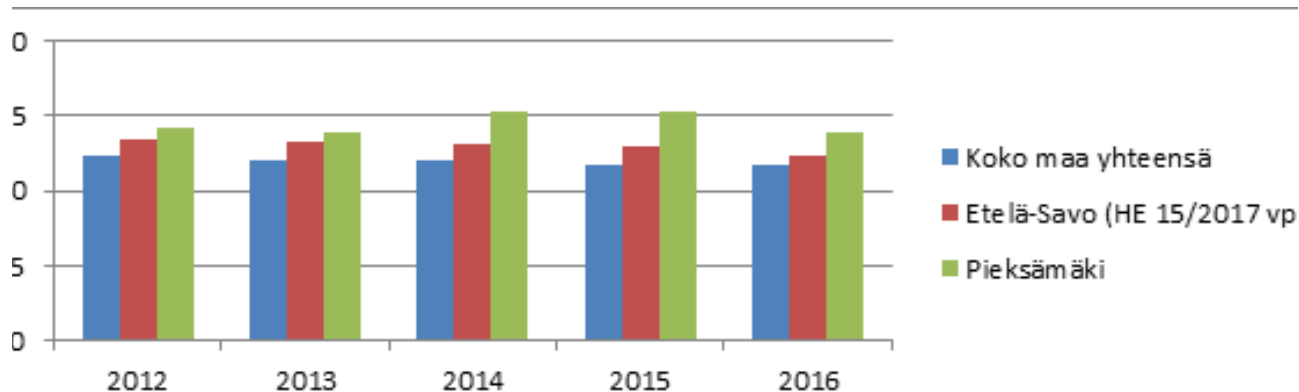

Pieksämäellä on enemmän yhden vanhemman perheitä kuin koko maassa tai Etelä-Savossa yleensä. Lapsiperheiksi luokitellaan perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot ilman lapsia.

KAAVIO 1.5.2 TOIMEENTULOTUKEA SAANEET LAPSIPERHEET % LAPSIPERHEISTÄ (SOTKANET INFO 423)

Indikaattori kertoo toimeentulotuen piirissä olevien lapsiperheiden osuuden koko väestön lapsiperheistä. Lapsiperheistä toimeentulotuen saajia on enemmän Pieksämäellä kuin koko maassa tai Etelä-Savossa. Lukumääräisesti toimeentulotuen saajaperheitä on ollut vuonna 2015 lapsiperheistä 174 perhettä ja vuonna 2016 145 perhettä.

KAAVIO 1.5.3 LASTEN PIENITULOISUUSASTE (SOTKANET INFO 228)

Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna. Ekvivalentti tulo lasketaan suhteuttamalla kotitalouden kaikkien jäsenten käytettävissä olevien tulojen summa kotitalouden kulutusyksiköiden summaan. Tilasto kuvaa, kuinka suuri osa alueen alle 18-vuotiaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Kyse on mittarista, joka kuvaa väestön asemaa suhteellisella tulojakaumalla. Mikäli alle 18-vuotiaiden pienituloisuusaste on korkeampi kuin väestön yleinen pienituloisuusaste, lapsiperheiden suhteellinen tuloasema on keskimääräistä heikompi. Pienituloisuuden raja lasketaan joka vuosi uudestaan koko väestön valtakunnallisesta tulojakaumasta. Pienituloisuuden käsite on suhteellinen, ts. pienituloisuuden aste riippuu koko tulojakauman muodosta.

Pieksämäellä lapsiperheistä pienituloisiksi luokiteltuja on suurempi osa kuin koko maassa tai Etelä-Savon alueella asuvista lapsiperheistä. Tämä korreloi aikaisemmin esitettyjen kaavioiden kanssa, joissa kuvataan toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden sekä yksihuoltajaperheiden määrää. Etenkin yksihuoltajaperheillä on huomattavasti suurempi riski joutua turvautumaan toimeentulotukeen kuin kahden huoltajan perheillä. Osa yksihuoltajaperheistä on jatkuvaa tukea tarvitsevia köyhinä pidettäviä lapsiperheitä. Osa tarvitsee tukea elämäntilanteensa takia lyhytaikaisesti varsinkin yksihuoltajuuden alussa.

1.6 LÄHISUHDEVÄKIVALTA, PERHEVÄKIVALTA, LASTEN JA NUORTEN HÄIRIÖKÄYTTÄYTYMINEN SEKÄ TEHDYT RIKOKSET

Perheväkivalta on Suomessa kansanterveydellinen ongelma. Se tuottaa osapuolille ja heidän läheisilleen runsaasti inhimillisiä kärsimyksiä, kuormittaa palvelujärjestelmää ja aiheuttaa pitkäaikaisia haitta- ja kustannusvaikutuksia väkivallan osapuolille, perheelle ja koko yhteiskunnalle. Yhteiskunnan säännöt on kirjattu lakiin. Niin lasten kuin nuortenkin on tärkeää tietää millaiset ovat yhteiskunnan säännöt, jotta osaa toimia oikein. Rikos on teko tai laiminlyönti, josta on laissa määrätty rangaistus. Eri yhteisöissä on nuorten kanssa hyvä ottaa puheeksi, millainen teko voi olla rikos, milloin rikoksesta joutuu vastuuseen ja mitä siitä voi seurata eri osapuolille.

1.6.1 LASTEN JA NUORTEN HÄIRIÖKÄYTTÄYTYMINEN SEKÄ TEHDYT RIKOKSET**1.6.1.1 POLIISIN TIETOON TULLEET HENKEEN JA TERVEYTEEN KOHDISTUNEET RIKOKSET / 1 000 ASUKASTA INFO 3113**

	2015	2016	2017
Koko maa	6,6	6,6	6,5
Etelä-Savo	6,5	6,3	5,7
Pieksämäki	7,2	6,4	6,7

Poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrä antaa kuvan siitä, miten paljon väkivaltaa kunnassa on. Vaikka piilorikollisuuden osuus kaikesta väkivaltarikollisuudesta on suuri (n. 80–85 %), on useimmissa kunnissa niin paljon poliisin tietoonkin tullutta väkivaltaa, että luvut ovat vertailukelpoisia ajallisesti kunnan sisällä ja vastaavasti vertailtaessa muihin kuntiin

1.6.1.2 POLIISIN TIETOON TULLEET HUUMAUSAINEIDEN KÄYTTÖRIKOKSET / 1 000 ASUKASTA INFO 3092

	2015	2016	2017
Koko maa	2,8	2,9	3,1
Etelä-Savo	1,8	1,7	1,9
Pieksämäki	2,7	2,4	1,9

Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden huumausaineiden käyttörikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Poliisin tietoon tulleet rikokset sisältävät ne rikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimus tai annettu rikesakko. Suuri osa rikoksista ei tule poliisin tietoon. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Huumausainerikoksiin kuuluvat huumausaineen käyttörikokset, huumausainerikokset sekä törkeät huumausainerikokset

1.6.1.3 RIKOKSISTA SYYLLISIKSI EPÄILLYT 0 - 14-VUOTIAAT / 1 000 VASTAAVAN IKÄISTÄ INFO 3893 (SOTKANET)

	2015	2016	2017
Koko maa	8,2	8,6	9,5
Etelä-Savo	5,6	5,3	6,6
Pieksämäki	3,8	1,8	4,0

Indikaattori ilmaisee rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 0-14-vuotiaiden osuuden tuhatta 0-14-vuotiaasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Sama henkilö voi olla syylliseksi epäiltynä useita kertoja saman vuoden aikana eri tai samasta rikoksesta. Jos henkilö esimerkiksi pahoinpitelee kahta henkilöä, tulee tästä

tilastoon kaksi epäiltyä vaikka kyseessä olisi ollut yksi ja sama henkilö. Rikoksista epäiltyjen lukumäärä on eri asia kuin syylliseksi todettujen lukumäärä. Lainsäädännön mukaan rikosoikeudellisen vastuun alaikäraja on 15 vuotta. Sitä nuorempien henkilöiden tekemistä rikoksista voi seurauksena olla ainoastaan lastensuojelulaissa määritellyjä toimenpiteitä. Pieksämäellä rikoksista syylliseksi epäiltyjä 0 – 14 vuotiaita on huomattavasti vähemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa.

1.6.1.4 RIKOKSISTA SYYLLISIKSI EPÄILLYT 15 - 17-VUOTIAAT / 1 000 VASTAAVANIKÄISTÄ INFO 3894 (SOTKANET)

	2015	2016	2017
Koko maa	87,6	80,8	73,6
Etelä-Savo	59,9	63,5	61,1
Pieksämäki	46,9	50,7	47,4

Indikaattori ilmaisee rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 15 - 17-vuotiaiden osuuden tuhatta vastaavan ikäistä kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Rikoksista epäiltyjen lukumäärä on eri asia kuin syylliseksi todettujen lukumäärä. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Sama henkilö voi olla syylliseksi epäiltynä useita kertoja saman vuoden aikana eri tai samasta rikoksesta. Pieksämäellä rikoksista syyllisiksi epäiltyjä nuoria on ollut huomattavasti vähemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa.

1.6.1.5 PÄIHTEIDEN VAIKUTUKSEN ALAISINA TEHDYISTÄ VÄKIVALTARIKOKSISTA SYYLLISIKSI EPÄILLYT / 1 000 ASUKASTA INFO 3088

	2015	2016	2017
Koko maa	2,5	2,3	2,1
Etelä-Savo	2,5	2,9	2,5
Pieksämäki	3,1	2,7	2,1

Indikaattori ilmaisee vuoden aikana poliisin tietoon tulleiden päihteiden vaikutuksen alaisena tehtyjen väkivaltarikosten syylliseksi epäiltyjen osuuden tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Rikoksista epäiltyjen lukumäärä on eri asia kuin syylliseksi todettujen lukumäärä. Päihteiden vaikutuksen alaisina rikoksia on tehty saman verran kuin koko maassa keskimäärin ja vähemmän kuin Etelä-Savossa. Poliisin tietoon tullut rikollisuustilasto keskittyy rikollisuutta koskevien alueellisten jakaumien sekä poliisin toiminnan kuvaamiseen. Poliisin tietoon tulleet rikokset -tilastossa kuvataan vain rikoksia, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimusilmoitus tai annettu rikesakko. Suuri osa rikoksista jää siten tilaston ulkopuolelle. Ne eivät tule poliisin tietoon tai niitä ei rikoksina ilmoiteta. Tilastoimattoman rikollisuuden laajuutta on selvitetty väestöön kohdistuvilla haastattelututkimuksilla.

1.6.2 PERHEVÄKIVALTA

Kotihälytys ja perheväkivaltatehtävien osalta on otettava huomioon, että tehtävuokkaan kirjataan myös sellaisia yksityisasunoissa tapahtuvia väkivaltatilanteita, joissa kysymys ei lopulta olekaan perheen sisäisestä väkivallasta, siis perheväkivallasta. Esimerkkinä viimeksi mainituista on asunnossa vieraana olevan tai kokonaan vieraina olevien keskinäiset pahoinpitelyt. Kysymys on siis tehtävän alkuvaiheessa / lähtötilanteessa tehtävästä luokittelusta.

1.6.2.1 TAULUKKO POLIISIN KOTIHÄLYTYSTEN MÄÄRÄSTÄ ETELÄ-SAVOSSA JA PIEKSÄMÄELLÄ

Etelä-Savo (Pieksämäki)	2013	2014	2015	2016	2017
poliisin kotihälytys/ perheväkivalta	855 (127)	850 (115)	866 (109)	759 (109)	756 (116)
lastensuojeluilmoitus / perheväkivalta	33 (1)	30 (2)	33 (7)	41 (9)	32 (5)

Poliisilla on työnsä puolesta lastensuojelulain 25§:n perusteella ilmoitusvelvollisuus lastensuojeluun niissä tilanteissa, joissa kotihälytys koskee perheväkivaltatilanteita lapsiperheessä. Yllä olevat maininnat lastensuojeluilmoituksesta perustuvat siihen, että näissä tapauksissa kotihälytys/ perheväkivaltatehtävän toimenpideosioon on kirjattu ”tehty lastensuojeluilmoitus”. Tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä suhteessa poliisin kotihälytystehtäviin viittaisi siihen, että kovin usein ei kysymyksessä ole lapsiperhe.

1.7 KOULUTUSTASO

Väestön koulutustaso on noussut nopeasti viimeisten vuosikymmenten aikana. Nuoret ikäluokat ovat selvästi koulutetumpia kuin vanhemmat ikäluokat ja väestön koulutustaso nousee edelleen. Maahanmuuttajien koulutustaso vaikuttaa tulevaisuudessa keskimääräiseen koulutustasoon. Työikäisen väestön keskimääräisillä koulutusvuosilla mitattuna suomalaisten koulutustaso kuuluu maailman korkeimpiin.

1.7.1 TOISEN ASTEEN TUTKINNON SUORITTANEIDEN OSUUS 15 VUOTTA TÄYTTÄNEISTÄ% TILASTOKESKUS

	2013	2014	2015	2016
Koko maa	69,4	70,2	70,7	71,3
Etelä-Savo	66,2	67,3	67,9	68,7
Pieksämäki	65,7	66,7	67,4	68,1

Väestön koulutusrakenne kuvaa 15 vuotta täyttäneen väestön jakautumista perusasteen, keskiasteen ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneisiin. Sekä Pieksämäellä että koko maassa tutkinnon suorittaneiden osuus on kohonnut viimeisen 5 vuoden aikana, ja ero koko maahan on hieman kutistunut verrattaessa

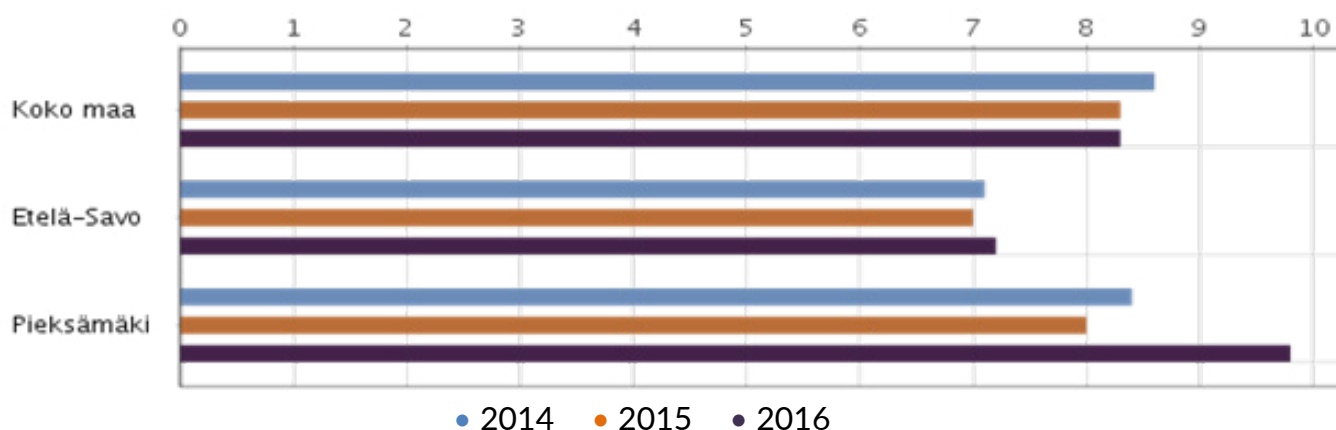
vuotta 2013 vuoteen 2016. Toisen asteen tutkinnon suorittaneita Pieksämäellä on saman verran kuin Etelä-Savossa, mutta vähemmän kuin koko maassa.

1.7.2 KORKEA-ASTEEN TUTKINNON SUORITTANEIDEN OSUUS 15 VUOTTA TÄYTTÄNEISTÄ,% (TILASTOKESKUS)

	2013	2014	2015	2016
Koko maa	29,3	29,7	30	30,4
Etelä-Savon maakunta	23,6	24	24,2	24,5
Pieksämäki	21,5	22	22	22,2

Pieksämäellä korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrä on selvästi alle maan keskiarvon. Yksi syy on se, että Pieksämäellä on vain pienessä määrin mahdollisuus opiskella korkeakoulututkintoja.

1.7.3 KAAVIO KOULUTUKSEN ULKOPUOLELLE JÄÄNEIDEN 17 -24 VUOTIAIDEN OSUUS VASTAAVANIKÄISISTÄ (SOTKANET)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17- 24vuotiaiden määrä Pieksämäellä on ollut vuosina 2014- 2016 keskimäärin 8 – 9,8 % vastaavanikäisistä nuorista mikä on enemmän kuin Etelä-Savossa tai koko maassa keskimäärin. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ko. vuonna eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole tutkintokoodia eli peruskoulun jälkeistä koulutusta. Nuoren hyvinvoinnin näkökulmasta tilannetta tarkasteltuna peruskoulun ulkopuolisen koulutuksen ulkopuolelle jääminen on vakava riski yksilön psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Se voi johtaa aikuisuudessa paitsi työelämän ulkopuolelle jäämiseen ja taloudelliseen huono-osaisuuteen sekä syrjäytymiseen elämän muilla tärkeillä osa-alueilla. Pieksämäellä on 2017 -18 kehitetty yhdessä työtoiminnan, nuorisotyön ja sosiaalitoimen sekä eri yhteistyötahojen kesken monialaista yhteistyötä, jotta mahdollisimman pieni joukko nuoria jäisi koulutuksen ja palvelujen ulkopuolelle.

1.8 OSALLISUUDEN, TURVALLISUUDEN JA YHTEISÖLLISYYDEN VAHVISTAMINEN

Hyvinvoinnin edistäminen lähtee osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisesta. Osallisuus tulee nähdä syrjäytymisen vastavoimana. Kuntalaisten osallisuus vahvistaa yhteisöllisyyttä ja lisää kuntalaisten viihtyvyyttä seutukunnalla

1.8.1 OPPILAITOSYMPÄRISTÖN JA YHTEISÖN TERVEELLISYYDEN JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta. Opiskeluympäristöllä ja -yhteisöllä on suuri merkitys oppilaan ja opiskelijan terveydelle ja hyvinvoinnille sekä mahdollisuuksille oppia omien kykyjen mukaisesti. Terveellinen ja turvallinen opiskeluympäristö sekä hyvinvoiva yhteisö muodostuvat hyvistä fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista olosuhteista. Myös henkilöstö hyötyy terveellisestä ja turvallisesta ympäristöstä ja hyvinvoivasta yhteisöstä.

perusopetuksen 4-5 lk , (kouluterveyskysely 2017)	Koulukiusatuna vähintään kerran viikossa %	koulu-kiusaamisesta kertomisen jälkeen kiusaaminen jatkunut tai pahentunut%	luokassa usein rauhallista%	vähintään kaksi tapaturmaa koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana%	melu koulussa häirinnyt paljon%	Kokenut seksuaalista häirintää vuoden aikana, %
Koko maa	7,3	16,3	29	27,5	14,4	7,0
Etelä-Savo	7	14,2	28	25,4	13,3	6,2
Pieksämäki	8,6	15,6	25,6	29	16,9	6,5

4-5 luokkalaisista lapsista 8,6% kokee kiusaamista koulussa vähintään kerran viikossa Pieksämäellä. Luku on Pieksämäellä suurempi kuin Etelä-Savossa tai koko maassa. Huolestuttavaa on myös, että vain 25,6% Pieksämäkeläisistä lapsista kokee, että luokassa on usein rauhallista. 72,2% kokee, että luokassa on joskus rauhallista ja 2,2% kokee että luokassa ei ole koskaan rauhallista. Vähintään kaksi tapaturmaa koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana tilastosta voimme havaita, että Pieksämäellä tapaturmia sattuu prosentuaalisesti hieman enemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa keskimäärin.

Vain osa kiusaamisesta on koulun aikuisen tiedossa. Kiusaamiseen puuttumisen kannalta on tärkeää varmistaa, että kiusaaminen on todella loppunut sen jälkeen, kun siihen on puututtu. Niistä perusopetuksen 4. ja 5.-luokkalaisista lapsista, jotka ovat olleet osallisena koulukiusaamistilanteessa ja jotka ovat kertoneet koulussa tapahtuneesta kiusaamisesta lukukauden aikana jollekin koulun aikuiselle, 15,6 prosenttia kokee, että kiusaaminen on jatkunut tai jopa pahentunut kertomisen jälkeen.

perusope- tus 8-9 lk (koulu- terveysky- sely 2017)	Koulu- kiu-sat- tuna vähintään kerran viikos- sa %	koulukiu- saa-misesta kerto-misen jäl- keen kiusaami- nen jatkunut tai pahentunut%	luokassa tai ryh- mässä hyvä työrauha%	tapaturma koulussa tai koulumatalla lukuvuoden aikana%	kokenut seksuaalista häirintää koulussa vuoden aikana%	melu kou- lussa häirin- nyt paljon%
koko maa	5,8	29,1	68	22,2	4,0	16,9
Etelä-Savo	5,8	21,7	71,2	25,6	4,3	15,3
Pieksämäki	5,4	#	75,7	24,2	3,8	14,3

ei vertailukelpoista tulosta

Pieksämäellä yläkoulun 8-9 luokkalaisista nuorista 75,7% kokee, että luokassa on hyvä työrauha. Luku on suurempi kuin Etelä-Savossa ja koko maassa keskimäärin. Yläkoulussa työrauha koetaan selvästi paremmaksi kuin alakoulussa. Koulukiusaaminenkin on vähäisempää kuin Etelä-Savossa ja koko maassa keskimäärin. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen lähiympäristöön ilman kiusaamisen ja syrjinnän pelkoa. Tämän oikeuden tulisi toteutua yhdenvertaisesti kaikilla nuorilla esimerkiksi sukupuoleen, syntyperään, ikään, vammaisuuteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta. Kiusaaminen ja syrjintä ovat riski lapsen ja nuoren hyvinvoinnille ja esimerkiksi kiusatuksi joutumisella on aikaisemmissa tutkimuksissa todettu pitkäaikaisia haitallisia vaikutuksia terveyteen, koulu- ja opintomenestykseen, sosiaalisiin suhteisiin ja työelämässä pärjäämiseen. Lapsuudessa koettu jatkuva kiusaaminen on yhteydessä aikuisiällä masennukseen ja itsetuhoisuuteen. Pahimmillaan kiusaaminen jatkuu koko kouluajan ja jättää jälkensä kiusattuun pysyvästi. Kiusaamisen jatkuminen tai pahentuminen siitä kertomisen jälkeen lisääntyy yläluokille siirryttäessä. Perusopetuksen 8. ja 9.-luokkalaisista lähes joka kolmas kokee kiusaamisen jatkuneen tai pahentuneen siitä kertomisen jälkeen. Valitettavasti Pieksämäen osalta perusopetuksen 8-9 luokkalaisilta ei ole saatu kyselyssä tilastokelpoista tulosta.

Lukio 1-2 lk (kouluterveys- ky-sely 2017)	Koulukiu- sat-tuna vähintään kerran viikossa %	koulukiu- saamisesta kertomisen jälkeen kiusaaminen jatkunut tai pahentunut%	luokassa tai ryhmässä hyvä työ- rauha%	tapaturma koulussa tai koulu- matkalla lukuvuoden aikana%	kokenut seksuaalista häirintää koulussa vuoden aikana%	melu kou- lussa häirin- nyt paljon%
koko maa	1,5	32,2	91,4	8,9	1,2	8,2
Etelä-Savo	1,1	#	91,3	9,7	1,4	5,5
Pieksämäki	2,9	#	79,8	13,1	2,4	5,9

ei vertailukelpoista tulosta

Lukiolaisista nuorista Pieksämäellä 79,8% kokee, että luokassa tai ryhmässä on hyvä työrauha. Luku on selvästi pienempi kuin Etelä-Savossa ja koko maassa keskimäärin. Vuonna 2013 Pieksämäkeläisistä lukiolaisista vielä 91,1% koki, että luokassa tai ryhmässä on hyvä työrauha. Laskua on 11,3%. Luku on kuitenkin parempi kuin alakoulussa ja yläkoulussa. Koulukiusaamista Pieksämäen lukion 1-2 luokkalaisista kokee 2,9

prosenttia, mikä on enemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa keskimäärin.

Ammatillinen oppilaitos (kouluterveys-ky-sely 2017)	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa %	koulukiusaamisesta kertomisen jälkeen kiusaaminen jatkunut tai pahentunut%	luokassa tai ryhmässä hyvä työrauha%	tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana%	kokenut seksuaalista häirintää koulussa vuoden aikana%	melu koulussa häirinnyt paljon%
koko maa	4	22,7	82,3	10,2	2,5	8,0
Etelä-Savo	2,9	15,8	80,9	10,5	3,2	7,1
Pieksämäki	4,5	#	84,8	11,4	5,2	9,3

ei vertailukelpoista tulosta

Perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyviltä lapsilta kysyttiin vuoden aikana tapahtuneesta seksuaalisesta häirinnästä kahdella väittämällä: onko hän kokenut häiritsevää tai epämiellyttävää kehon kommentointia tai seksuaalisesti häiritsevää viestittelyä tai videoiden tai kuvien näyttämistä. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyviltä nuorilta sekä toisella asteella opiskelevien nuorten indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat kokeneet häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua koulussa viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Pieksämäkeläisistä perusopetuksen 4. ja 5.-luokkalaisista kuusi ja puoli prosenttia kokee vuoden aikana häiritsevää kehon kommentointia tai seksuaalisesti häiritsevää viestittelyä. Tyttöillä seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat huomattavasti yleisempiä kuin pojilla. Perusopetuksen 8. ja 9.-luokkalaisista lähes neljä prosenttia on viimeisen vuoden aikana kokenut seksuaalista häirintää koulussa eli kehoa tai seksuaalisuutta loukkaavaa kiusaamista, nimittelyä tai arvostelua tai seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua. Seksuaalisen häirinnän kokemuksen pienenevät vähän toisella asteella. Toisella asteella opiskelevista nuorista tytöt kokevat poikia yleisemmin seksuaalista häirintää. Seksuaalinen häirintä ja väkivalta eivät kuulu hyvinvoivaan koulu- ja oppilaitosyhteisöön, vaan tavoitteena kouluissa ja oppilaitoksissa on nollatoleranssi. Vuoden aikana seksuaalihäirintää ammatillisessa oppilaitoksessa viimeisen vuoden aikana koki 5,2 prosenttia nuorista ja koulukiusaamista vähintään kerran viikossa koki 4,5% nuorista.

1.8.2 TOIMINTAKULTTUURI JA OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Kuntalaisten osallisuus on käsitteenä hyvinkin monitahoinen ja käytännössä osallisuus voi ilmetä monin eri tavoin, kuten vastuunottona omassa asuinympäristössä, mahdollisuutena vaikuttaa aktiivisesti oman elinpiirinsä asioihin ja osallistua yhteiskunnan toimintaan haluamallaan tavalla. Osallisuuden kautta koetaan omat vaikutusmahdollisuudet ja sitä kautta muodostuu omistajuus omaan yhteisöön sekä edistetään integroitumista yhteiskuntaan.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin perusta luodaan lapsuudessa. Lasten ja nuorten osallistuminen omaan lähiympäristönsä, elämänpiirinsä ja arkensa suunnitteluun sekä lasten ja nuorten palveluiden kehittämiseen on esillä kasvavassa määrin sekä julkisessa keskustelussa että tutkimuksissa ja eri lakipykälissä. Osallisuuden kehittäminen kunnassa tulee nähdä lisäarvona, joka tuo koko kuntaorganisaatioon elävyyttä ja uutta näkökulmaa. Osallisuuden

kautta kehitetään yhteisön sosiaalista pääomaa tulevaisuuden Pieksämäessä.

Perusopetuksen 4- 5 lk (Kouluterveys- ky-sely 2017)	Ei koe olevansa tärkeä osa koulu ja - luokkayhteisöä	Osallistunut koulun yhteis- ten sääntöjen suunnitte- luun, %	Osallistunut koulun asioiden suunnitteluun, %	Osallistunut oppituntien sisällön suunnitteluun, %	Opettajat usein kiinnostuneita siitä, mitä oppilaalle kuuluu %
Koko maa	4	73	51,9	74,2	36,2
Etelä-Savo	3,7	72	51,5	71,8	36,8
Pieksämäki	2,2	73,5	50,6	68,1	35,8

Vaikka oppilaiden ja vanhempien osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuudet ovat viime vuosina parantuneet, niiden toteutumisessa on edelleen puutteita. Pieksämäkeläisistä 4-5 luokkalaisista lapsista vain vähän reilu puolet eli 50,6% kokee, että on osallistunut koulun asioiden suunnitteluun. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tavoitteena on vahvistaa oppilaiden ja heidän vanhempiansa osallisuutta opiskeluhollossa.

Kouluyhteisössä koettuun hyväksyntään ja arvostukseen liittyy vahva joukkoon kuulumisen kokemus.

Koulu- ja luokkayhteisö ovat lapselle ja nuorelle tärkeitä lähiyhteisöjä, joissa vietetään merkittävä osa arjesta. Koulu- ja luokkayhteisöön kiinnittymisellä ja siihen liittyvällä yhteenkuuluvuuden tunteella on suuri merkitys lasten ja nuorten terveydelle ja hyvinvoinnille sekä mahdollisuuksille oppia omien kykyjensä mukaisesti. Kokemus koulu- ja luokkayhteisöön kuulumisesta kytkeytyy vahvasti lasten ja nuorten elämänmyönteisyyteen. Perusopetuksen 8-9 luokkalaisista ja toisen asteen opiskelijoista 6,4 -8,3 % Pieksämäellä ei koe olevansa tärkeä osa koulu ja luokkayhteisöä.

Lukio 1-2 lk	Äänestänyt luokan edustajan tai oppilaskunnan vaalissa lukuvuoden aikana, %	Osallistunut oppilaskunnan hallituksen toimintaan lukuvuoden aikana, %	Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, %	opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista%	ei koe olevansa tärkeä osa koulu eikä luokkayhteisöä%
koko maa	44,3	9,3	10,5	37,5	9,6
Etelä-Savo	57,9	12,9	13,5	36,3	8,6
Pieksämäki	48,8	10,7	8,8	34,1	8,3

Perusopetuksen 8-9 luokkalaisista Pieksämäellä 11% kokee että koulussa on hyvät vaikutusmahdollisuudet. Luku on isompi kuin Etelä-Savossa ja koko maassa, mutta siinä on vielä parannettavaa tulevina vuosina. Kokemus vaikutusmahdollisuuksista lisääntyy huomattavasti ammatillisissa oppilaitoksissa, kun taas lukiossa vaikuttamismahdollisuudet pienenevät verrattuna peruskoululaisiin Pieksämäellä. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret (30,6%) kokevat voivansa vaikuttaa em. asioihin paremmin kuin lukiolaiset (8,8 %). Yleisesti ottaen pojat

kokevat vaikutusmahdollisuutensa paremmaksi kuin tytöt kaikilla kouluasteilla.

Ammatillinen oppilaitos 1-2 lk	Äänestänyt luokan edustajan tai oppilaskunnan vaalissa lukuvuoden aikana, %	Osallistunut oppilaskunnan hallituksen toimintaan lukuvuoden aikana, %	Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, %	opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista%	ei koe olevansa tärkeä osa koulu eikä luokkayhteisöä%
Koko maa	17,3	7,1	22,7	25,4	6,4
Etelä-Savo	10,5	5,2	26,4	21	5,7
Pieksämäki	6,7	6,3	30,6	20,7	6,4

Yli kaksikymmentä prosenttia ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokan nuorista ja lukiolaisista nuorista lähes 35% kokevat, että opettajat eivät ole kiinnostuneita siitä mitä heille kuuluu. Perusopetuksen 8-9 luokkalaisista peräti 39,2% kokee että opettajat eivät ole kiinnostuneita siitä mitä heille kuuluu. Lapset ja nuoret tulee nähdä pystyvinä kansalaisina heidän ikätasoinen osaamisensa huomioiden. Koulussa heillä on mahdollisuus saada ensimmäiset positiiviset kokemukset osallistumisesta oman lähiympäristönsä parantamiseen ja muuttamiseen, kasvattaa taitoja ja kokea kuulumista ryhmään. Osallistumisjärjestelmän kehittämisessä kriittinen tekijä lain toteutumisen rinnalla on se tapa ja asenne, miten nuorten osallistuminen toteutetaan kunnissa ja tulevaisuuden maakunnassa.

1.8.3 OSALLISUUDEN KOKEMINEN

Osallisuuden kokeminen ja sosiaaliset verkostot toimivat suojaavina tekijöinä hyvinvointivajeita ja syrjäytymistä vastaan.

perusopetuksen 4 - 5 lk	Kokee olevansa tärkeä osa perhettä, %	Kokee olevansa tärkeä osa ystäväporukkaa, %	Kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, %	ei yhtään hyvää kaveria %
Koko maa	93,2	76,2	54,5	0,7
Etelä-Savo	92,5	76,6	65,1	0,6
Pieksämäki	93,5	73,5	58,6	0,4

Pieksämäkeläisistä 4-5 luokkalaisista lapsista valtaosa kokee olevansa tärkeä osa perhettä ja yli puolet kokee olevansa tärkeä osa myös kouluyhteisöä. Kouluyhteisön osalta 38,7% vastanneista on vastannut kysymykseen ei samaa mieltä eikä eri mieltä. Pieksämäkeläislapsista 43 % kokee olevansa tärkeä osa nettiyhteisöä, kun taas vastaavasti koko maan vertailulukku on pienempi ollen 37,5%.

Taulukon viimeinen Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), joilla ei ole yhtään hyvää kaveria. Sosiaalisesti yksinäiseltä lapselta ja nuorelta puuttuvat kaverit. Emotionaalisesti yksinäisellä voi olla paljonkin kavereita, mutta tosiystävä puuttuu. Emotionaalisesti yksinäinen lapsi tai nuori kokee, että hänellä ei ole omaa

läheistä ystävää, jolle voisi puhua luottamuksellisesti omista asioista, joka välittäisi ja jolle olisi tärkeä. Pojat kärsivät tyttöjä enemmän emotionaalisesta yksinäisyydestä. Pojista ajatellaan usein, että he viihtyvät porukoissa, vaikka moni poika kaipaa läheistä ystävää. Luku 4-5 luokkalaisilla lapsilla Pieksämäellä on lähes sama kuin koko maan ja Etelä-Savon keskiarvo. Lasten yksinäisyys on nähtävissä jo alaluokilla. Jos nuori jäi koulussa ensimmäisen vuoden aikana ilman ystävyysuhteita, hän oli todennäköisesti yksinäinen myös tästä eteenpäin. Tämä on suuri syrjäytymisriski.

Perusopetuksen 8-9 lk	Kokee olevansa tärkeä osa perhettä, %	Kokee olevansa tärkeä osa ystäväporukkaa, %	Kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, %	ei yhtään hyvää kaveria%
Koko maa	90,6	83,5	54,7	8,5
Etelä-Savo	90,3	84,2	57,8	7,9
Pieksämäki	89,4	82,6	55,6	7,8

Pieksämäkeläiset perusopetuksen yläkoulun 8-9 luokkalaiset kokevat 89,4% olevansa tärkeä osa perhettä ja 55,6 % kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, joka on enemmän kuin koko maan keskiarvo, mutta aavistuksen pienempi kuin keskiarvo Etelä-Savossa. Merkittävä lisäys 8-9 luokkalaisilla verrattuna 4-5 luokkalaisiin on indikaattorissa ei yhtään hyvää kaveria. 4-5 luokkalaisilla keskiarvo oli 0,4 ja 8-9 luokkalaisilla 7,8%. Kouluyhteisössä koettuun hyväksyntään ja arvostukseen liittyy vahva joukkoon kuulumisen kokemus. Tämän voidaan ajatella kuvaavaan emotionaalista koulutyöhön kiinnittymistä sekä laajemmin osallisuuden tunnetta johonkin itselle tärkeään yhteisöön kuulumisesta.

Lukion 1-2 lk	Kokee olevansa tärkeä osa perhettä, %	Kokee olevansa tärkeä osa ystäväporukkaa, %	Kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, %	ei yhtään hyvää kaveria%
koko maa	92,7	85,9	54,5	7,2
Etelä-Savo	92,7	84,8	55,4	7,7
Pieksämäki	91,8	81	50	11,8

Lukion 1-2 luokan oppilaista 50% kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, mikä on lähes 9% pienempi kuin 4-5 luokkalaisilla sekä 5.6% pienempi kuin 8-9 luokkalaisilla. Nuori ei voi hyvin koulussa ilman sosiaalista tukiverkostoa ja jollei hän voi tuntea olevansa luokka- ja kouluyhteisönsä arvokas jäsen.

Ammatillinen oppilaitos 1-2 lk	Kokee olevansa tärkeä osa perhettä, %	Kokee olevansa tärkeä osa ystäväporukkaa, %	Kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, %	ei yhtään hyvää kaveria%
Koko maa	91,3	85,8	59,5	7,4
Etelä-Savo	92,5	88,0	65,1	7,4
Pieksämäki	93,5	86,8	63,3	7,1

Pieksämäkeläisistä ammattiopiston nuorista 63,3% nuorista kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, mikä on enemmän kuin perusopetuksen 4-5 lk:n sekä 8-9 lk:n ja lukion oppilaiden kokema, vaikka onkin vähän vähemmän kuin Etelä-Savossa ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevilla keskimäärin. 7,8% perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä kokee itsensä melko usein tai jatkuvasti yksinäiseksi. Yksinäisyyden yleisyys jatkuu lähes samansuuruisena toiselle asteelle siirryttäessä. Koko maassa ja Etelä-Savossa ei myöskään lukiolaisten tai ammattiin opiskelevien välillä ei ole merkittäviä eroja yksinäisten nuorten osuudessa. Poikkeuksena on Pieksämäellä lukiossa opiskelevat. Pieksämäen lukion 1-2 luokkalaisista 11,8 % kokee, että heillä ei ole yhtään hyvää kaveria. Eriyksen huolestuttavaa on, että 20% lukion 1-2 luokan pojista kokee, että heillä ei ole yhtään hyvää kaveria. Yksinäisyys on yhteydessä alentuneeseen elämänhallinnan tunteeseen sekä yleensäkin elämään tyytyväisyyteen.

1.8.4 OPISKELUHUOLTOPALVELUJEN TOIMIVUUS JA AVUN SAANTI KOULUSSA

Lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on keskeistä suotuisan ja yhdenvertaisen oppimiskyvyn kehittämisen kannalta. Tähän liittyy myös vahva osallisuus ja yhteiskuntaan kiinnittyminen. Kouluyhteisöissä edistetään lasten ja nuorten oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta sekä ehkäistään ongelmien syntymistä ja turvataan varhainen tuki sitä tarvitseville.

peruskou- lun 4-5 lk (kouluterveys- kysely 2017)	Terveystarkas- tus toteutuu lapsella/nuo- rella laaduk- kaasti %	mahdollisuus kes- kustella koulussa aikuisen kanssa mieltä paina- vista asioista%	käynyt lukuvuoden aikana, kou- lukuraat- torilla%	käynyt luku- vuoden aika- na koulupsy- ko-logilla %	Terveystarkas- tuksessa lapsen mieli- pidettä kuun- nellaan, %
koko maa	48,7	49,0	12	4,4	78,8
Etelä-Savo	49,5	48,6	12	4,3	78,7
Pieksämäki	50,0	47,0	17,6	1,4	77,1

Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), jotka ovat samaa mieltä siitä, että luokan aikana tehty terveystarkastus toteutui laadukkaasti. Terveystarkastus voi olla laaja tai määräaikainen. Perusopetuksen 4. ja 5 luokkalaisista 50 %. Luku on pienin verratessa perusopetuksen 8-9 luokkalaisiin ja toiseen asteeseen. Pieksämäellä perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä nuorista 75,8 prosenttia, lukiolaisista 60 prosenttia ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista nuorista 78,6 prosenttia kokee, että terveystarkastus toteutuu heillä laadukkaasti. Yli 70 prosenttia pojista kokee terveystarkastuksen toteutuneen kohdallaan laadukkaasti. Vastaavasti tytöistä vain 57–65 prosenttia kouluasteesta riippuen kokee terveystarkastuksen toteutuneen laadukkaasti. Tyttöjen kokemus terveystarkastuksen laadukkaasta toteutumisesta lisääntyy hieman toiselle asteelle siirryttäessä.

peruskou- lun 8-9 lk (kouluterveys- kysely 2017)	Terveys- tarkastus toteutuu lapsella/ nuorella laa- dukkaasti %	Ei ole saa- nut tukea ja apua hyvinvoin- tiin koulu- kuraattorilta lukuvuoden aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin koulupsykolo- gilta lukuvuo- den aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole saa- nut tukea ja apua hyvinvoin- tiin koulu- terveyden- hoitajalta lukuvuoden aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole päässyt koululääkäril- le yrittämises- tä huolimatta lukuvuoden aikana, %	Ei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin opettajalta lukuvuoden aika vaikka olisi tar- vinnut%
koko maa	62,8	25,2	30,5	11,2	5,1	19,2
Etelä-Savo	68,3	17,1	23,2	8,1	3,9	17,4
Pieksämäki	75,8	10,4	12,8	6,4	9,2	15,4

Koulutukselliset nivelvaiheet, kuten siirtyminen perusopetuksesta toisen asteen opintoihin, ovat nuorille kriittisiä vaiheita ja saattavat vaikuttaa merkittävästi hyvinvointiin. Osa nuorista tarvitsisi tukea tässä muutosvaiheessa. Tällöin tärkeässä roolissa ovat yksilöllinen oppilaan- ja opinto-ohjaus sekä riittävät opiskeluhuollon palvelut. Suurin osa palveluja käyttäneistä nuorista kokee opiskeluhuollon palveluista saamansa tuen ja avun riittävänä. Eniten tukea ja apua on saatu kouluterveydenhoitajalta.

Lukio 1-2 lk (kouluterveys- kysely 2017)	terveys- tarkastus toteutuu nuorella laadukkaas- ti% lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijois- ta (sotkanet ind. 4809)	Ei ole saa- nut tukea ja apua hyvinvoin- tiin koulu- kuraattorilta lukuvuoden aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin koulupsykolo- gilta lukuvuo- den aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin koulutervey- denhoitajalta lukuvuo- den aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole päässyt koululääkä- rille yrit- tämisestä huolimatta lukuvuoden aikana, %	Ei ole saa- nut tukea ja apua hy- vinvointiin opettajalta lukuvuoden vaikka olisi tarvinnut%
koko maa	66,6	32,5	38,2	10,0	3,7	17,4
Etelä-Savo	66,6	27,1	30,0	9,0	2,1	12,9
Pieksämäki	60,0	#	#	#	#	#

ei vertailukelpoista tulosta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tuoreimman kouluterveyskyselyn mukaan lapset ja nuoret kaipaavat koulusta apua ja tukea hyvinvointiin. Perusopetuksen 8-9 luokan ja ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokkalaisten oppilaiden mukaan 13,2 – 15,4% ei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin opettajalta lukuvuoden aikana vaikka olisi tarvinnut. Indikaattori perustuu kysymykseen: "Oletko saanut tukea ja apua hyvinvointiisi seuraavilta koulun aikuisilta tämän lukuvuoden aikana?". Vastausvaihtoehdot: 1) kyllä, paljon, 2) kyllä, jonkin verran, 3) en, mutta olisin tarvinnut, 4) en ole tarvinnut apua. Kysymyksen osio 5) opettajalta. Tarkastelussa ovat ne vastaajat, jotka ovat ilmoittaneet vaihtoehdot 3. Nuorten osuus (%) on laskettu apua tarvinneista, joten vaihtoehtoon 4 vastanneet eivät ole mukana tarkastelussa. Koulu on lapsen hyvinvoinnin ja mielenterveyden kannalta keskeinen paikka. Elämän sujuminen koulussa voi olla iso tekijä lapsen kasvun kannalta.

Ammatillinen oppilaitos (kouluterveyskysely 2017)	terveystar- kastus toteu- tuu nuorella laadukkaas- ti% ammatil- lisen oppi- laitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (sotkanet ind. 4809)	Ei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin koulukuraat- torilta luku- vuoden aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole saanut tukea ja apua hyvinvointiin koulupsykolo- gilta lukuvuo- den aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole saa- nut tukea ja apua hyvinvoin- tiin koulu- terveyden- hoitajalta lukuvuoden aikana, vaikka olisi tarvinnut, %	Ei ole päässyt koululääkä- rille yrit- tämisestä huolimatta lukuvuoden aikana, %	Ei ole saa- nut tukea ja apua hy- vinvointiin opettajalta lukuvuo- den vaikka olisi tar- vinnut%
koko maa	70,1	22,3	28,2	9,9	5,6	14,5
Etelä-Savo	77,3	19,6	22,4	9,1	6,5	13,8
Pieksämäki	78,6	13,6	15,9	3,9	7,1	13,2

Perusopetuksen 4. ja 5. luokkaa käyvistä lapsista Pieksämäellä noin puolet (47 %) kokee, että heillä on mahdollisuus keskustella mieltä painavista asioista koulun aikuisen kanssa. Koko maassa perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä nuorista noin joka viides (19 %) nimesi koulun aikuisen tai muun ammattihenkilön tahoksi, jonka kanssa he voivat keskustella mieltä painavista asioista. Osuus ei muuttunut merkittävästi lukiota käyvien (23 %) tai ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien (20 %) nuorten joukossa. Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista tytöistä suurempi osa kuin pojista koki, että heillä on mahdollisuus keskustella mieltä painavista asioista koulun aikuisen tai muun ammattihenkilön kanssa.

1.9 TOIMINTAKYVYN SEKÄ TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA TUKEVIEN ELINTAPOJEN EDISTÄMINEN

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja ongelmien ehkäiseminen ovat keskeisen osa kunnan tehtäviä. Ne on määritelty kunnan tehtäväksi esimerkiksi kuntalaissa ja kansanterveyslaissa. Käynnissä olevat hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien olosuhteiden muutokset edellyttävät entistä suurempaa panostusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

1.9.1 TYYTYVÄISYYS ELÄMÄÄN

	Tyytyväisyys elämään%	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %		
	perusopetus 4-5 lk	perusopetus 8-9 lk	lukio 1-2 lk	AOL 1-2 lk
koko maa	90,3	75,1	75,2	76,5
Etelä-Savo	91,0	75,7	75,8	79,2
Pieksämäki	90,6	77,8	74,1	80,5

Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten/nuorten osuudesta (%), jotka ovat erittäin tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä. Perusopetuksen 4-5 luokkalaiset lapset ovat yli 90 prosenttisesti tyytyväisiä elämäänsä Pieksämäellä. Tyytyväisten lasten/nuorten määrä laskee perusopetuksen 8-9 luokkalaisilla (77,85%). Lukiossa tyytyväisyys laskee verrattuna perusopetuksen 8-9 luokkalaisiin ja niin lukiolaisiin kuin peruskoulun 8-9 luokan oppilaisiin nähden nousee taas ammatillisen oppilaitoksen nuorilla (80,5%).

1.9.2 PERHE JA ELINOLOT LAPSEN HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

Perheen tilanteella on keskeinen merkitys lapsen ja nuoren hyvinvoinnille. Perheet ovat monimuotoistuneet, mikä näkyy myös lasten ja nuorten arjessa. Hyvät keskusteluyhteydet vanhempiin, arjen ennustettavuus ja kiinnostus nuoren asioihin ovat esimerkkejä lasta ja nuorta suojaavista tekijöistä. Avoin vuorovaikutus nuoren ja vanhemman välillä on tärkeää nuoren hyvinvoinnin edistämisen kannalta. Tulosuuttajana nuorten kokemat keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa heijastelee sitä, miten kunnat ja alueet ovat onnistuneet vanhemmuuden tuen tehtävässään. Vanhemmuuden tuki on lapsen ja nuoren hyvinvoinnin varhaista tukemista ja eriarvoisuuden vähentämistä, joka on kuntien keskeinen tehtävä.

Perusopetuksen 4-5 lk (kouluterveyskysely 2017)	Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa%	Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus avointa%	On yksin monta tuntia jokaisena koulupäivänä %	sosiaalinen altistuminen huumeille%	Kokenut vanhempien henkistä väkivaltaa vuoden aikana	kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana
koko maa	2.3	72.2	6	13,0	12.5	5
Etelä-Savo	2	71	6	13,6	13	5.3
Pieksämäki	1.8	70	4,8	15,1	12.7	4.4

Nuorilla, joilla on hyvä suhde vanhempiinsa, esiintyy vähemmän mielenterveyden ja hyvinvoinnin haasteita. Nuorilla, jotka raportoivat keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa esiintyy huomattavasti muita nuoria enemmän päivittäistä oireilua, ylipainoa, humalahakuista juomista, yksinäisyyttä, uupumusasteista väsymystä, ahdistuneisuutta ja koulusta lintsäämistä. Vanhemman ja nuoren väliset keskusteluvaikeudet ovat yhteydessä myös vanhempien taholta koettuun henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan. Pieksämällä 4- 5 luokkalaisista lapsista 1,8% ja peruskoulun 8 -9 luokkalaisista 7,8% kokevat keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa. Lukion ja ammattiopiston nuorista keskustelu-vaikeutta vanhempien kanssa on 3,5%.lla. Sosiaalinen altistuminen huumeille, % indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), jotka tuntevat lapsia tai nuoria, jotka käyttävät huumeita tai lapsille itselleen on tarjottu jotain huumetta. Pieksämäkeläisistä 4-5 luokan oppilaista 12,7 prosenttia tuntevat lapsia tai nuoria, jotka käyttävät huumeita tai heille itselleen on tarjottu jotain huumetta.

Perusopetuksen 8 – 9 lk (kouluterveyskysely 2017)	Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa%	Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa %	perheellä riittävästi yhteistä aikaa %	Kokenut vanhempien henkistä väkivaltaa vuoden aikana%	Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana%	Vanhempien liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa%
koko maa	7.9	39.5	67.9	25.4	6.4	5,2
Etelä-Savo	7.7	39.5	70.2	25.8	6	5,4
Pieksämäki	7.8	39.4	71	26	7.1	6,8

Vanhempien henkistä väkivaltaa kokeneilla nuorilla on enemmän päivittäistä oireilua, yksinäisyyttä, ahdistuneisuusoireilua, humalahakuista juomista ja uupumusasteista väsymystä koulunkäynnissä. Henkisen väkivallan kokemuksilla on yhteys myös elämänhallintaan ja elämään tyytyväisyyteen. Huomattavaa on, että yli viidennes niistä nuorista, jotka olivat kokeneet vanhempien henkistä väkivaltaa, oli kokenut myös vanhempien fyysistä väkivaltaa. Pieksämäkeläisistä lapsista ja nuorista oli vanhempien henkistä väkivaltaa kokenut 12,7% - 26 prosenttia. Pienin luku (12,7) on peruskoulun 4-5 luokkalaisilla ja suurin perusopetuksen 8-9 luokkalaisilla.

Lukion 1-2 lk (Kouluterveyskysely 2017)	Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa	Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa %	perheellä riittävästi yhteistä aikaa %	Kokenut vanhempien henkistä väkivaltaa vuoden aikana%	Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana%	Vanhempien liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa%
koko maa	6.3	38.8	66.3	28.7	3.7	7,0
Etelä-Savo	6.9	37.1	66.6	30	3	6,4
Pieksämäki	3.5	51.8	75.3	21	6	7,4

Vanhempien lapsen kohdistama fyysinen väkivalta on henkistä väkivaltaa harvinaisempaa, mutta ei tavatonta. Perusopetuksen 4. ja 5.-luokkalaisista Pieksämäkeläislapsista

reilu neljä prosenttia kokee vanhemman lyömistä, ravistelua, tönimistä, tukistamista tai potkimista. Fyysinen väkivalta näyttäisi kohdentuvan yhtä lailla poikiin kuin tyttöihin. Perusopetuksen yläluokille ja toiselle asteelle siirryttäessä fyysisen väkivallan yleisyys on lähes viidestä prosentista seitsemään prosenttiin Pieksämäellä.

Ammatillinen oppilaitos 1-2lk (kouluterveyskysely 2017)	Keskustelu-vaikeuksia vanhempien kanssa	Hyvä keskustelu-yhteys vanhempien kanssa %	perheellä riittävästi yhteistä aikaa %	Kokenut vanhempien henkistä väkivaltaa vuoden aikana%	Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana%	Vanhempien liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa%
koko maa	7.4	40,5	66.1	19.3	3.5	6,4
Etelä-Savo	6.1	42.5	68.1	18.3	3.5	7,5
Pieksämäki	3.5	48,0	68.2	20.1	4.8	5,9

Pieksämäkeläisistä perusopetuksen 8. ja 9.-luokkalaisista nuorista lähes seitsemän prosenttia, lukiolaisista yli seitsemän prosenttia ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista noin kuusi prosenttia kokee vanhemman liiallista ja haittaa aiheuttavaa alkoholin käyttöä. Perusopetuksen ja lukion osalta luvut ovat vähän suuremmat Pieksämäellä kuin koko maassa ja Etelä-Savossa, mutta ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokkalaisilla aavistuksen pienempi. Vanhempien runsas alkoholinkäyttö on lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen kannalta riski. Lapsen kannalta merkitystä on sillä, miten alkoholinkäyttö vaikuttaa vanhemman käytökseen ja perheen elämään. Lapsuus ja nuoruus päihdeongelmaisen vanhemman kanssa on vakava riski lapsen ja nuoren terveydelle ja kehitykselle. Perheissä koetut päihdehaitat ovat yksi niistä mekanismeista, joiden kautta terveyshaitat kasautuvat ja jotka voivat johtaa riskiin periä huono-osaisuutta edellisiltä sukupolvilta. Perheiden riittäväällä yhteisellä ajankäytöllä on myönteinen vaikutus niin aikuisiin kuin lapsiinkin ja heidän arkensa sujumiseen. 68,2 - 75.3% lapsista ja nuorista Pieksämäellä kokee, että perheellä on riittävästi yhteistä aikaa.

Hallituksen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa (LAPE) korostetaan koko perheen tuen vahvistamista neuvolan ja kouluterveydenhuollon palveluissa. Samalla haetaan vaikuttavia menetelmiä käytettäväksi peruspalveluissa. Yksi menetelmä joka Pieksämäellä on otettu käyttöön niin neuvolassa, varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessakin, on lapset puheeksi menetelmä. Menetelmän avulla nostetaan esiin mm. mitä tukea lapsiperheet tarvitsevat arjen hallintaan, arkirytmien löytämiseen sekä tukiverkoston ja tuensaannin turvaamiseen, kasvatuskäytäntöihin ja perheen yhteisen ajan löytämiseen.

1.9.3 OPINTOJEN EDISTÄMINEN JA JÄRJESTÄMIEN HYVINVOINTIA TUKEVASTI

Kaikki perusopetusikäiset ovat oppivelvollisia. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus seurata poissaoloja ja perusopetuksen opetussuunnitelma edellyttää, että kouluilla ja oppilaitoksilla on sovittu poissaoloja koskevat menettelyohjeet. Tästä huolimatta osalle nuorista kasaantuu toistuvia luvattomia poissaoloja.

Koulu-uupumus (opiskelu-uupumus) kehittyy jatkuvan koulutyöhön tai opiskeluun liittyvän stressin seurauksena. Sitä kuvaavat kolme tekijää: 1) koulutyöhön tai opiskeluun liittyvä emotionaalinen, uupumusasteinen väsymys, 2) opintojen merkityksen vähentyminen, kyynisyys tai välinpitämätön suhtautuminen koulutyöhön tai opiskeluun sekä 3) riittämättömyyden tunne opiskelijana. Nämä tekijät ovat jossain määrin pysyviä, mutta sekä väsymys että kyynisyys ennustavat myöhempää riittämättömyyden tunnetta. Tytöt kokevat koulu-uupumusta yleisemmin kuin pojat. Koulu-uupumuksesta kärsivät erityisesti menestymistä hakevat lukiolaistytöt.

Koulustressi indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), jotka ovat täysin samaa tai samaa mieltä siitä, että he ovat usein väsyneitä koulussa. Opiskeluympäristöllä ja oppilaitosyhteisöllä on suuri merkitys lasten ja nuorten terveydelle ja hyvinvoinnille sekä mahdollisuuksille oppia omien kykyjensä mukaisesti. Kouluviihtyvyys vahvistaa oppimista ja hyvinvointia. Kouluviihtyvyyteen vaikuttavat kokemukset opiskelusta sekä oppilaitosyhteisön sosiaaliset suhteet.

Opiskelijat, jotka kokevat koulunkäynnin myönteisenä, menestyvät myös opinnoissaan paremmin. Koulunkäynnistä pitävien nuorten osuus on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana. Myös opettajien ja opiskelijoiden välinen suhde on kehittynyt myönteisesti. Kokemukset opiskelun kuormittavuudesta ovat kuitenkin lisääntyneet ja koulu-uupumus on melko yleistä.

perusopetuksen 4-5 lk	Paljon vaikeuksia lukemisessa, laskemisessa tai kirjoittamisessa, %	Koulustressi%	Luokassa uskaltaa sanoa mielipiteensä%	on yksinäinen välitunnilla%	pitää koulunkäynnistä %
koko maa	2,7	33,2	53,5	4,2	82,4
Etelä-Savo	2,9	32,3	55,1	4,3	80,6
Pieksämäki	4,4	36,0	60,2	6,2	82,1

Pieksämäkeläiset lapset kokevat vaikeuksia vähintään yhdessä seuraavista: lukemisessa, laskemisessa tai kirjoittamisessa Etelä-Savon ja koko maan keskiarvoa enemmän. Samoin koulustressiä koetaan enemmän, mutta koulunkäynnistä pidetään kuitenkin samalla tasolla kuin koko maassa keskimäärin. Mielipiteensä luokassa Pieksämäkeläislapset uskaltaisivat sanoa huomattavasti paremmin kuin Etelä-Savossa ja koko maassa keskimäärin. 4-5 luokan oppilaista 6,2 % kokee, että on yksinäinen välitunnilla, joka on enemmän kuin Etelä-Savossa ja koko maassa keskimäärin.

Perusopetuksen 8-9 lk	luvattomia poissaoloja viikoittain %	ei opinto-suunnitelmia peruskoulun jälkeen%	Opettajat eivät rohkaise mielipiteen ilmaisuun oppitunneilla%	koulu-uupumus %	on yksinäisen välitunnilla%	pitää koulunkäynnistä %
koko maa	3,8	#	27,7	13,8	6,2	59,8
Etelä-Savo	3,2	9,4	27,0	12,5	6,8	59,5
Pieksämäki	2,0	8,5	19,1	16,3	7,1	56,5

ei vertailukelpoista tulosta

Koulu-uupumusta koetaan Pieksämäellä 8-9 luokkalaisten keskuudessa enemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa. Lukiossa ja ammattioppilaitoksessa taas vähemmän kuin muualla keskimäärin. Koulunkäynnistä pidetään myös hieman vähemmän kuin Etelä-Savossa. Opintosuunnitelmien puuttuminen saattaa olla heijastuma esimerkiksi alentuneesta koulumotivaatiosta tai koulunkäyntiin liittyvästä uupumuksesta. Nämä voivat hidastaa opintoja etenkin niiden nivelvaiheessa. Tällöin voi olla seurauksena välivuotia, jotka omalta osaltaan lisäävät riskiä pudota jatkokoulutuksen ulkopuolelle. Pieksämäkeläisistä 8-9 luokkalaisista nuorista 8,5% :lla ei ole opintosuunnitelmia peruskoulun jälkeen. Opintosuunnitelmien puuttumista arvioitiin kysymällä nuorelta, mihin hän aikoo ensisijaisesti hakea opiskelemaan peruskoulun jälkeen. Mikäli nuori vastasi, ettei aio enää jatkaa opintoja tai hän ei tiennyt mihin hakea, katsottiin opintosuunnitelman tällöin puuttuvan.

Kouluterveyskyselyssä nuorten luvattomia poissaoloja selvitettiin kysymällä kuinka usein nuorella on ollut lukuvuoden aikana luvattomia poissaoloja eli lintaamista. Vastausvaihtoehdot olivat 1) ei lainkaan, 2) muutaman kerran vuodessa, 3) kuukausittain, 4) viikoittain ja 5) päivittäin tai lähes päivittäin. Tarkastelussa ovat ne vastaajat, jotka ovat ilmoittaneet vaihtoehdon 4 tai 5. Kyselyyn vastanneista 8. ja 9. luokkalaisista Pieksämäkeläisnuorista kahdella prosentilla on vähintään viikoittain luvattomia poissaoloja.

Lukio 1-2 lk	luvattomia poissaoloja viikoittain	Opettajat eivät rohkaise mielipiteen ilmaisuun oppitunneilla%	koulu-uupumus %	on yksinäinen välitunnilla%	pitää koulunkäynnistä %
koko maa	4,4	14,1	13,3	5,7	71,6
Etelä-Savo	3,0	12,7	11,4	6,4	74,1
Pieksämäki	1,2	7,1	9,4	8,3	76,5

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka kertovat, että opettajat eivät rohkaise heitä ilmaisemaan mielipidettään oppitunneilla. Lintaamisen yleisyys laskee lukiolaisilla verrattuna perusopetuksen 8-9 luokkalaisiin 1,2 prosenttiin lukio-opintoihin siirryttäessä.

Ammatillinen oppilaitos	luvattomia poissaoloja viikoittain	Opettajat eivät rohkaise mielipiteen ilmaisuun oppitunneilla%	koulu-uupumus	on yksinäinen välitunnilla	pitää koulu-käynistä %
koko maa	8,7	15,7	6,8	6,2	83,4
Etelä-Savo	5,0	13,3	5,6	7,0	84,0
Pieksämäki	3,8	12,2	4,7	6,3	86,3

Ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla nuorilla lintsuamista esiintyy huomattavasti yleisemmin kuin lukiolaisilla. Lähes 4 prosentilla ammattiin opiskelevista on luvattomia poissaoloja viikoittain tai lähes päivittäin Pieksämäellä.

1.9.4 TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Terveyden edistäminen on terveyden ja toimintakyvyn lisäämistä, sairauksien ja terveysongelmien vähentämistä sekä terveyserojen kaventamista. Kuntapolitiikassa terveyden edistäminen on kaikkien hallinnonalojen yhteinen tehtävä.

Peruselementtejä ovat yhteistyö ja sitoutuminen terveyttä edistävään toimintaan.

perusopetus 4-5 lk (kouluterveyskysely 2017)	kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi %	usein päänsärkyä%	usein niska ja hartiakipu %	Mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana%	tuntee itsensä yksinäiseksi%
koko maa	7	13.7	8.3	12.6	2.7
Etelä-Savo	7.3	15.6	9	12.8	2.4
Pieksämäki	6.6	13.1	11.2	13.6	3.2

Lasten yksinäisyys on selvästi nähtävissä jo alaluokilla. Jos nuori jäi koulussa ensimmäisen vuoden aikana ilman ystävyssuhteita, hän oli todennäköisesti yksinäinen myös tästä eteenpäin. Tämä on suuri syrjäytymisriski. Perusopetuksen 4. ja 5.-luokkalaisista Pieksämäkeläisistä lapsista vähän yli kolme prosenttia kokee itsensä usein yksinäiseksi. Tyttöjen ja poikien välillä ei ole kovin suuria eroja yksinäisyyden yleisyydessä. Päänsärkyä 4-5 luokkalaiset lapset kokevat Pieksämäellä suurinpiirtein saman verran kuin koko maassa, mutta niska- ja hartiakipu enemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa keskimäärin.

Perusopetus 8-9 lk (kouluterveyskysely 2017)	kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi %	Niska tai hartiakivua viikottain%	Päänsärkyä viikottain%	Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kk:n aikana%	kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (GAD-7) %	tuntee itsensä yksinäiseksi%	Pelaa rahapelejä viikottain, %
koko maa	18.8	26	30.5	27.1	12.2	9.5	7,1
Etelä-Savo	17.5	28.1	30.3	27.4	11.3	8.6	7,6
Pieksämäki	18.2	24.7	30.3	24.9	10.2	8.4	10,8

Joka kahdeksas (8,4 %) perusopetuksen 8. ja 9. luokkaa käyvistä kokee itsensä melko usein tai jatkuvasti yksinäiseksi. Itsensä yksinäiseksi kokevat perusopetuksen 8. ja 9.-luokkalaiset nuoret kärsivät keskimääräistä useammin päivittäisestä oireilusta. Yksinäisyys on subjektiivinen negatiivinen ja kuormittava olotila, jota voi kokea vaikka olisikin ihmisten ympäröimänä. Sosiaaliseen yksinäisyyteen liittyy ulkopuolisuuden tunne – lapsi ja nuori voi kokea ettei kuulu muiden joukkoon eikä ole muiden hyväksymä tai pitämä. Yksinäisiä lapsia ja nuoria yhdistääkin usein kokemus erilaisuudesta. Keskivaikeaa tai vaikeaa ahdistuneisuutta esiintyy useammin yksinäisillä nuorilla. Kouluterveyskysely tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat olleet huolissaan mielialastaan viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Mielialastaan on ollut huolissaan perusopetuksen 8-9 luokkalaisista noin 25% ja lukiolaisista peräti 30%. Pieksämäen lukiolaiset ovat kuitenkin olleet mielialastaan vähemmän huolissaan kuin koko maassa tai Etelä-Savossa. Ammatillisessa oppilaitoksessa luku on Pieksämäellä hieman pienempi kuin lukiossa.

Lukio 1-2 lk (kouluterveyskysely 2017)	kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi %	päänsärkyä viikottain%	Niska tai hartiakivua viikottain%	Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kk:n aikana%	kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus (GAD-7) %	tuntee itsensä yksinäiseksi%	Pelaa rahapelejä viikottain, %
koko maa	19.7	29.6	33.8	35.4	12.7	10.4	6,4
Etelä-Savo	19.4	29,0	34.2	35.3	12.2	11.4	6,4
Pieksämäki	21.1	28.2	29.4	30.6	16	17.6	14,1

Pieksämäen lukion 1-2 luokkalaisista 29,4 prosenttia ja ammattioppilaitoksen opiskelijoista yli 30 % ilmoittaa kärsivänsä niska- tai hartiakivuista viikottain. Lukiolaisista yksinäiseksi tuntevia ja ahdistuneita GAD- mittarilla mitattuna on enemmän kuin Etelä-Savossa ja koko maassa. Kouluterveyskyselyssä lasten ja nuorten koettua yksinäisyyttä selvitettiin kysymällä, tuntevatko vastaajat itsensä yksinäiseksi ja onko lapsella tai nuorella yhtään ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioista. Toisella asteella Pieksämäellä opiskelevista 1-2 luokan opiskelijoista yli 20 prosenttia eli yli viidennes kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Pelaa rahapelejä viikottain indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka pelaavat rahapelejä vähintään 1 - 2 päivänä viikossa. Pieksämäkeläisistä

peruskoulun 8-9 luokkalaisista lähes 11% ja lukion 1-2 luokan oppilaista 14,1% sekä ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokkalaista lähes 16% pelaa rahapelejä viikoittain. Luvut kaikilla kouluasteilla on isommat kuin Etelä-Savossa ja koko maassa.

Ammatillinen oppilaitos 1-2 lk (kouluterveyskysely 2017)	kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi %	päänsärkyä viikottain%	Niska tai hartiakipu viikottain%	Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kk:n aikana%	kohtalain tai vaikea ahdistuneisuus (GAD-7) %	tuntee itsensä yksinäiseksi%	Pelaa rahapelejä viikoittain, %
koko maa	22.7	29.8	31.6	28.1	10	10	14,1
Etelä-Savo	21	29.8	31.1	25.2	8.2	8.7	15,7
Pieksämäki	22.6	30.4	31.2	27.5	9.6	9.6	15,8

Ahdistuneisuuden tunnetta mitattiin seitsenkohtaisella GAD 7 -mittarilla. Menetelmä on kehitetty yleistyneen ahdistuneisuushäiriön (GAD) seulontaan ja seurantaan. Mittari seuloo myös muita ahdistuneisuushäiriöitä kuten paniikkihäiriö, sosiaalisten tilanteiden pelko ja PTSD. Mittarissa kysytään kuinka usein seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua lomakkeen täyttöä edeltäneen kahden viikon aikana: Hermostuneisuuden, ahdistuneisuuden tai kireyden tunne; Kyvyttömyys lopettaa huolehtiminen tai pitää se kurissa; Liiallinen huolestuneisuus erilaisista asioista; Vaikeus rentoutua; Niin levoton olo, että on vaikea pysyä aloillaan; Taipumus harmistua tai ärsyntyä helposti; Pelko siitä, että jotakin kauheaa saattaisi tapahtua. Vastausvaihtoehdot ja niille annetut pisteet olivat: 1) Ei lainkaan = 0, 2) Useana päivänä = 1, 3) Suurimpana osana päivistä = 2, 4) Lähes joka päivä = 3. Kukin kysymys pisteytetään arvolla 0-3. GAD-7 pistemäärä voi vaihdella välillä 0-21 seuraavasti: 0-4: Vähäinen ahdistuneisuus, 5-9: Lievä ahdistuneisuus, 10-15: Kohtalainen ahdistuneisuus, 16-21: Vaikea ahdistuneisuus. Vähintään 10 pistettä on asetettu raja-arvoksi mahdolliselle GAD-diagnoosille. Indikaattorissa ovat mukana 10-21 pistettä saaneet vastaajat.

1.9.5 PÄIHTEET

perusopetus 4-5 lk (kouluterveyskysely 2017)	Sosiaalinen altistuminen huumeille, %	Tupakoinut vähintään kerran, %	Nuuskannut vähintään kerran, %	Käyttänyt sähkösavukkeita vähintään kerran, %
koko maa	13,0	3,9	2,0	3,1
Etelä-Savo	13,6	4,2	1,4	3,9
Pieksämäki	15,1	4,7	1,83	7,4

Sosiaalinen altistuminen huumeille-indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), jotka tuntevat lapsia tai nuoria, jotka käyttävät huumeita tai lapsille itselleen on tarjottu jotain huumetta. Pieksämäkeläisistä 4-5 luokkalaisista lapsista 15.1% tuntevat lapsia tai nuoria, jotka käyttävät huumeita tai heille itselleen on tarjottu jotain huumetta. Luku on hieman enemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa. Tupakoinut ja käyttänyt sähkösavukkeita vähintään kerran indikaattorit tuottavat tietoa niiden lasten osuudesta (%), jotka ovat tupakoineet tai käyttäneet sähkösavukkeita

ainakin kerran elämänsä aikana. Sähkösavukkeita käyttäneitä on Pieksämäellä huomattavasti enemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa keskimäärin.

Perusope- tus 8-9 lk (kouluterveys- kysely 2017)	Päivittäin tupakoivien osuus%	Tosi humalas- sa vähintään kerran kuu- kaudessa, %	ainakin kerran laittomia huu- meita kokeil- len osuudet %	nuuskaa päivittäin%	Omalla paikkakun- nalla helppo hankkia huumeita, %	Raittius%
koko maa	6,9	10,2	7,9	4,5	38,8	61,7
Etelä-Savo	8,4	9,9	7,5	4,1	33,5	59
Pieksämäki	9,4	9,6	10,0	4,5	34,8	63,8

Päivittäin tupakoivien nuorten osuus on Pieksämäellä suurempi perusopetuksen 8-9 luokkalaisilla kuin koko maassa tai Etelä-Savossa, kun taas lukiossa päivittäin tupakoivia nuoria on vähemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa. Ammatillisessa oppilaitoksessa luku on lähes sama kuin koko maassa ja Etelä-Savossa. Pieksämäkeläiset nuoret jotka ilmoittivat, että eivät käytä alkoholijuomia eli ovat raittiita on perusopetuksen 8-9 luokkalaisissa 63,8 prosenttia. Lukiossa luku on 48,2% ja ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokkalaisilla 28,2 prosenttia. Toisella asteella ammatillisen oppilaitoksen nuorista raittiita on huomattavasti vähemmän kuin lukiossa.

Lukio 1-2 lk (kouluterveys- kysely 2017)	Päivittäin tupakoivien, osuus %	Tosi humalas- sa vähintään kerran kuu- kaudessa, %	ainakin kerran laittomia huu- meita kokeil- len osuudet %	nuuskaa päivittäin%	Omalla paikkakun- nalla helppo hankkia huumeita, %	Raittius%
koko maa	3,4	18,3	11,8	3,7	46,1	35,1
Etelä-Savo	4,3	16,1	8,6	1,3	37,9	37,0
Pieksämäki	2,4	14,1	6,0	5,9	36,5	48,2

Nuuskaa päivittäin käyttää 4.5 prosenttia perusopetuksen 8-9 luokkalaisista. Toisella asteella nuuskaa päivittäin käyttävien nuorten osuus on 5,5 -5,9 prosenttia.

Pieksämäellä perusopetuksen 8-9 luokan nuorista lähes kymmenen prosenttia, juo itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa. Lukiolaisista 14,1% ja suurin luku on ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevilla nuorilla, joista yli 26% juo itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuussa.

Ammatilli- nen oppilai- tos 1-2 lk (kouluterveys- ky-sely 2017)	Päivittäin tupakoivien, osuus %	Tosi humalas- sa vähintään kerran kuu- kaudessa, %	ainakin kerran laittomia huumeita kokeillen osuudet %	nuuskaa päivittäin%	Omalla paikkakun- nalla helppo hankkia huumeita, %	Raittius%
koko maa	23,2	28,1	20,9	10,3	52,8	26,4
Etelä-Savo	24,1	28,3	19,0	10,3	50,6	25,4
Pieksämäki	23,2	26,2	17,5	5,5	43,3	28,4

Kouluterveyskysely tuottaa tietoa myös niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat kokeilleet ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroïinia, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita. Huolestuttavaa on, että 10 prosenttia peruskoulun 8-9 luokkalaisista ja peräti 17,5% ammatillisen oppilaitoksen nuorista Pieksämäellä ovat kokeilleet ainakin kerran laittomia huumeita. Lukion 1-2 luokkalaisilla tämä luku on 6 %. Lisäksi 43,3 % ammatillisen oppilaitoksen 1-2 luokan nuorista arvioi, että omalta paikkakunnalta omanikäisen on melko tai erittäin helppoa hankkia huumeita, esimerkiksi marihuanaa tai kannabista. Luku lukion 1-2 luokan opiskelijoista 36,5% ja perusopetuksen 8-9 luokkalaisten osalta lähes 35% prosenttia kokee, että omalta paikkakunnalta on melko tai erittäin helppo hankkia huumeita. Laittomien huumeiden kohdalla huolestuttavaa on se, että jo yksikin kokeilukerta voi aiheuttaa riippuvuuden ja halun kokeilla uudestaan.

1.10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN JA YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMINEN

Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

1.10.1 SYRJÄYTYMISEN JA TYÖELÄMÄN ULKOPUOLELLE JOUTUMISEN EHKÄISY SEKÄ TYÖLLISYYDEN JA SOSIAALISEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Syrjäytymisen ehkäisyn tulee tapahtua monella tasolla, alkaen yksilön ja perheen tukemisesta ja päättyen yhteiskunnan syrjäytymistä tuottavien rakenteiden purkamiseen ja lapsia sekä nuoria osallistavien rakenteiden luomiseen. Syrjäytymisen ymmärtäminen lapsuudesta aikuisuuteen etenevänä prosessina tuo esiin lapsuuden elinolojen ja erilaisten siirtymien merkityksen. Syrjäytymisen ehkäisyssä on tärkeää huolehtia laadukkaista peruspalveluista ja oikea-aikaisesta ennalta ehkäisevästä toiminnasta.

	Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18-34-vuotiaat, vastaavan ikäisestä väestöstä% (v. 2017)	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet, % 25-64 -vuotiaista (2016)	Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat nuoret, % 18-29 -vuotiaista	Työttömien terveystarkastukset, toteutuneet terveystarkastukset (1 krt/v) suhteessa työttömien kokonaismäärään	Alkoholikuolemat, menettetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 25 - 80 v. /100 000 vastaavanikäistä alimmissa tuloviidenneksessä
koko maa	1,6	2,4	24,0	58262	3261
Etelä-Savo	2,2	1,6	21,0	1002	4364
Pieksämäki	3,1	1,2	19,3	339	676

Pieksämäellä oli 1925 (12/ 2017) 18-29 vuotiasta nuorta ja heistä 19,3% (371), jotka eivät ole koulutuksessa, töissä eivätkä armeijassa (NEET-nuoret). Näistä nuorista osa on mm. kuntouttavan työtoiminnan, nuorten työpajan tms. toiminnassa. Nuorisotakuun mukaisesti jokaiselle alle 25 -vuotiaalle nuorelle tulee tarjota koulutus-, työkokeilu-, työpaja tai työpaikka 3 kk:n sisällä työttömäksi ilmoittautumisesta. Erilaisissa nivelvaiheissa olevien nuorten koulutukseen ja työelämään kiinnittymistä tuetaan tehostamalla opinto-ohjausta ja tarjoamalla monialaisesti tietoa, neuvontaa, ohjausta ja tukea (ohjaamotoiminta). Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 18-43 vuotiaiden määrä on Pieksämäellä suurempi kuin koko maassa tai Etelä-Savossa keskimäärin. Työttömyys on terveyttä ja hyvinvointia vaarantava ilmiö. Työttömien kokemaa hyvinvointia ja terveydentilaa ovat heikompia kuin työssäkäyvillä. Terveydenhoitajan toteuttamalla työttömien terveystarkastuksilla pyritään edistämään työttömien henkilöiden terveyttä ja hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Työttömien terveystarkastuksia tehtiin Pieksämäellä vuonna 2017 yhteensä 339 henkilölle.

Alkoholisyys eli alkoholiperäiset taudit ja alkoholimyrkytykset olivat vuonna 2014 työikäisten neljänneksi yleisin kuolemansyryryhmä. Niihin menehtyi vuonna 2014 yhteensä lähes 1 300 työikäistä, joista suurin osa oli miehiä. Alkoholikuolemat heijastavat väestön alkoholin kokonaiskulutusta ja toisaalta vakavimpien alkoholihaittojen yleisyyttä.

Mitä korkeampi PYLL-indeksi on, sitä enemmän ja sitä nuorempana alkoholikuolemia kyseisellä alueella tapahtuu. Alkoholin vuoksi menetettyjen elinvuosien määrä on suurin pienituloisemmassa viidenneksessä hyvätuloisempiin verrattuna. Alimman tuloluokan menetettyjen elinvuosien määrä on yhteydessä alkoholinkulutuksen muutoksiin reagoiden niihin muita tuloryhmiä voimakkaammin. Kun halutaan tarkastella terveyden epätasa-arvoa, on tärkeää tarkastella muutoksia taloudellisesti heikommassa asemassa olevien alkoholikuolleisuudessa. Parin viime vuosikymmenen aikana alkoholikuolleisuuden vaihtelu on ollut keskeinen elinajanodotteen sosioekonomisten erojen kasvua tai kaventumista selittävä tekijä

Lähteet:

THL kouluterveyskyselyn tulokset, 2017 www.thl.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Nina Halme, Lilli Hedman, Riikka Ikonen ja Rika Rajala: Lasten ja nuorten hyvinvointi , työpäperi 15/2018

Tilastokeskus, www.tilastokeskus.fi

Sotkanet, www.sotkanet.fi

Kelasto

sampo.thl.fi

nuorisotilastot, www.nuorisotilastot.fi

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136032/Etela%CC%88-Savo%20>

[asiatuntija-arvio%20-%20simlaatioharjoitus%20keva%CC%88t%202018.pdf?sequence=1](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136032/Etela%CC%88-Savo%20)

<https://www.is.fi/taloussanommat/oma-raha/art-2000004999167.html>

(Taloussanommat, julkaistu 18.1.18, viitattu 13.4.18).

2.KAIKILLE LAPSILLE JA NUORILLE YHTEISET PALVELUT (UNIVERSAALIT PALVELUT)

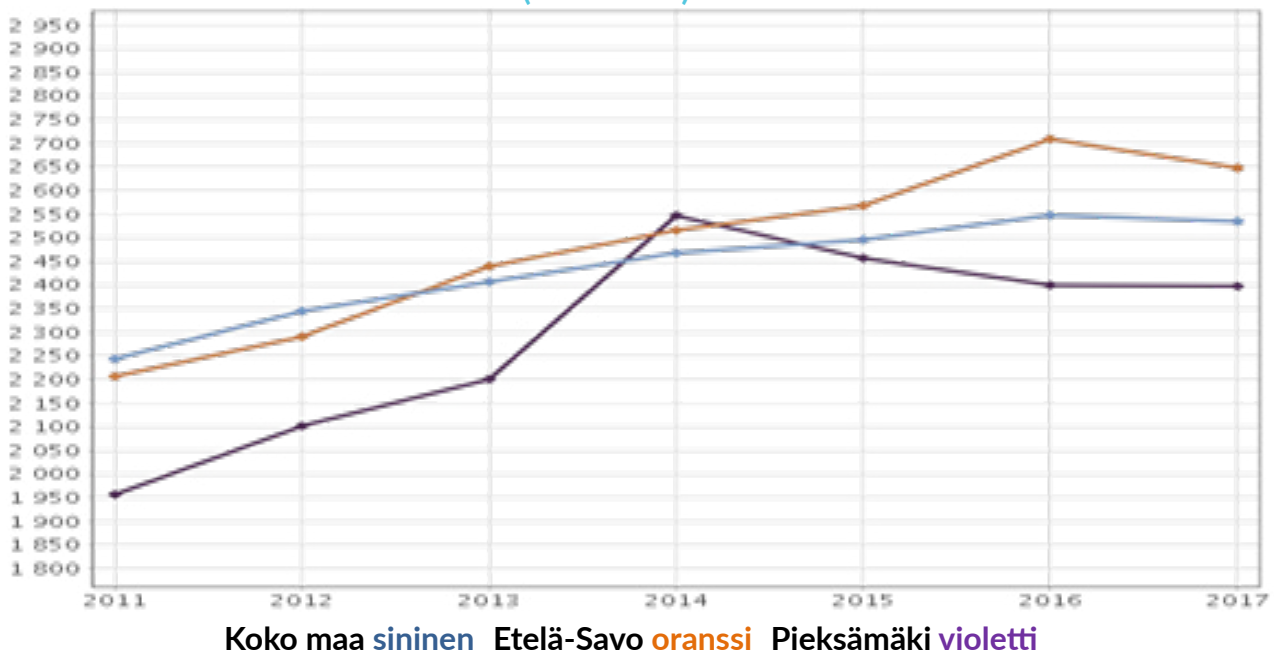
Universaalit palvelut on tarkoitettu kaikille lapsille ja, nuorille ja lapsiperheille. Universaaleja palveluja ovat esimerkiksi neuvolajärjestelmä ja peruskoulu.

Neuvolatoimintaa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa määrittelevät terveydenhuoltolaki (voimaan 1.5.2011) sekä vuonna 2009 voimaan tullut asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009).

2.1 NEUVOLA

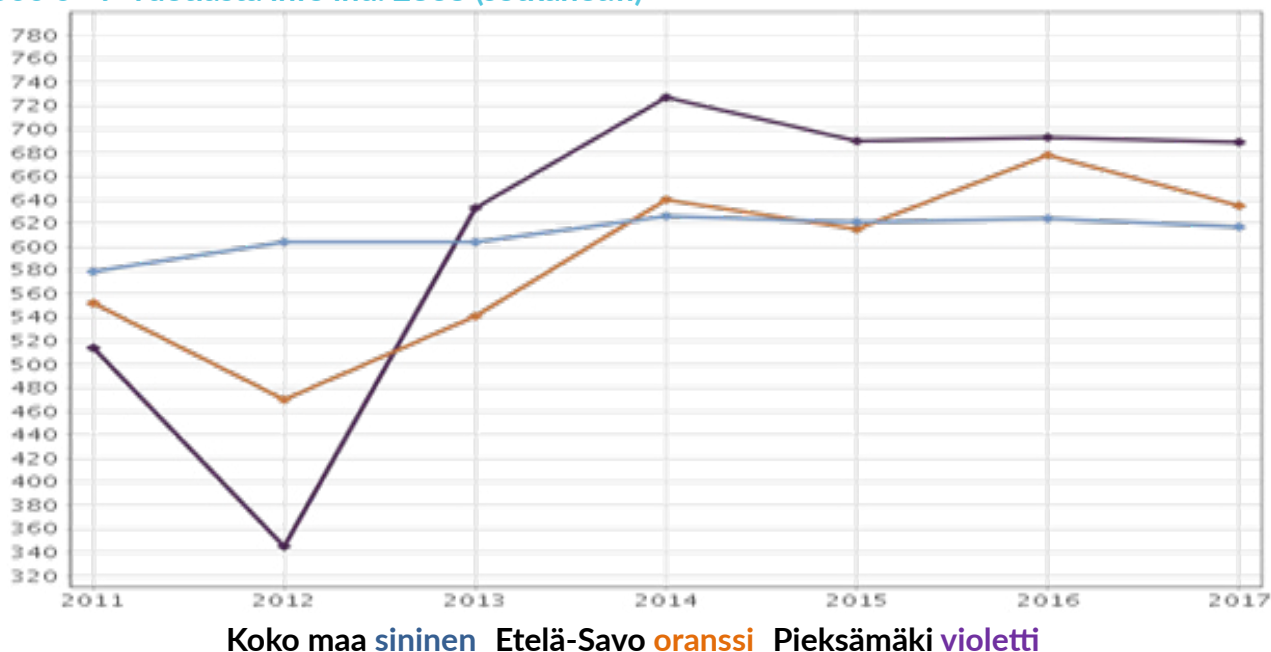
Neuvolapalveluita saavat raskaana olevat naiset, lasta odottavat perheet ja alle kouluikäiset lapset sekä heidän perheensä. **Neuvolatyön** tavoitteena on terveyden edistäminen sekä sairauksien ja kehityshäiriöiden varhainen toteaminen, vanhemmuuden ja perheen hyvinvoinnin tukeminen, sekä lapsen ja perheen terveiden elämäntapojen edistäminen. Tarvittaessa voidaan sopia tiheennettyjä neuvolakäyntejä tukemaan perheiden hyvinvointia sekä tunnistamaan mahdollisimman varhain perheen lisäavun tarve. Matalan kynnyksen palveluna voidaan tarjota 5 perheohjaajan käyntiä kotiin, joilla voidaan perheen ja lapsen selviytymistä tukea arjessa. Mikäli lapsen terveydentilan, kehityksen tai perheen tilanteen perusteella tunnistetaan erityisen tuen tarvetta, lapsi ja hänen perheensä ohjataan perheneuvolaan (esim. puheterapeutti, psykologi, sosiaalityöntekijä), lastensuojelun työntekijälle tai erikoissairaanhoidon. Neuvolan terveydenhoitaja ja/tai lääkäri voivat kutsua tarvittaessa moniammatillisen verkoston koolle sovittuaan asiasta perheen kanssa.

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan muut kuin lääkärikäynnit
/ 1 000 0 - 7-vuotiaista info ind. 2364 (sotkanet.fi)

Koko maa sininen Etelä-Savo oranssi Pieksämäki violetti

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan lääkärikäynnit / 1
000 0 - 7-vuotiasta info ind. 2363 (sotkanet.fi)

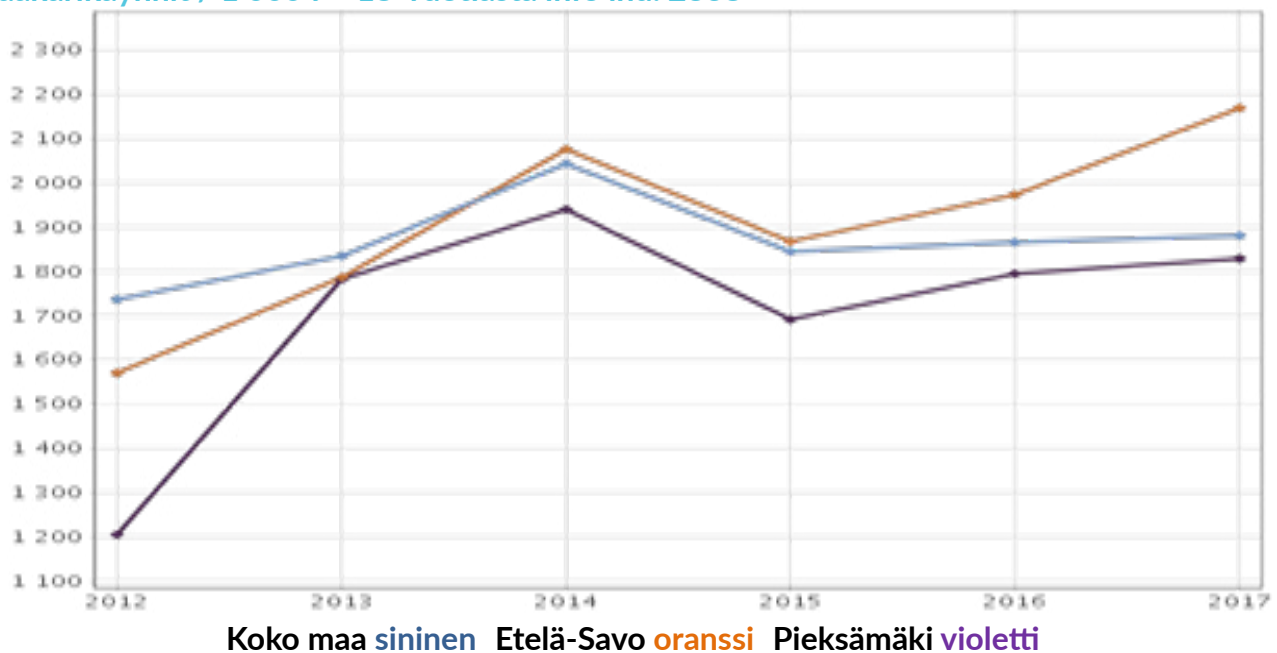
2011 tullut voimaan laki, joka määrittelee neuvolatoimintaa. Käytäntöön saattaminen tuonut toimintaan muutoksia, joka näkyy käyntimäärien lisääntymisenä seuraavina vuosina. Viime vuosina käyntimäärät tasoittuneet. Lastenneuvolassa työskentelee terveydenhoitajien lisäksi lääkäri keskimäärin kaksi päivää viikossa. Lastenneuvolan tarkastuksissa noudatetaan THL:n ohjeita. Pieksämäen neuvolassa alle kouluikäiselle lapselle on vähintään 16 määräaikaistarkastusta, joista viisi tekee lääkäri yhdessä terveydenhoitajan kanssa. Neuvolan 4 kk:n, 18 kk:n ja 4 v terveystarkastukset ovat ns. laajoja terveystarkastuksia, joissa arvioidaan koko perheen hyvinvointia ja tuen tarpeita. Lapsi saa neuvolassa rokotushjelmaan kuuluvat rokotukset. Terveydenhoitajilla on mahdollisuus konsultoida lääkäriä, näistä tulee jonkin verran määräaikaistarkastusten lisäkäyntejä lääkäriä ja myös neuvolassa mahdollista jonkin verran tehdä lasten lääkärin kontrolleja. Pieksämäellä ei ole yksityisiä lastenlääkäri palveluja, harvalla ollut edes vakuutusta joka kattaisi eli hakeutuvat vielä perusterveydenhuoltoon saamaan lääkärin palveluja. Vastaanotoille pitkät jonot, jolloin mahdollisesti neuvolasta onnistuu nopeammalla aikataululla saada vastaanottoaika lääkärille.

Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolassa annetaan ohjausta ehkäisyn valinnassa ja raskauden suunnittelussa, annetaan tukea ja ohjausta seksuaaliterveyteen, ihmissuhteisiin, seurusteluun ja sukupuolisuuteen liittyvissä asioissa sekä autetaan ja tuetaan tahattomasta lapsettomuudesta kärsiviä perheitä. Nuoret saavat ehkäisyn ilmaiseksi 20-vuotiaaksi saakka. Lisäksi ehkäisyneuvontaa annetaan oppilaitoksissa.

2.2 KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLTO

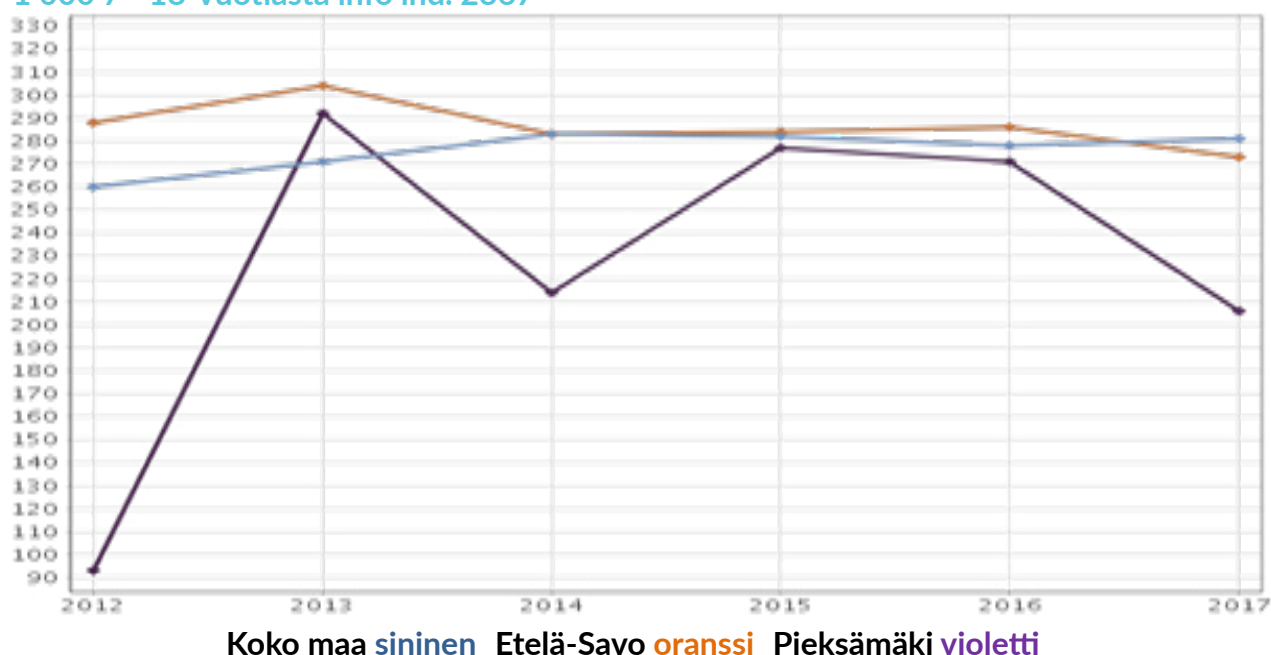
Kouluterveydenhuolto on osa oppilashuoltoa, jonka tarkoituksena on kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja muun oppilashuollon henkilöstön kanssa. Kouluterveydenhuoltoon kuuluvat vuosittaiset oppilaiden terveystarkastukset, joista ensimmäisen, viidennen ja kahdeksannen luokan terveystarkastukset ovat laajoja. Lääkäri ja terveydenhoitaja tekevät laajat terveystarkastukset. Kouluterveydenhuolto huolehtii peruskoululaisten terveydestä. Tavoitteena on edistää oppilaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä koulukykyisyyttä. Kouluterveydenhuollon palveluihin kuuluvat mm. oppilaiden terveystarkastukset, rokotukset, henkiseen hyvinvointiin sekä seksuaaliterveyteen ja yläkoululaisilla raskauden ehkäisyyn liittyvät asiat, ja lisäksi myös äkillisesti sairastuneiden oppilaiden ja koulupäivän aikana sattuneiden tapaturmien hoito. Lisäksi myös kouluterveydenhuolto on mukana terveellisten ja turvallisten kouluolosuhteiden turvaajana. Kouluterveydenhuollon toimijoina ovat kouluterveydenhoitajat ja lääkäri sekä nuorten sairaanhoitaja.

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon muut kuin lääkärikäynnit / 1 000 7 - 18-vuotiasta ind. 2368

Indikaattori ilmaisee kouluterveydenhuollon muiden kuin lääkärikäyntien osuuden 7 - 18-vuotiailla tuhatta vastaavanikäistä kohti. Kouluterveydenhuollon muut kuin lääkärikäynnit sisältävät terveyskeskusten kouluterveydenhuollossa tehdyt muut kuin lääkärikäynnit sekä käynnit muun ammattihenkilökunnan luo. Kouluterveydenhuollon terveydenhoidon ja sairaanhoidon muihin kuin lääkärikäynteihin lasketaan kuuluvaksi myös koulussa suoritettut 6 - 7-vuotiaiden käynnit. Perusterveydenhuollon avohoidon muiden ammattiryhmien kuin lääkärin käynteinä tilastoidaan asiakkaiden/potilaiden terveyden- ja sairaanhoitokäynnit vastaanotoilla ja muiden ammattiryhmien kuin lääkärin suorittamat käynnit asiakkaan/potilaan luo.

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon lääkärikäynnit / 1 000 7 - 18-vuotiaasta info ind. 2367

Opiskeluterveydenhuolto huolehtii lukion, ammatillisen toisen asteen oppilaitosten ja ammattikorkeakoulun opiskelijoiden terveydestä. Tavoitteena on edistää opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia sekä opiskelu- ja tulevaa työkykyä. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin kuuluvat mm. opiskelijoiden terveystarkastukset, rokotukset, seksuaaliterveyteen ja raskauden ehkäisyyn sekä mielenterveyteen liittyvät asiat ja lisäksi myös äkillisesti sairastuneiden opiskelijoiden ja koulupäivän aikana sattuneiden tapaturmien hoito. Opiskeluterveydenhuollon toimijoina ovat opiskeluterveydenhoitajat, nuorten sairaanhoitaja ja lääkäri. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin on oikeus kaikilla, jotka opiskelevat päätoimisesti vähintään kahden kuukauden ajan ja jotka ovat oikeutettuna opintotukeen.

Nuorten sairaanhoitaja antaa tukea ja keskusteluapua erilaisissa elämäntilanteissa vaikeuksissa sekä mielenterveyteen ja päihteiden käyttöön liittyvissä ongelmatilanteissa.

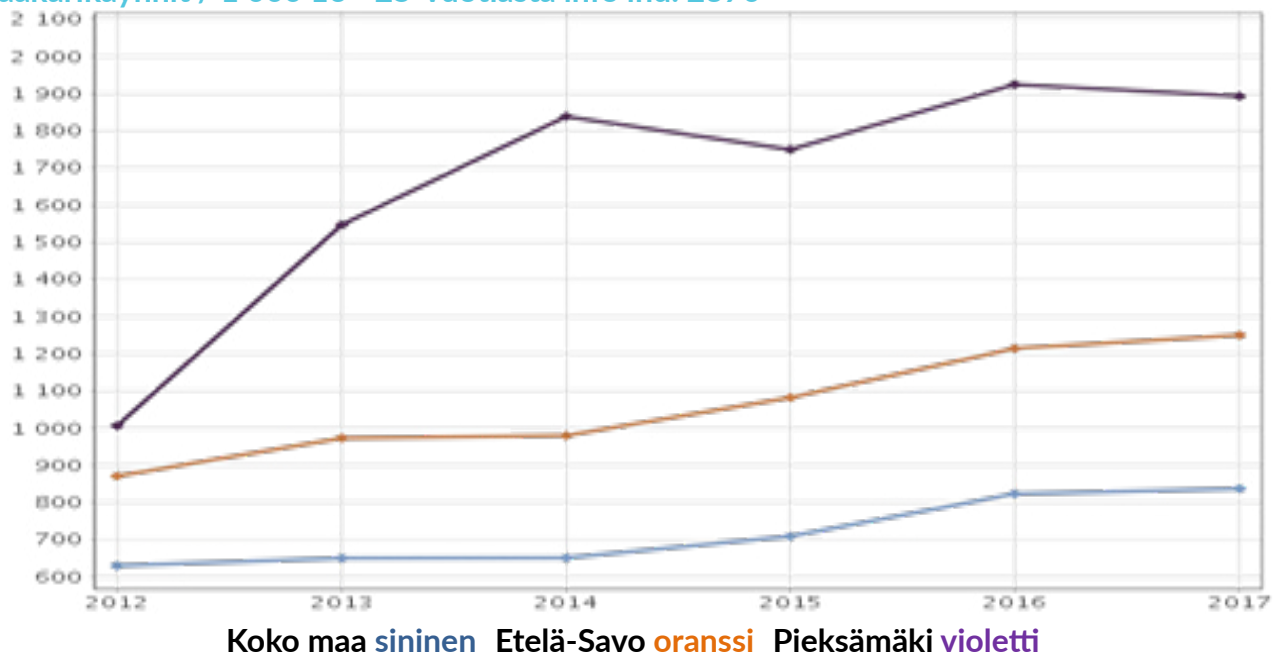
Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto toimivat kiinteässä yhteistyössä perheneuvolan, päivähoidon sekä yleisten perhepalvelujen ja lastensuojelun sosiaalityön kanssa. Koulu- ja opiskeluterveydenhoitajat ja -lääkäri ovat pysyviä jäseniä koulujen/oppilaitosten oppilashuoltoryhmissä. Yhteistyötä tehdään muiden hoitotahojen kanssa tai ohjataan asiakkaita mielenterveys-, päihde- ja seksuaaliterveyspalveluihin. Myös muiden hallinnonalojen, järjestöjen sekä vapaaehtoistoimijoiden kanssa yhteistyötä tehdään tarpeen mukaan ja voimavarojen sallimissa puitteissa. Myös joka kolmas vuosi tehtävä koulu/opiskelu ympäristön ja - yhteisön terveellisyys ja turvallisuuden tarkastus tehdään laajassa yhteistyössä koulun/oppilaitoksen, oppilaiden/opiskelijoiden, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Lasten ja nuorten pahoinvoinnin lisääntyminen Pieksämäellä näkyy mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarpeen kasvuna koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja perheneuvolan

lisääntyneinä jonoina. Nuorten sairaanhoitajan sekä opiskeluterveydenhoitajien luona käyvien psyykkisesti oireilevien asiakkaiden määrä on kasvanut vuosi vuodelta ja asiakassuhteet ovat muuttuneet pitkäaikaisemmiksi. Ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö, alkavien häiriöiden ensioireiden tunnistaminen sekä lievien ja keskivaikeiden mielenterveys- ja päihdehäiriöiden hoitamiseen ei enää pystytä nykyisillä resursseilla riittävästi vastaamaan.

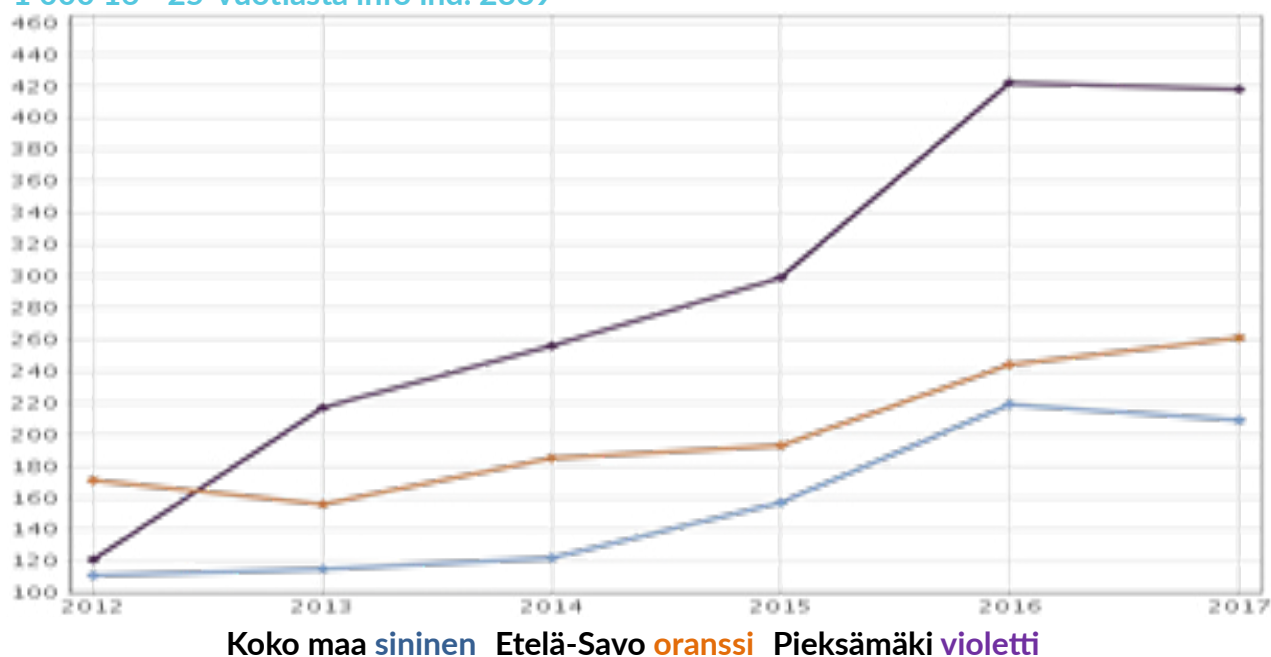
Opiskeluterveydenhuollon aloitteesta Pieksämäellä on aloitettu kokeiluluontoisesti Verkostomainen työskentelytapa 12 - 29-vuotiaiden moniammatillista tukea tarvitsevien nuorten avuksi. Tiimin perustehtävänä on arvioida ja tukea nuoren oikea-aikaista avunsaantia huolta herättävässä tilanteessa. Tiimin työskentelyn avulla nuoren palveluiden saanti nopeutuu, palveluiden päällekkäisyys vähenee ja tiedonkulku helpottuu. Tiimi kokoontuu kahden viikon välein perhekeskuksessa. Tiimin tai työyhteisön jäsen voi tuoda asiakkaansa suostumuksella asiakkaan kysymyksen tiimiin. Toiminnan kehittyessä myös nuori tai hänen huoltajansa voivat esittää huolensa ja tuen tarpeensa tiimin jäsenelle, joka voi tuoda asian tiimille. Asiakkaalla on oikeus osallistua tiimiin omissa asioissaan. Tiimin jäsen pyytää tietojen vaihtamista varten yksilöidyn luvan nuorelta ja hänen huoltajaltaan. Tiimiä voi myös konsultoida. Tiimi käynnistyy kokeiluna ja on toiminnassa toukokuusta joulukuuhun 2018. Tiimin toimintaa arvioidaan ja sen perusteella päätetään jatkosta tammikuussa 2019.

Perusterveydenhuollon opiskeluterveydenhuollon muut kuin lääkärikäynnit / 1 000 16 - 25-vuotiaista ind. 2370

Indikaattori ilmaisee perusterveydenhuollon opiskelijaterveydenhuollon muiden kuin lääkärikäyntien eli terveydenhoitajan käyntienosuuden tuhatta 16 - 25-vuotiaista kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötilaston tietoja. Terveydenhoitajien keskuudessa ei ole ollut juurikaan vaihtuvuutta, jolloin tuttuus lisääntyy ja madaltaa asiointikynnystä. Osaava opiskeluterveydenhuollon henkilöstö tarjoaa monipuolista sairastuvastuuta, joka lisää käyntimääriä.

Perusterveydenhuollon opiskeluterveydenhuollon lääkärikäynnit / 1 000 16 - 25-vuotiaista info ind. 2369

Indikaattori ilmaisee perusterveydenhuollon opiskelijaterveydenhuollon lääkärikäyntien osuuden 16 - 25-vuotiailla vastaavanikäistä kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Opiskeluterveydenhuoltoon erikoistunut lääkäri on hoitanut paljon laajemmin opiskelijoiden terveydentilaan liittyviä asioita kuin mahdollisesti muissa kaupungeissa hoidetaan. Tämä on mahdollistanut myös asiakkaiden tutkimisen ja mahdollisten sairauksien seurannan opiskeluterveydenhuollossa.

Neuvola, koulu – ja opiskeluterveydenhuollon kehittämiskohteet

Neuvola:

Raskausviikon 33 kotikäynnit kaikkiin perheisiin

Lapset puheeksi menetelmän käyttöönotto neuvolassa

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto:

Uuden yhteisen oppilashuoltomallin suunnitleminen ja kehittäminen Hiekanpään koulukampukselle

2.3 VASTAANOTTOTOIMINTA JA SUUNTERVEYDENHUOLTO

Perusterveydenhuollon sairaanhoitopalveluissa asiakas ottaa yhteyttä oman alueen vastaanoton sairaanhoitajaan, joka tekee hoidon tarpeen arvion, ohjaa ensisijaisesti oman alueen lääkärille tai kiireellisessä tapauksessa päivystyksenä jollekin muulle lääkärille terveyskeskuksessa. Kiireellisessä päivystystilanteessa, asiakas voi tulla myös suoraan jonottamaan päivystykseen terveyskeskukseen. Kesäkuun -14 alusta kaikki kiireellinen päivystys keskitetään sairaalan päivystyspoliklinikalle.

Erikoissairaanhoito on järjestetty joko Pieksämäen sairaalan erikoispoliklinikoilla ja osastoilla tai Mikkelin keskussairaalassa. Lapset ja nuoret käyttävät pääsääntöisesti Mikkelin keskussairaan erikoissairaanhoidon palveluita. Lapsia voidaan ohjata tarvittaessa myös terveyskeskuksen fysioterapiayksikköön ns. kuntoneuvolakäynnille.

Lasten ja nuorten suun terveydenhuollossa toiminnan pääpaino on yksilöllisissä määräaikaistarkastuksissa sekä ehkäisevässä työssä. Yksilölliset määräaikaistarkastukset sisältävät **koko** ikäluokan tarkastukset ensimmäisellä luokalla (hammaslääkärin suorittamana), viidennellä (suuhygienistin tai hammaslääkärin suorittamana) ja kahdeksannella luokalla (hammaslääkärin suorittamana). Muuten noudatetaan yksilöllisesti määriteltäviä tarkastusvälejä. Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve ja tehdään henkilökohtainen hoitosuunnitelma. Lisäksi tehdään tarvittaessa erikoisalakohdaisia suun tutkimuksia (esim. oikomishoitosuunnitelma). Tarvittavat kuljetukset hammashoittoon ovat jatkuneet.

Asetuksen (338/2011) vaatimukset yhteistyöstä toteutuvat neuvolaikäisten kohdalla: vuodesta 2011 lähtien terveydenhoitaja on tehnyt 1-vuotisneuvolakäynnin yhteydessä myös arvion lapsen suun terveydentilasta. Neuvolasta ohjataan nykyään myös kaikki odottavat perheet suun terveystarkastukseen. Pieksämäellä suuhygienistin suorittama suun terveydentilan arvio on toiselle vanhemmista maksuton.

Neuvolaikäiset on kutsuttu henkilökohtaiselle käynnille pääasiassa hammashoitajien toimesta. Alle kouluikäisten kohdalla vahvistetaan vielä vanhempien tietoisuutta oman esimerkin tärkeydestä. Esikouluikäisille on toteutettu oma suun hoidon tunti vuodesta 2012 alkaen. Profylaksiahammashoitajan toteuttama harjausopetus ja suun hoito-ohjaus ravintovalistuksineen tapahtuu esiopetuksessa.

Kouluikäisistä kaikille kolmasluokkalaisille toteutuu suun terveyden edistämistunti, jossa pääpaino on harjauksen toteutumisessa kaksi kertaa vuorokaudessa sekä ravintovalistus.

Nuorille yläkoululaisille – 7 lk oppilaille – on koulun pyynnöstä toteutunut hammashoitajan pitämä tunti liittyen koulun oppiaineen (terveyskasvatus) yhteydessä olevaan teemaan. Terveyskasvatustuntiin on sisällytetty tietoa etenkin energiajuomista, hampaiden eroosiosta ja karieksesta ja motivointia kahdesti päivässä tapahtuvaan harjaukseen fluoritahnalla sekä tietoa tupakasta ja suun terveydestä.

Pieksämäellä opiskelevat nuoret ovat saaneet systemaattisesti henkilökohtaisen kutsun suuhygienistin toteuttamaan suun terveystarkastukseen v. 2012

lähtien. Tarkastuksessa selvitetään suun terveysneuvonnan ja palvelujen tarve. Kutsuttuja ovat olleet ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat.

Suun terveydenhuollossa on aloitettu kiinnittämään erityistä huomiota lasten ja nuorten peruuttamattomiin poisjäänteihin. Vanhemmille lähetettyihin kirjeisiin peruuttamattomasta poisjäännistä on lisätty tieto asetuksen mukaisesta velvollisuudesta ja lapsen oikeudesta suun hoitoon ja tarvittaessa mahdollisuudesta tehdä pyyntö palvelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojeluilmoitus.

2.4 VARHAISKASVATUSPALVELUT

2.4.1 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on osa kasvatusta- ja koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (39/011/2016) määrittävät mm. varhaiskasvatuksen järjestämisestä, toimintamuodoista, henkilöstön kelpoisuuksista sekä toiminnan tavoitteista ja sisällöstä. Varhaiskasvatustalake sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palvelujen tuottajan järjestämään päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikkaa.

Varhaiskasvatustalkeilla tuetaan ja täydennetään kotien kasvatustehtävää ja vastataan omalta osalta lasten hyvinvoinnista. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on vanhempainvapaan jälkeen oikeus saada varhaiskasvatusta vähintään 20h/viikko.

Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki, on osa varhaiskasvatusta ja sitä ohjaa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Esiopetus on velvoittavaa ja sitä järjestetään kunnallisissa päiväkodeissa ja kyläkouluilla sekä ostopalveluna yksityisiltä päiväkodeilta. Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat luontevan ja johdonmukaisesti etenevän kasvatuskokonaisuuden, jonka siirtymävaiheet tehdään lapselle ja perheelle mahdollisimman sujuviksi ja joustaviksi.

2.4.2 VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN JA TOIMINTAMUODOT

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatusta voidaan lain mukaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena kuten leikki- ja kerhotoimintana avoimessa varhaiskasvatuksessa. Kunta voi myös hankkia palveluja yksityisiltä palvelujen tuottajilta.

Pieksämäellä on viisi (5) kunnallista päiväkotia ja n. 21-30 perhepäivähoitajaa sekä yksi ryhmäperhepäiväkotia Virtasalmella. Yksityiseen päivähoitoon perhe voi saada palvelusetelin. Yksityisinä palveluntuottajina kaupungissa on viisi (5) päiväkotia ja 3 perhepäivähoitajaa.

Perheiden Talossa järjestetään kunnallista kerhotoimintaa 2-5-vuotiaille lapsille ja perhekerhoja. Muita varhaiskasvatuspalveluja kaupungissa tarjoavat seurakunta ja MLL:n Perhekeskus Hermannin.

2.4.3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen:
Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 39/011/2016
Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma 1.8.2017
Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuslaissa säädetään varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen vasun laadintaa, toteuttamista ja arviointia. Pieksämäen varhaiskasvatussuunnitelma on velvoittava ja sitä arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa päätetään mm. kasvatuksen, opetuksen ja hoidon järjestämisestä sekä toteuttamisesta sekä yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä monialaisesti.

Päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen vasu laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa. Vasuun kirjataan tavoitteet varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi vasuun kirjataan lapsen tarvitseman tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen.

Vasun toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta, riittävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava vähintään kerran toimintavuoden aikana.

2.4.4 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTA- JA OPPIMISYMPÄRISTÖ

Varhaiskasvatusympäristön on lain mukaan oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä.

Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys.

2.4.5 OSALLISUUS JA VAIKUTTAMINEN

Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa selvitetään lasten mielipiteet ja toivomukset ja ne otetaan huomioon lasten iän ja kehityksen edellyttämällä tavalla. Toimintayksiköissä lasten vanhemmille tai muille huoltajille annetaan mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin vasukeskusteluissa, vanhempainilloissa ja muissa yhteisissä tapahtumissa. Asiakaspalautetta kerätään säännöllisesti.

2.4.6 YHTEISTYÖ VARHAISKASVATUKSESSA

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön työtä ovat tukemassa varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja puheterapeutti tukea tarvitsevien lasten osalta ja varhaiskasvatuksen perheohjaaja perheitä arjen sujumista, vanhemmuutta ja lasten kasvatusta koskevissa tuen tarpeissa.

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys ja sen tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Monialainen yhteistyö

Varhaiskasvatuspalvelujen toimijat tekevät monialaista yhteistyötä, johon on luotu tarvittavat yhteistyörakenteet. Yhteistyötä tehdään lasten- ja perheneuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden sosiaali- ja terveystieteiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään.

Yhteistyötä tehdään myös opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta, kulttuurista sekä ravitsemus- ja siivouspalveluista vastaavien tahojen kanssa. Lisäksi tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat yksityiset palveluntuottajat, seurakunta ja järjestöt.

Varhaiskasvatuksen kehittämiskohteet:

Tiedotuksen ja tiedottamisen kehittäminen toimintayksiköiden arjen kohtaamisissa, internet-sivuilla ja sähköisiä järjestelmiä kehittämällä (Wilma varhaiskasvatukseen).
Tarve toiselle pienryhmälle Hiekanpään päiväkodin pienryhmän lisäksi
Toimintakulttuurin kehittäminen, jossa korostuu pienryhmätoiminta ja suunnitelmallisuus sekä oman työn jatkuva kehittäminen

2.5 OPETUSTOIMI

Opetustoimea ohjaavat erityislait ja -asetukset. Perusopetuslaki ja -asetus sekä lukiolaki ja -asetus määrittelevät opetuksen järjestämisen sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet. Kouluissa annettava opetus perustuu valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laadittuihin paikallisiin opetussuunnitelmiin. Perusopetuksen opetussuunnitelma (OPS 2016) on tehty yhteistyössä Keski-Savon kuntien kanssa. Varhaiskasvatuspalvelujen kuuluminen opetustoimen hallintoyksikköön mahdollistaa lapsen ja oppilaan katkeamattoman kasvatus- ja oppimispolun. Lisäksi nuorisotoimi on tullut kiinteäksi osaksi koulutyötä, kun koulunuorisotyö on jalkautunut kouluille.

Oppilaiden lukumäärän väheneminen asettaa haasteita opetuksen järjestämiseen ja kouluverkon ylläpitoon, sillä kaikilla oppilailla kuntamme alueella tulee olla

tasavertaiset mahdollisuudet saada laadukasta opetusta asuinpaikasta riippumatta.

KiVa-Koulu on toimintamalli koulukiusaamisen vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. KiVa-Koulu -ohjelmassa koulut saavat käyttöönsä opetusmateriaalit, virtuaalisen oppimisympäristön ja kiusaamiskyselyt sekä oppilaille että henkilöstölle. Pieksämäen peruskoulut toteuttavat KiVa-koulun mallia kiusaamisen vastaisessa toiminnassa. Syksyllä 2018 alkaa vertaissovittelu esi- ja perusopetuksessa. Tarkoituksena on, että lapset ratkaisevat keskinäisiä ristiriitoja koulun arjessa. Sovittelulla puututaan mieltä pahoittavaan toimintaan mahdollisimman varhain. Vertaissovittelu ja aikuisjohtoinen sovittelu ovat menetelminä osa koulujen sovittelutoimintaa. Kaikki perusopetuksen koulut ovat mukana valtakunnallisessa Liikkuva Koulu-ohjelmassa. Ohjelman avulla lisätään liikuntaa koulupäivään sekä kannustetaan lapsia ja nuoria liikunnalliseen ja terveelliseen elämäntapaan.

2.5.1 KASVATUS JA OPETUSTYÖN RESURSSIT

Pieksämäellä on seitsemän alakoulua sekä yksi yläkoulu ja lukio. Esiopetusta järjestetään Jäppilän ja Virtasalmen kouluissa. Muu esiopetus järjestetään päiväkodeissa.

2.5.2 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN MUODOT/ARVOPOHJA

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Perusopetus rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Se ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta (Keski-Savon OPS 2016).

2.5.3 OPETUKSEN TUKITOIMET

Tukea tarvitsevien oppilaiden opetus

Perusopetuksen tukijärjestelyt on määritelty kolmelle eri tasolle: yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki (Kaavio 2.2). Kolmiportainen tukijärjestelmä perustuu oppilaan oikeuteen saada varhaista tukea ja yhdenvertaista kohtelua ikätovereihin nähden. Tukijärjestelmällä tavoitellaan oppilaan oikeutta saada yksilöllistä, suunnitelmallista, varhaista sekä ennaltaehkäisevää tukea joustavine tuenmuotoineen. Opetussuunnitelmassa korostetaan erityisesti oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaisen tunnistamisen merkitystä. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto nähdään oppimisen ja kehityksen turvaamisen kannalta ratkaisevina.

KAAVIO 2.2: yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki

KAAVIO 2.3: Tuen vaiheiden asiakirjat

Tuen tarjoamisessa edetään oppilaan tarpeiden mukaisesti yleisestä tuesta tehostettuun tukeen ja edelleen erityiseen tukeen. Tukimuodot eivät ole ankkuroituneet kiinteästi vain tietylle tukijärjestelmän portaalle; yleisen ja tehostetun tuen muodot kumuloituvat viimeiselle, erityisen tuen tasolle astuttaessa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Opetusta ja tukea suunniteltaessa tulee ottaa huomioon,

että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä, jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaalla tulee olla mahdollisuus palata nykyistä joustavammin erityisen tuen piiristä takaisin tehostetun ja yleisen tuen piiriin. Tuen eri vaiheissa tehdyt asiakirjat (Kaavio 2.3) toimivat myös toistensa pohjana.

Aamu-ja iltapäivätoiminta sekä koulu kerhotoiminta

Pieksämäellä iltapäivätoimintaa järjestetään kouluvuoden aikana peruskoulun 1. ja 2. vuosiluokkien oppilaille ja kaikkien ikäluokkien erityisoppilaille. Iltapäivätoiminta on osa kokonaiskoulupäivä-ajattelua. Tätä tuetaan sillä, että ohjaajina ovat koulujen ”omat” koulunkäynninohjaajat. Iltapäivätoimintaa järjestetään Harjun, Jäppilän, Kontiopuiston, Maaselän ja Virtasalmen kouluilla. Haja-asutusalueen ryhmissä toiminnassa on mukana myös esikoululaisia huoltajien suostumuksella. Toiminnan käynnistyminen edellyttää, että edellä mainituissa toimintapaikoissa aloittaa vähintään yhdeksän iltapäivätoiminnan valtionosuuden piirissä olevaa lasta. Iltapäivätoimintaa tarjotaan koulupäivinä varsinaisen koulutyön jälkeen klo 16.30 saakka. Toiminta on maksullista ja siihen hakeudutaan erillisellä lomakkeella. Aamukerhotoimintaa järjestetään Harjulla, Kontiopuistossa ja Maaselällä 2 kertaa viikossa. Pieksämäen koulutoimi järjestää maksutonta kerho- ja kurssitoimintaa kaikilla alakouluilla sekä yläkoulussa. Välituntitoimintaa toteutetaan kausiluonteisesti.

Kodin ja koulun yhteistyö

Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Pieksämäen kaupungin kouluissa yhteistyön perustaksi nähdään osapuolten keskinäinen luottamus ja tasa-arvo. Yhteistyössä tulee tavoitella avointa ja monipuolista yhteydenpitoa koulun ja kodin välillä. Yhteistyö käynnistetään koulun taholta mahdollisimman varhain toimikauden alettua muun muassa tiedottamalla vuotuisista tai tiedossa olevista yhteistyömuodoista sekä rohkaisemalla koteja olemaan yhteydessä kouluun oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä. Huoltajia kannustetaan seuraamaan aktiivisesti lapsen/nuoren koulunkäyntiä sekä kertomaan havainnoistaan opetuksesta vastaaville henkilöille. Luokanopettaja/-ohjaaja tiedottaa oppilaita ja heidän huoltajiaan käytössä olevista tietolähteistä (koulun ja luokan kotisivut, tiedotteet jne.), yhteydenpitokeinoista (Wilma, puhelin, sähköposti jne.) sekä henkilökohtaisista tapaamisista.

Keskeisin tiedottamisen ja viestimisen väline on Wilma. Sitä käytetään koko perusopetuksen ja lukion ajan yhteydenpitoon, poissaolojen seurantaan, oppilasarviointiin, kokeista tiedottamiseen, oppilaan tuen asiakirjojen laadintaan ja koulujen vuosisuunnitelmien tekemiseen.

Muita Pieksämäen kaupungissa käytössä olevia kodin ja koulun yhteistyömuotoja ovat muun muassa (arviointi)keskustelut huoltajien, oppilaan ja opettajan välillä, vanhempainillat, teemapäivät, koulun juhlat, avointen ovien päivät ja vanhempainyhdistykset ja -toimikunnat. Luokanopettajalla/ luokanohjaajalla on velvollisuus tarjota vuosittain huoltajalle ja oppilaalle mahdollisuus osallistua kehityskeskusteluun. Keskustelu käydään aina oppilaan kanssa, vaikka huoltaja ei siihen osallistuisikaan. Vuosiluokilla 1-4 tämän voi yhdistää syyslukukauden arviointikeskusteluun. Toisen ja kuudennen luokan keväällä

opettaja käy oppilaan kanssa palautekeskustelun, johon tarvittaessa pyydetään huoltajaa osallistumaan. Palautekeskustelun sisällöstä tiedotetaan aina huoltajalle. Vuosiluokilla 5-9 luokanopettajan/aineenopettajan tulee antaa henkilökohtaista palautetta sekä tiedottaa huoltajille oppilaan edistymisestä oppiaineessa muutenkin kuin summatiivisten kokeiden arvosanat ilmoittamalla. Palautetta voi antaa esimerkiksi sähköisten yhteydenpitojärjestelmien kautta. Koulut pyrkivät tukemaan ja rohkaisemaan vanhempia yhteistyöhön keskenään (vanhempainyhdistykset ja toimikunnat) (OPS 2016).

Oppilaanohjaus

Perusopetuslain 30 §:n mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksen tehtävänä on estää oppilaiden syrjäytymistä. Yhteisötasolla oppilaanohjauksella tavoitellaan koulutuksellisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä.

Oppilas saa oppilaanohjausta koko koulupolkunsa ajan. Alakoulussa ohjauksen vastuu on luokanopettajalla. Yläkoulussa luokanohjaaja vastaa luokkansa ohjauksesta ja jokainen aineenopettaja oman aineensa ohjauksesta. Yläkouluissa on oppilaanohjaajat, joiden vastuulla on ohjauksen kokonaisuus sekä oppimaan oppimisen ja ammatinvalinnan ohjaus yhteistyössä muun henkilöstön kanssa. Nivelvaiheiden koordinointi on oppilaanohjaajien vastuulla. Oppilaanohjaajat tekevät yhteistyö eri oppilaitosten, työelämän, kunnan eri hallintokuntien ja eri viranomaistahojen kanssa.

Oppilaskuntatoiminta

Oppilaskunta on elin, joka käyttää opiskelijoiden puhevaltaa. Oppilaskunnan jäseninä ovat kaikki koulun opiskelijat. Oppilaskuntaa johtaa oppilaskunnan yhteisesti valitsema hallitus. Oppilaskunnassa opiskelijat määrittelevät itse, lainsäädännön puitteissa, sen toiminnan muodot ja sisällön. Oppilaskuntia toimii kaikilla kouluilla. Toimintaa kehitetään yhdessä nuorisotoimen kanssa. Pieksämäen kaupungissa on käynnistynyt Lasten parlamentti syksyllä 2013. Parlamentissa on edustus jokaiselta koululta. Tarkoituksena on saada lapsen ääni paremmin kuuluviin päätöksenteossa.

Yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi Pieksämäen lukiossa: Lukiolain mukaan jokaisella oppilaitoksella tulee olla opiskelijoista muodostuva oppilaskunta, jonka tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa päätettäessä opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavista asioista. (LL § 31) Oppilaskunnan jäseniä ovat kaikki koulun opiskelijat ja sitä johtaa oppilaskunnan yhteisesti valitsema hallitus. Oppilaskunta on olemassa vaikuttaakseen ja kehittääkseen koulun asioita. Kaikkea, mihin mielikuvitus ja voimat lakien ja koulujen järjestyssääntöjen puitteissa antavat mahdollisuuden, voi ja saa oppilaskunta tehdä.

Opettajakunnasta on nimetty oppilaskunnan ohjaava opettaja, joka

auttaa ja tukee oppilaskunnan hallitusta käytännön toimissa.

Oppilaskunnan hallituksen vaalit pidetään yleiskokouksessa, mihin kaikilla on mahdollisuus osallistua. Oppilaskunnan hallituksen jäsenet tiedottavat toiminnastaan ja toiveistaan aina tarpeen mukaan opettajakuntaa viikkopalaverissa ja opettajainkokouksissa.

Lukiossa on myös tutortoimintaa. Vanhemmat opiskelijat opastavat nuorempia koulun alkaessa. Tutorit ovat myös linkki opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä. Tutortoimintaan hakemalla tai heille omia ajatuksiaan kertomalla, kaikkien opiskelijoiden on mahdollista päästä vaikuttamaan lukion viihtyvyyteen, erilaisiin tapahtumiin ja uusien lukiolaisten ohjaukseen.

Erilaisiin kyselyihin aktiivisesti vastaamalla opiskelija voi vaikuttaa lukion toimintaan ja sen kehittämiseen. Laajempaan kyselyynä toteutetaan kahden vuoden välein valtakunnallinen kouluterveystutkimus, jonka tuloksista työyhteisö valitsee muutamia kehittämiskohteita. Myös jaksojen päättyessä kerätään opiskelijoilta palautetta suoritetuista kursseista, niiden sisällöistä ja opetusmenetelmistä.

Luokkatoimikunnat

Isommilla alakouluilla toimii luokkatoimikuntia. Ne ovat luokan oppilaiden vanhemmista muodostuvia ryhmiä, jotka suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä mukavaa toimintaa kouluajan ulkopuolella. Luokan opettaja toimii tiedottajana kotien suuntaan luokkatoimikunnan suunnittelemista tapaamisista. Opettaja osallistuu yhteisiin tapahtumiin vierailijan roolissa. Jos opettajalta toivotaan muunlaista roolia, siitä tulee sopia hänen kanssaan erikseen.

Tuki- ja kummioppilastoiminta

Tukioppilastoiminta on lähinnä peruskoulun 7.-9. -luokilla toimiva vertaistukeen perustuva tukijärjestelmä. Tukioppilas auttaa muita oppilaita, yleensä kouluun uusina tulevia oppilaita sekä toimii muutenkin kouluyhteisön hyväksi. Tukioppilas pyrkii edistämään kouluviihtyvyyden, yhteisvastuun sekä kannustavan ja turvallisen kouluilmapiirin syntyä. Alakouluilla toimii kummioppilastoiminta, jossa isommat oppilaat auttavat pienempiä oppilaita koulun arjessa.

2.5.4 OPPILAS- JA OPISKELUHUOLTO

Oppilashuoltoa ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013). Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuoltoa on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto, että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon.

Opiskeluhuoltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän

opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Opiskeluhooltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Tavoitteena on

- 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
- 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettö-myyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
- 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhooltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
- 5) vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Lisäksi opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, oppilaiden, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhooltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen.

Pieksämäellä toimii usean koulutuksen järjestäjän yhteinen monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Ohjausryhmään kuuluu edustus esi- ja perusopetuksesta, lukiosta, sosiaali- ja terveystoimesta ja nuorisotoimesta, Etelä-Savon ammattiopistosta, Seurakuntaopistosta, Spesia-erityisammattiopistosta, Vaalijalan kuntayhtymästä ja Diakonia Ammattikorkeakoulusta. Ryhmän puheenjohtajana toimii opetusjohtaja. Pieksämäen kaupungin oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma on laadittu yhteistyössä oppilaitosten henkilöstön, oppilaiden, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Esi- ja perusopetuksessa sekä toisen asteen oppilaitoksissa opiskeluhooltosuunnitelma on pääosin yhteinen. Yksiköt tarkentavat yhteisiä linjauksia tarvittaessa koulu- ja oppilaitoskohtaisissa osioissaan. Suunnitelma on tarkistettava vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Keskeisenä toimintaa ohjaavana tekijänä oppilashuollossa on mahdollisimman varhainen tuki ja varhainen puuttuminen. Pieksämäen kaupungissa on laadittu Varhaisen tuen käsikirja 2012 osana Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyötä. Käsikirja on nähtävillä sähköisenä versiona Pieksämäen kaupungin verkkosivuilla.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhoollon pääpaino on yhteisöllisessä opiskeluhoollossa. Koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria ja toimia kehitetään siten, että koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevät sekä opiskeluhooltopalveluista vastaavat edistävät opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Yhteisöllistä opiskeluhooltoja toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat.

Oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä. Oppilaitoskohtaista opiskeluhooltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Muilta osin koulutuksen järjestäjä päättää yhteistyössä opiskeluhoollon palveluja tuottavien tahojen kanssa tarkemmin opiskeluhooltoryhmien kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista.

Pieksämäellä monialaista oppilaitoskohtaista opiskeluhooltoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä henkilö, perusopetuksessa koulun rehtori tai koulun johtaja.

Opiskeluhoollon toimijoista ryhmään kuuluvat psykologi, kuraattori ja koulu-/opiskeluterveydenhoitaja sekä toisella asteella ja tarvittaessa perusopetuksen puolella nuorten sairaanhoitaja. Rehtori nimeää koulultaan ryhmän pedagogisen hyvinvoinnin edustajat. Opiskeluhooltoryhmät voivat tarvittaessa kuulla asiantuntijoita, joita ovat esimerkiksi oppilaskunnan, huoltajien, ruokapalvelujen, koulumatkakuljetusten, lastensuojelun, perheneuvolan, nuorisotoimen ja poliisin edustajat sekä koululääkäri. Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä kokoontuu koulun ja oppilaitoksen määräämällä tavalla. Oppilaitoskohtaisessa monialaisessa opiskeluhooltoryhmässä ei käsitellä yksittäisen oppilaan tai opiskelijan asioita.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa yksittäiselle opiskelijalle annettavia:

- 1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja;
- 2) opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja;
- 3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoja; ja
- 4) jäljempänä 10 §:ssä tarkoitettuja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveysten palveluja. Monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoja toteutetaan 14 §:n 4 momentissa tarkoitettussa monialaisessa asiantuntijaryhmässä ja siitä laaditaan opiskeluhooltokertomus siten kuin 20 §:ssä säädetään.

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhoollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla:

1. Edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa;
2. Tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16 §:n mukaista kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuollolla mainitun lain 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säännellään tarkemmin terveydenhuoltolain nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella (338/2011). Asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että oppilaiden ja heidän perheidensä sekä opiskelijoiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet huomioon ottavia. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Pieksämäellä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työntekijänä toimii myös nuorten sairaanhoitaja. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, vanhempien, opettajien ja opiskeluhoollon muun henkilöstön kanssa. Tavoitteena on löytää yksittäisten oppilaiden kasvun ja kehityksen poikkeamat sekä hyvinvoinnin vaaratekijät mahdollisimman varhain tarvittavia jatkotoimenpiteitä ja tukea varten.

Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään **tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä**. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskeissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja (esim. perhepalvelut, sosiaalihuolto, nuorisotyö, poliisi, erikoissairaanhoito) taikka opiskelijan läheisiä. Jos alaikäisellä tai muutoin vajaavaltaisella ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa siihen suostumuksen hänen sijastaan. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhoollon kertomuksiin.

Kokonaistarve ja resurssit

Pieksämäen kaupungin oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmä tekee vuosittain arvion opiskeluhoollon kokonaistarpeesta eri opetuksen järjestäjien keräämän tiedon pohjalta. Arvioinnissa tehdään tiivistä yhteistyötä kaikkien oppilaitosten sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Opiskeluhoollon palvelut mitoitetaan siten, että jokainen oppilas ja opiskelija saa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisen opiskeluhoollon tuen. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan kouluyhteisön ja -ympäristön tarpeet,

asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrää. Lukuvuoden 2017-2018 alkaessa Pieksämäellä on neljä koulukuraattoria ja kolme koulupsykologia käsittäen esi- ja perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen.

Toiminnan toteutumisen seuranta ja arviointi

Pieksämäen kaupunki osallistuu Opetushallituksen ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen arviointiin opiskeluhoitojen toteutumisesta ja vaikuttavuudesta.

Pieksämäen kaupungissa arvioidaan opiskeluhoitojen toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä opetuksen järjestäjien, oppilaitosten sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Arvioinnin tulokset julkistetaan ja käsitellään kaupunginvaltuustossa.

OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA:

<http://www.pieksamaki.fi/palvelut/koulutus/oppilas-ja-opiskelijahuolto/>

Maahanmuuttajat

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa maahanmuuttajaoppilailla tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita, että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika huomioon ottaen. Tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi oppilaille on järjestettävä tarpeen mukaan erilaisia tukitoimia. Näihin tukitoimiin kuuluu alkuvaiheen valmistava opetus, yleisopetukseen siirtyneiden oppilaiden suomi toisena kielenä -opetus, oman äidinkielen opetus mahdollisuuksien mukaan, pienryhmäopetus sekä tukiopeus. Koulunkäynninohjaajia käytetään mahdollisuuksien mukaan opiskelun tukena. Maahanmuuttajaoppilaille laaditaan henkilökohtaiset opinto-ohjelmat. Maahanmuuttajien opetuksesta vastaa alakoulussa luokanopettaja ja erityisopettaja ja vuosiluokilla 7-9 opetuksesta vastaa äidinkielen opettaja yhdessä erityisopettajan kanssa.

Maahanmuuttajien valmistava opetus järjestetään tällä hetkellä oppilaan lähikoulussa. Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Kotikielen opetusta järjestetään tarpeen ja resurssien mukaan. Suomi toisena kielenä –S2 opetus järjestetään oppilaan lähikoulussa. Maahanmuuttajaoppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi, opetetaan suomea toisena kielenä joko kokonaan tai osittain äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän sijaan.

Kouluruokailu

Perusopetuslain perusteella opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria. Kouluissa tarjottava ruoka ostetaan ostopalveluna Ruokaradalta. Ruokailu tapahtuu opettajien valvonnassa.

Koulukuljetukset

Kunta järjestää ilmaisen koulukuljetuksen esioppilaille, 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 3 kilometriä sekä 3.-9. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 5 kilometriä. Oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen, jos oppilaan ikä tai muut olosuhteet tekevät koulumatkan liian

vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Koulukuljetusten turvallisuutta varten on annettu ohjeet sekä oppilaille että kuljetusta hoitaville autoilijoille. Tällä hetkellä perusopetuksen oppilaat voivat matkustaa ilmaiseksi Paikallisliikenteen vuoroilla.

Koulunkäynninohjaajat

Pieksämäellä opetusjohtaja osoittaa koulujen käyttöön asiantuntijalausuntojen ja muiden perustelujen pohjalta koulunkäynninohjaajaresurssin. Avustajapalvelujen kohdentamisessa selvitetään yksilö- ja ryhmäkohtaiset tarpeet. Lääkärinlausunnon ja mahdollisten muiden selvitysten perusteella arvioidaan avustajapalvelujen tarvetta opetuksen ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Rehtori osoittaa koulunkäynninohjaajan palvelut sitä tarvitsevalle oppilaalle koululle myönnetystä ohjaajaresurssista.

Taulukko 2.1. Oppilasmäärän kehitys Pieksämäellä(tilastokeskus)

ESIOPETUS + YLEISOPETUS + ERITYISOPETUS YHT.												
LUKU-VUOSI	Kylä-koulut	Alakoulut yhteensä						EHA-luokat			maahan-muuttajat **)	Kaikki Yht.
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.		
	esi-koulu											
2018-19	5	183	114	131	153	155	159	2	2	3		907
2019-20	20	135	183	114	131	153	155	3	2	2		898
2020-21	15	140	135	183	114	131	153	0	3	2		876
2021-22	20	134	140	135	183	114	131	1	0	3		861
2022-23	11	132	134	140	135	183	114	1	1	0		851
2023-24	15	116	132	134	140	135	183	0	1	1		857
2024-25*)	6	130	116	132	134	140	135		1	1		789

*) arvio esioppilaista

LUKUVUOSI	Hiekanpään koulu			Yläkoulu Yht.	KAIKKI YHT.
	7.	8.	9.		
2018-19	163	167	142	472	1379
2019-20	166	163	167	496	1394
2020-21	161	166	163	490	1366
2021-22	164	161	166	491	1352
2022-23	149	164	161	474	1325
2023-24	189	149	164	496	1353
2024-25	135	189	149	467	1256

Opetustoimen kehittämiskohteet

- Huolehditaan, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on turvallinen ja terveellinen oppimisympäristö.
- Lapsen eheän sekä yhtenäisen kasvun ja opinpolun rakentaminen yhdessä huoltajien kanssa.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltoja toteutetaan yhä enemmän yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja kehitetään uusia rakenteita ja toimintamalleja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.
- Lisätään liikuntaa lasten koulupäivään.

2.6 NUORISOTOIMI

Nuorisolaki sekä nuorisopoliittinen kehitysohjelma ovat kunnallisen nuorisotyön ja nuorisopolitiikan toiminnallinen perusta. Nuorisolain toisessa pykälässä sanotaan, että kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluvat myös toimintatilat ja harrastusmahdollisuudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta sekä nuorten ympäristökasvatus. Nuoret kasvavat kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Nuorisotyö on kasvatustyötä, jossa yhdistyvät ammatillisuus ja vapaaehtoisuus. (Nuorisolaki 2016). Niin nuorisolaissa kuin maakuntalakiluonnoksessa on määritelty, että nuorisotyö on kunnan tehtävä.

Nuorisotyön tarkoituksena on ennakoida, reagoida ja ohjata nuorta tasapainoisen kasvun tiellä. Perusnuorisotyön tehtävä on ennalta ehkäistä nuorten ongelmia ja sitä kautta vähentää niiden korjaamisesta aiheutuvien kustannusten kasautumista yhteiskunnan maksettavaksi. Erityisnuorisotyön tavoitteena on olla tukena ja rinnalla kulkijana niille nuorille, joiden elämänhallinnantaidot kaipaavat sosiaalista vahvistamista tai jotka ovat muuten erityisen tuen tarpeessa. Erityisnuorisotyössä työskentelevän erityisnuorisotyöntekijän työpanos kohdentuu mm. osallisuustyöhön sekä koulu-, poliisi- ja sosiaalitoimen ja verkoston kanssa tehtävään yhteistyöhön niin ennaltaehkäisevän kuin sosiaalisen vahvistamisenkin näkökulmasta. Lisäksi koulutoimessa työskentelee kaksi koulun erityisnuorisotyöntekijää.

Nuorison kehityksen tukemiseksi ja monipuolisen toiminnan varmistamiseksi lapsille ja nuorille tarjotaan toimiva ja alueellisesti tasa-arvoinen nuorisotaloverkosto (Jäppilä, Virtasalmi, Naarajärvi ja keskusta) eri harrastusmahdollisuuksineen. Toimintaa toteutetaan yhteistyössä asukasyhdistysten kanssa kumppanuussopimuksilla Jäppilässä ja Naarajärvellä. Vuonna 2017 nuorisotoimen eri palveluissa kirjattiin yhteensä 26 400 käyntikertaa. Nuorisotoimi käytti vuonna 2017 rahaa 17 euroa/alle 29-vuotias nuori ja Pieksämäellä on alle 29-vuotiaita 4 639 (25.1 %). Nuorisotoimea kehitetään vuosittain vahvasti eri hankerahoitusten ja valtionapujen tuella.

Nuorisolain velvoittama nuorten tieto- ja neuvontatyö on hoidettu kustannustehokkaasti alueyhteistyössä kolmentoista pohjois – ja eteläsavolaisen kunnan kanssa yhdessä. (www.po1nt.fi)

Nuorten kuulemis- ja osallisuusmenetelmät

Nuorisolaki (24§) edellyttää, että kunta järjestää nuorille mahdollisuuden osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja – politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Pieksämäellä toimii kaikilla kouluilla (perusopetus ja lukio) oppilaskunnat sekä lisäksi lasten ja nuorten osallisuusryhminä lasten parlamentti (7-12-vuotiaat) ja nuorisovaltuusto Pisto (13 - 21-vuotiaat). Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä. Nuorisovaltuusto Pistolla on läsnäolo ja puheoikeus koulutus-, tekninen ja vapaa-aikalautakunnissa sekä kaupunginvaltuustossa. Nuorisotoimi järjestää vuosittain peruspalveluiden arviointitilaisuuden nuorille, jossa on mahdollisuus keskustella ja arvioida kaupungin omia peruspalveluita lasten ja nuorten sekä päättäjien ja johtavien virkamiesten kanssa yhdessä. Kuulemistilaisuuksia järjestetään aina tarvittaessa. Pieksämäellä nuorisovaltuustosta vastaa erityisnuorisotyöntekijä ja erityisnuorisotyön työotteen mukaan osallistumisen kynnyks pidetään matalana. Pistolaisia ei valita vaaleilla vaan nuori pääsee mukaan osallistumalla järjestäytymiskokoukseen.

Lasten Parlamentti on virallinen lasten toimielin kunnassa. Toiminta on koulun oppilaskuntatoiminnan jatkumo koko kunnan tasolle. Lasten parlamentissa on kaksisuuntainen osallistumisen ja vaikuttamisen malli: lapset voivat itse toimia sekä vaikuttaa ja päättäjät tai viranomaiset voivat kysyä lasten mielipidettä heitä koskevissa asioissa. Tämä mahdollistaa lasten ja päättäjien välisen vuorovaikutuksen sekä myös edistää lapsen identiteetin kasvua, yhteisöllisyyttä ja kiinnostusta oman paikkakunnan asioihin. Pieksämäen lasten parlamentti on perustettu 11.9.2013 ja se on saanut nimekseen SkidiUp. Lasten parlamentti kokoontuu vähintään kahdesti vuoden aikana, mutta tarvittaessa useamminkin. Pieksämäen nuorisotoimi on mukana kehittämässä maakunnallista osallisuusrakennetta Etelä-Savon maakuntaan sekä Nuorten ääni hankkeessa viiden maakunnan kesken.

Viisarityöryhmä

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä astui voimaan 1.12.2015. Lain toimeenpanoa tuetaan Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmalla, jossa annetaan vinkkejä siihen mihin työtä kannattaa suunnata. EPT-laki antaa ne rakenteet ja peruseriaatteet, joissa ehkäisevää päihdetyötä tulisi käytännössä toteuttaa. Tavoitteena on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa varmistamalla ehkäisevän työn toimintaedellytykset koko maassa. Pieksämäellä on pitkä nuorten ehkäisevän päihdetyön perinne. Pieksämäen ehkäisevää päihdetyötä koordinoi vuodesta 1997 toiminut moniammatillinen Viisari-työryhmä. Työ on monen eri toimijan välistä yhteistyötä, jota tehdään paljolti osana eri ammattikuntien perustyötä. Viisari työryhmässä on edustajat koulu-, nuorisotoimi-, sosiaali- ja terveystoimesta, poliisista sekä EHYT ry:stä. Vuonna 2017 Viisari työryhmä muutettiin vastaamaan koko väestöä, nuorisotoimen

erityisnuorisotyöntekijä toimii ryhmässä sihteerinä. Työryhmän avulla pyritään edistämään terveyttä, sosiaalista tasa-arvoa ja toimintakykyä, hyvinvointia, liikenneraittiutta sekä turvallisuutta. Työryhmä järjestää esimerkiksi koulutuksia ja koordinoi erilaisia tapahtumia. Viisari työryhmän alla on Kuka päättää – työryhmä, joka järjestää Pieksämäen kuudesluokkalaisille elämykselliset päihdetietous päivät, työryhmää koordinoi nuorisotoimen erityisnuorisotyöntekijä

Katiskatyöryhmä

Nuorisolain mukaan kunnassa tulee olla nimettynä nuorten ohjaus- ja palveluverkosto työryhmä. Pieksämäellä työryhmä on nimetty kaupunginhallituksessa 2010 ja työryhmän nimi on Katiska. Verkosto edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja palvelusta toiseen siirtymistä sekä edistää palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti ja toiminnan vetovastuu on nuorisotoimella.

Varhaisen tuen työryhmä

Pieksämäellä toimii varhaisen tuen työryhmä. Verkoston kanssa laaditussa käsikirjassa määriteltiin varhainen tuki toimintana, jolla pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden ongelmia mahdollisimman varhain heti huolen havaitsemisen jälkeen. Toiminnan ytimenä on ihmisten aito osallisuus, läheisverkostojen tuen hyödyntäminen sekä joustava, rajoja ylittävä yhteistyö. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti n.1 krt/2kk keskustelemaan ja kehittämään yhdessä varhaisen tuen palveluja. Varhaisen tuen käsikirja on päivitetty 2018. Yllämainitut työryhmät tuottavat tietoa lasten ja nuorten elinoloista hyvinvointisuunnitelmatyötä varten.

Nuorisotoimen kehittämiskohteet:

1. Ohjaamo Pientareen monialaisten toimintojen kehittäminen ja maakunnallisen rakenteen luominen
2. Nuorten työpaja toiminnan kehittäminen yhteistyössä verkoston kanssa
3. Digitaalisen nuorisotyön ja nuorten tieto ja neuvontatyön kehittäminen
4. Maakunnallisen nuorten osallisuusrakenteen kehittäminen yhdessä kuntien ja maakuntaliiton kanssa

2.7 SEUTUOPISTO

Seutuopisto tarjoaa omaehtoista opiskelua ja harrastepainotteista oppimista lasten ja nuorten vapaa-ajalla. Opistossa räätälöidään opetuksen ajankohtia ja opetuspaikkoja kokonaiskoulupäivän ideaa tai perheiden aikataulua tukien. Lasten ja nuorten osuus opiston opiskelijoista on n. 30 %.

Suosituimpia kursseja ovat musiikki, kuvataide, teatteritaide, tanssi ja liikunta. Erityisesti lapsille ja lapsiperheille suunnattua toimintaa ovat muskarit, perhekeramiikka, perheiden kokkikurssit ja kuvataidekoulun tarjoaman taiteen perusopetus. Kestosuosikkeina myös eri instrumenttien opetus musiikissa sekä parkour ja erilaiset tanssikurssit. Opisto tekee yhteistyötä koulujen ja kerhotoiminnan kanssa sekä tarjoaa päivähoidolle mm. liikuntakursseja. Perusopetuksen kanssa on toteutettu taidepajoja OKM:n tukeman harrastetoiminnan saavutettavuus avustuksen myötä. Jo kymmenen vuotta on Maaselän koululla toiminut seinorit-juniorit verkossa -kurssi. Lasten ja nuorten opiskelua seutuopistossa on saatu kasvatettua yhteistyössä varhaiskasvatus- ja opetuspalveluiden kanssa.

Seutuopiston kehittämiskohteet:

1. Yhteistyön edelleen tiivistämistä kaupungin eri toimijoiden sekä järjestöjen kanssa lasten ja nuorten harrastustoiminnan tukemisessa mm. vapaa-oppilaspaiikkojen ja Harrastetoiminnan saavutettavuus avustuksen avulla.
2. Nuorten edustusta vahvemmin mukaan opiston kurssitoiminnan suunnitteluun. Nuorten tapahtumiin osallistumista tehostetaan.
3. Yhteistyömallin luominen Mediapajaan etsivän nuorisotyön kanssa on vielä suunnitteilla.

2.8 LIIKUNTATOIMI

Lasten ja nuorten liikunnan edistämisen päämääränä on kansallisen liikuntasuosituksen täyttyminen. Palveluratkaisut suunnitellaan arkipäivän liikunnallistamiseksi siten, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus saada yhteensä noin 2 tunnin liikunta-annos useammassa jaksossa päivän aikana. Suunnitelma on ikäryhmitelty kronologia aamusta iltaan, jossa on eri mittaisia liikuntatuokioita perusopetuksen, liikuntatoimen ja liikuntaseurojen tarjoamina tai omaehtoisesti ja hyötyliikkuen.

2.8.1. LIIKUNTAPALVELUT

ALLE KOULUIKÄISET:

Varhaiskasvatuksen toimijat saavat tilata muutaman päivän mittaisia eri liikuntamuotojen starttikursseja, joiden avulla luodaan tottumusta liikuntaan ja kannustetaan omaehtoiseen liikunnan jatkamiseen. Alle kouluikäisten liikuntapalveluissa on tarve tarjota perheille vapaata liikuntatilaa, jossa liikutaan omaehtoisesti ja on mahdollisuus kokeilla erilaisia liikuntavälineitä. Toimintamuotoina voivat olla esimerkiksi seikkailuradat ja välinepeuhulat. Lähiliikuntapiakat ovat myös alle kouluikäisten perheiden suosiossa.

ALAKOULULAISET:

Isoilla alakouluilla (Maaselkä, Harju, Kontiupuisto) koulupäivää on liikunnallistettu eri tavoin. Käytössä ovat pitkät välitunnit, jolloin liikunnan vaikuttavuus on lyhyitä välitunteja parempi. Välitunneilla koulutetaan (ESLi:n toimesta) 5. ja 6. luokan oppilaita välituntiohjaajiksi. Nämä Välkkärit järjestävät monipuolista toimintaa, kuten sählyturnauksia ja tanssituokioita. Isoilla alakouluilla toimivat myös välinevuokraamot, joista oppilaat voivat lainata lainauskortilla välineitä välituntiaktiviteetteihin. Liikuntatoimi järjestää liikunnallista kerhotoimintaa Kontiupuiston ja Maaselän kouluilla. Harjun koululla kerhoista vastaavat opettajat. Seuraavassa vaiheessa kartoitetaan kaikki koulujen kerhot ja rakennetaan niistä yhteinen liikuntakerhotarjotin. Näin oppilaat voivat vapaasti valita eri liikuntamuotoja eri kouluilta. Kyseessä on eräänlainen harrasteliikuntatarjotin, joka toimii lapsille ja nuorille vaihtoehtona seuratoiminnalle tai sen täydentäjänä.

YLÄKOULULAISET:

Yläkoulujen liikunnallistaminen seurailee pääpiirteissään alakoulujen mallia. Yläkoulujen osalta kehittäminen on alussa. Liikunnallistamisen sisältöjä ovat pitkät välitunnit, ulko- ja sisäliikuntatilojen välituntikäyttö, käytävien hyödyntäminen sekä erityisesti Hiekanpään koulun liikuntaympäristön suunnittelu liikuntaa edistäväksi.

KOULUAJAN ULKOPUOLINEN TOIMINTA:

Koulun, kerhotoiminnan ja koulumatkaliikunnan jatkona palvelee Pieksämäen suhteellisen laaja liikuntaseuratarjonta, joka tosin tarvitsee jatkossa uudistamista ja vahvistamista.

Liikuntatoimen kehittämiskohteet:

1. Lasten ja nuorten liikuntaan liittyvät kehitystarpeet liittyvät liikuntapaikkoihin, informaation kulkuun ja toiminnan järjestämiseen. Informaatiota on lisätty mm. some-näkyvyyden avulla perheille. Koulujen ja muiden julkisten liikuntatilojen käytettävyyttä lasten ja nuorten liikuntaharrastuksiin on lisätty. Koulupihoja on kehitetty ns. lähiliikuntamallilla. Suurimpien alakoulujen osalta näin on jo toimittu ja nyt on käynnissä myös Jäppian ja Virtasalmen lähiliikuntapaikkojen rakentaminen. Liikuntakulttuuri jatkaa eriytymistään, mikä tarkoittaa uusien lajien jatkuvaa lisääntymistä ja uusien isojenkin lajien ilmestymistä lajikartalle. Tähän on pyritty vastaamaan liikuntapaikkarakentamisella.

2. Tulevaisuuden liikuntapalvelujen kehittämisen kannalta on selvitetty laajalla koulukohtaisella harrastetoiminnan kyselyllä lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta sekä kartoitettu palvelujen käyttäjien toiveita. Seuratoiminnan kehittämisen rinnalla huolehditaan siitä, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on entistä paremmat mahdollisuudet harrasteliikuntaan ilman kilpailutavoitteita ja korkeata osallistumiskynnystä. Tätä kehitetään mm. koulupäivän aikana toteutetuilla liikuntakerhoilla ja Pahl- harrastetoiminnan liigatoiminnalla. Lasten ja nuorten liikuntamahdollisuuksia kehitetään edelleen mm. monipuolistamalla palveluja, esimerkkinä järjestötoiminnan kehittäminen terveyttä edistävän liikunnan suuntaan sekä kaupungin omaa monialaista työtä sairausliikunnan suuntaan. Liikuntapalveluissa tarvitaan yhä enemmän yksilö- ja pienryhmätyötä. Liikuntatoimen ja koulujen yhteistyötä on syvennetty välituntiliikunnan, koulupäivän rakenteellisen muokkaamisen ja välinelainaamoiden kautta ja yhteistyötä on edelleen kehitettävä.

3. Hiekanpään liikuntapaikkarakentaminen suunnitelmallisesti. Tämä etenee koulun suunnittelun etenemisen mukaisesti.

2.9 KIRJASTOTOIMI

Kaupunginkirjasto tuottaa kuntalaisille monipuoliset kirjasto- ja tietopalvelut. Kirjasto välittää asukkaille heidän elämänsä eri vaiheissa tarvitsemaa tietoa sekä tarjoaa pääsyn tiedon lähteille. Palveluja tarjotaan koko kunnan alueella neljässä toimipisteessä ja kirjastoautossa. Asiakkailla on käytettävissään Lumme-kirjastojen laajat kokoelmat ja hän voi tilata kirjoja maksutta mistä tahansa Lumme kimpan kirjastosta. Lapset ja nuoret ovat aktiivinen kirjasto- ja tietopalvelujen käyttäjäryhmä Pieksämäellä. Uuden informaation tulon myötä lasten lainaus on selvässä kasvussa. Lapset ovat vierailleet ahkerasti kirjaston eri toimipisteissä kirjastonkäytön opetuksessa. Lapset aktivoituvat kirjaston käyttäjiksi myös kouluilla, joissa Harjun ja Kontiopuiston kouluilla toimivat omat koulukirjastot ja Naarajärvellä Lasten- ja nuorten kirjasto. Koulujen kokoelmat ovat samassa rekisterissä kaupunginkirjaston kanssa. Koulujen kirjastojen aineiston viemisestä rekisteriin huolehtii kirjaston henkilökunta. Samoin henkilökunta vie uuden koululaisen tiedot asiakasrekisteriin. Tärkeätä lukemisen aktivointia ovat kirjastoauton vierailut kyläkouluilla. Alle kouluikäisten lasten aktivoinnissa ovat tärkeitä kerran viikossa järjestettävät satutunnit, joissa ohjaajina toimivat lastenkulttuurikeskus Verson ohjaajat. Kirjaston nuorten tilassa aloitti syksyllä 2013 mediapaja, jonka toteuttajina ovat kuntouttava työtoiminta, kirjasto ja Seutuopisto. Pajassa tuetaan osallistujien mediataitoja koulutuksen avulla sekä vertaisoppimista hyödyntäen.

Kirjastotoimen kehittämiskohteet:

Lapsille ja nuorille mahdollisuus osallistua kirjastopalveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin menetelmin, jotka ovat heille luontevia ja joissa heidät huomioidaan asiakasryhmänä. Lapset- ja nuoret ovat osallistuneet aktiivisesti informaation toteuttamiin vinkkauksiin ja tiedonhakuryhmiin.

Tiivis yhteys perusopetukseen sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että tieto- ja viestintätaitojen opetuksen kautta. Elävä, päivitetty yhteistyösuunnitelma joka lukuvuodelle on mukana kulttuurikasvatussuunnitelmassa, jossa myös vastuualueet määriteltä.

Kirjastotiloja on alettu kehittää 2010-luvun oppimisympäristöiksi, joissa sekä aineistot, laitteistot ja henkilökunta tukevat lasten ja nuorten oppimista.

Henkilökunnan osaamistasoa on nostettu koulutuksen avulla, neljä työntekijää on päivittämässä tutkintoaan AMK-tasolle ja mm. elektroniset aineistot ovat lisääntymässä myös Lumme-kirjasto yhteistyön myötä.

Aktiivisempi tapahtumakulttuuri on käynnistetty mm. nuoristotoimen kanssa yhteistyössä Elävä kirjasto tapahtumalla ja elokuvailtapäivillä seutuopiston kanssa.

Kirjastotiloja on kehitetty omatoimisen asioinnin näkökulmasta: itsepalvelulainaus ja -palautus automaattit on hankittu myös isoille alakouluille ja pääkirjasto Poleeniin ja omatoimiaikaa on lisätty ja näin mahdollisuudet omaehtoiseen tiedonhakuun ja aineistojen käyttämiseen on kasvanut. Jäppilän ja Virtasalmella kirjastoissa on laajat omatoimisuuden aukioloajat.

2.10 KULTTUURITOIMI

Kulttuuritoimi tuottaa kulttuuritapahtumia ja -toimintaa kulttuurikeskus Poleenissa sekä muualla kaupungissa. Kulttuuritoimen palveluita ovat mm. Poleenissa toteutetut konsertit, teatterit ja tanssiesitykset. Kulttuuritoimi tuottaa ja koordinoi esityksiä myös Veturitorille. Savonradan museo, Jäppilän ja Virtasalmen kotiseutumuseot ovat osa kulttuuritoimea ja valmistumassa on museoiden kokoelmapoliittinen ohjelma. Asiakkaat saapuvat sekä seutukunnalta että koko Suomesta. Poleenin Teatteri on Seutuopiston opetusteatteri, joka samalla toimii teatteripalveluiden sisällöntuottajana. Kulttuuritoimen avustuksella tuetaan omatoimista ja paikallista kulttuurin tekemistä ja harrastamista. Toiminta tapahtuu pääsääntöisesti kulttuuritoimen omissa tiloissa, mutta viime aikoina on lisääntyvässä määrin viety kulttuuria myös palvelukoteihin ja yksiköihin. Asiakasmäärät ovat olleet suhteellisen vakioita, noin 60 000 käyntikertaa vuodessa. Näyttely- ja konserttikävijät ovat suurin yksittäinen ryhmä maksavista asiakkaista. Tärkeimpiä yhteistyökumppaneita paikallisten yhdistysten lisäksi ovat mm. kaupungin elinkeinotoimi, perusturva, koulut, varhaiskasvatus ja Verso-verkko sekä Joroisten musiikkipäivät.

Kulttuuritoimen kehittämiskohteet:

1. Lasten ja nuorten kulttuuripalveluita tulee edelleen kehittää kulttuurikasvatussuunnitelman linjausten mukaisesti. Pieksämäen kulttuuritoimi toimii lastenkulttuuripalveluiden kokoajana ja kehittäjänä mm. toteuttamalla erilaisia kehittämisprojekteja omana toimintana mm. lastenkulttuurikoordinaattorin avulla sekä toimimalla Verso-verkoston jäsenenä. Toiminnassa painotetaan omaehtoista tekemistä ja avustusrahoitusta haetaan jatkuvasti kehittämistyöhön.
2. Verkostomaisia toimintamalleja kehitetään mm. harrastetoiminta-avustuksen avulla ja yhteistyötä tiivistetään edelleen niin kaupungin sisällä kuin muidenkin toimijoiden kesken. Lasten kulttuuripalveluja tarjotaan koko kaupungin alueella. Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta välitetään erilaisten tapahtumien kautta. Erityisryhmät otetaan vahvemmin mukaan paitsi yleisöksi myös tekijöiksi.
3. Yhteistyöllä esim. Seutuopiston kanssa kehitetään laajaa osallistumista ja osallistamista.

2.11 LASTENKULTTUURIKESKUS VERSO

Pieksämäki on Etelä- ja Keski-Savon alueella toimivan verkostomuotoisen Lastenkulttuurikeskus Verson jäsenkunta. Verson toimintaa rahoittavat kaikki jäsenkunnat, minkä lisäksi Verso saa opetus- ja kulttuuriministeriön avustusta lastenkulttuurikeskuksille. Verson palvelut vahvistavat lasten ja nuorten identiteettiä ja kasvattavat kulttuurin kokemiseen antamalla mahdollisuuden osallistua elämyksiin ja oman kulttuurin luomiseen. Toiminnan tavoitteena on, että lasten yhtäläiset mahdollisuudet kulttuuri- ja taide-elämään toteutuvat valtakunnallisten kulttuuripoliittisten tavoitteiden mukaisesti. Lastenkulttuurin saavutettavuuden edistäminen viemällä taidetoimintaa suoraan lasten toimintaympäristöihin on keskeistä Verson toiminnassa. Alueellinen yhteistyö ja moniammatillinen osaaminen edistävät lastenkulttuurin saavutettavuutta ja ovat osaltaan tukemassa perheitä hyvään elämään.

2.11.1 LASTENKULTTUURIKESKUS VERNON TOIMINTA PIEKSÄMÄELLÄ

Kulttuuriketju on Lastenkulttuurikeskus Verson koordinoima Keski-Savon seudullinen kulttuurikasvatus-suunnitelma, joka on osa seudullista opetussuunnitelmaa Varkaudessa, Pieksämäellä, Leppävirralla, Joroisissa ja Heinävedellä elokuusta 2016 alkaen. Kulttuuriketju.fi-verkkosivusto toimii Keski-Savon kulttuurikasvatussuunnitelman toteuttamisen välineenä.

Kulttuuriketju:

- takaa kaikille oppilaille yhtäläiset oikeudet kulttuuriin varmistamalla säännölliset kokemukset ja elämykset taiteesta ja kulttuurista
- tukee koulujen ja kulttuuritoimijoiden yhteistyötä ja tekee siitä systemaattista ja suunnitelmallista.
- kokoaa kaiken koulupäivän sisällä tarjottavan kulttuuritoiminnan alueella.

Lastenkulttuurikeskus Verso järjestää **satutuokioita** kaikissa jäsenkunnissaan. Pieksämäellä kaikissa kirjastoissa (Poleeni, Naarajärvi, Jäppilä ja Virtasalmi) satutuokioita järjestetään yhteensä n. 40 kertaa vuodessa (syys-joulukuussa ja helmi-toukokuussa). Verson tuottamat satutuokioiden ovat monitaiteisia ja satutuokiotoiminta on kehitetty lasten ja aikuisten yhteiseksi kokemukseksi tarinoiden ja taiteen parissa.

Lastenkulttuurikeskus Verso on toteuttanut ostopalveluna Pieksämäen **Nukkekodin** kesätoiminnan vuosina 2009-2017. Nukkekodin kesäkauden ohjelman ja/tai erillisten sisältöjen tuotannon hankkiminen Nukkekodille ostopalveluna Versolta on myös jatkossa mahdollista.

Kuntakohtaisesta vuosibudjetista ja kunnan toiveista riippuen Lastenkulttuurikeskus Verso voi tuottaa perustoimintanaan Pieksämäelle erilaisia lasten taidetyöpajoja ja esityksiä mm. varhaiskasvatukseen, kouluille, museoille ja erilaisten tapahtumien yhteyteen, sekä koulutuksia lasten ja nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Työpajojen ja koulutusten sisältö kattaa kaikki taiteen alueet ja erityisesti monitaide, tarinallinen taidekasvatus, nukketheateri ja leikki- ja toimintaympäristöjen kehittäminen.

Lisäksi Versolla on vuosittain erilaisia hankkeita, joiden sisältöjä ja vaikutuksia saadaan myös Pieksämäelle.

2.12 POLIISIN, SEURAKUNTIEN JA JÄRJESTÖJEN LAPSI-, NUORISO- JA PERHETYÖ

2.12.1 POLIISI

Poliisi pyrkii ehkäisemään nuorten päihteiden käytöstä johtuvia rikoksia ja ongelmia. Huumausaineiden ja päihteiden käyttöä vähentävillä toimenpiteillä vähennetään myös yksityisten ja yritysten omaisuuteen kohdistuvaa rikollisuutta nuorten osalta. Yhteistyössä eri tahojen kanssa poliisi järjestää valistustilaisuuksia kouluissa ja vanhempainilloissa. Jokaisella oppilaitoksella on nimetty oma kummipoliisi helpottamaan ongelmatilanteissa yhteydenottoa poliisiin.

Poliisin toiminnan tavoitteina ovat myös ns. katurikollisuuden (erityisesti väkivallan), järjestyshäiriöiden ja turvattomuuden tunteen vähentäminen. Huomiota kiinnitetään katurauhaa heikentävään käyttäytymiseen, alkoholin vähittäismyyntiin ja anniskeluun, järjestyslain vastaiseen alkoholin nauttimiseen yleisellä paikalla. Poliisin periaatteena on keskittää toimenpiteitä juuri niihin paikkoihin ja kellonaikoihin, jolloin ongelmia ilmenee. Pieksämäen poliisi osallistuu poliisin valtakunnallisiin nuoriin liittyviin valvontateemoihin. Koulujen päättymis- ja alkamisviikonloppuina valvontaa suunnataan erityisesti nuorten päihteiden käyttöön. Valvonnassa tehdään yhteistyötä nuorisotoimen kanssa.

Poliisilla on edustaja Viisari- ja Katiska-työryhmissä. Työryhmien kautta kehitetään keinoja nuorten päihde- ja syrjäytymisongelmien vähentämiseksi. Pieksämäen poliisi osallistuu aktiivisesti työryhmien toimintaan.

2.12.2 SEURAKUNTA

Seurakunta tekee laajasti työtä eri ikäisten lasten ja nuorten parissa. 3–5 -vuotiaille on päiväkerhoja sekä perhekerhoja. Päiväkerhoissa lapsia on noin 100 ja perhekerhoissa 150 lasta ja aikuista. Lisäksi seurakunta tekee pyhäkoulu- ja päiväkotityötä. Pyhäkoulut tavoittavat 40 lasta ja yhteistyö kaupungin päivähoidon kanssa on yhä merkittävää. Kerho-, pyhäkoulu- ja päiväkotityö työllistävät 8 työntekijää. 7–14-vuotiaille seurakunta tarjoaa kerhoja noin 15–20/vuosi. Mukana toiminnassa on noin 200 lasta. Leiritoiminnan piirissä on puolestaan vuosittain noin 200 lasta. Lähes koko 15-vuotiaiden ikäryhmä käy puolen vuoden ajan rippikoulua, jossa tapaamisia on kuukausittain sekä viikon tiivis jakso. Osa 16–20-vuotiaista nuorista osallistuu lisäksi ryhmän- ja kerhonohjaajakoulutuksiin (noin 80 vuosittain) sekä leireille ja usean päivän retkille. Nuoret toimivat kerhonohjaajina (noin 20–30 nuorta) sekä leirien apuohjaajina (noin 50 nuorta vuosittain). 7–20-vuotiaiden parissa tekee työtä 5,5 työntekijää kokoaikaisesti sekä laaja joukko osa-aikaisia, pääasiassa rippikoulutyössä.

Välittömästi nuoriin kohdistuvaa toimintaa on myös yhteistyö koulujen kanssa sekä ennaltaehkäisevä päihdevalistustyö kaupungin muiden yhteistyötahojen kanssa. Seurakunta järjestää myös konserttitoimintaa ja ihmissuhdekursseja 6. luokkalaisille (K12) sekä nuorille (Nuisku). Diakoniatyö toimii usein perheen tukihenkilönä, antaa lausuntoja perheiden tilanteista ja tarvittaessa tekee lastensuojeluilmoituksia.

Rahallista avustusta ohjataan toisinaan harrastustoiminnan tukemiseen.

2.12.3 PIEKSÄMÄEN SEUDUN LIIKUNTA

Pieksämäen Seudun Liikunta ry. on alueen seurojen yhteenliittymä. Yhdistys toimii Pieksämäen seudulla jäsenseurojensa välisenä yhdyssiteenä sekä tuki- ja palveluorganisaationa. Monipuolisen Pieksämäen Seudun Liikunta ry:n tarkoituksena on lisätä toiminnallaan osallisuutta ja yleistä hyvinvointia:

- edistämällä urheilun ja erilaisten liikuntamuotojen harrastusta Pieksämäen seudulla
- kehittämällä paikallisia liikuntaolosuhteita mm. liikuntapaikkarakentamisella ja liikuntapaikkojenhoidolla
- toimimalla liikunta- ja urheiluseurojen yhteisenä edunvalvontaorganisaationa ja kehittämällä osaltaan seurojen yhteistoimintaa
- kehittämällä urheilu-, liikunta- nuorisotyötä, sekä osallistua työllisyyden hoitoon omalta osaltaan
- kehittämällä työelämälähtöistä työpajatoimintaa ja valmennuspalveluita
- edistämällä tasa-arvoa ja kansainvälistä yhteistoimintaa sekä toimia puhtaan luonnon ja ympäristön puolesta

Voittoa tavoittelematon Pieksämäen Seudun Liikunta edistää toiminnallaan osallisuutta ja hyvinvointia toimien liikunnan, työllisyyden edistämisen, työpajatoiminnan sekä kierrätyksen kokoavana, kouluttavana ja auttavana asiantuntijaorganisaationa. Toiminnallaan se kehittää Pieksämäestä kokoluokassaan maan parhaan paikan harrastaa ja liikkua vuonna 2020

2.12.4 MLL JÄRVI-SUOMEN PIIRI

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piiri ry toimii MLL:n piirijärjestönä Etelä-Savon, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakuntien alueella. Piirin alueella toimii yli sata paikallisyhdistystä, joista Pieksämäellä toimivat Jäppilän ja Pieksämäen yhdistys.

Piirin tarkoituksena on edistää toimialueellaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuutta, hyvinvointia ja tervettä kehitystä. MLL:n Järvi-Suomen piirillä on kumppanuussopimus Pieksämäen kaupungin kanssa. Sopimusta tarkistetaan vuosittain ja toimintaa kehitetään yhteistyössä kaupungin kanssa vastaamaan lapsiperheiden tarpeita. Vuonna 2018 kehitämme erityisesti vertaisryhmätoimintaa sekä vahvistamme yhteistyötä kaupungin kanssa.

Vapaaehtoistoiminnan ammatillinen ohjaus

Vapaaehtoisella perhekeskustoiminnalla tarkoitetaan MLL:n paikallisyhdistysten vapaaehtoisin voimin toteuttamia vertaisryhmiä, perhekahviloita, kylänummi- ja vaaritoimintaa, lasten kerhoja sekä muita vapaaehtoistoiminnan muotoja, jotka tukevat alueen lapsiperheiden hyvinvointia.

Lastenhoitotoiminta

Lastenhoitotoiminta auttaa, kun lapsi sairastuu, tai kun vanhemmat muuten tarvitsevat lyhytaikaista lastenhoitoapua. MLL valitsee, kouluttaa, ohjaa ja välittää hoitajat perheisiin.

Perhe toimii hoitajan työnantajana. Myös kunta voi ohjata perheen lastenhoitotoiminnan piiriin ja halutessaan korvata perheelle aiheutuneita kuluja. Lasten hoitajista suuri osa on nuoria, jotka saavat toiminnan myötä merkittävää työ- ja vastuukokemusta.

Perhekummitoiminta

MLL:n perhekummitoiminta on piirin organisoimaa, ammatillisesti ohjattua vapaaehtoistoimintaa. Toiminnan tarkoituksena on tukea ensisijaisesti perheen vanhempia keskustelemalla ja kuuntelemalla sekä auttamalla arjen asioissa. Tavoitteena on lisätä perheen hyvinvointia ja vahvistaa koko perheen elämänhallintaa. Perhekummitoiminnan lähtökohtana on vapaaehtoinen ja tasavertainen kumppanuus.

Kaveritoiminta

MLL:n Kaveritoiminnan tavoitteena on yhdessäolo ja ajan antaminen lapselle. Koulutuksen käyneet vapaaehtoiset toimivat lasten ja nuorten ystävinä ja kerhonohjaajina. Kaveriparitoiminnassa 4 – 17 –vuotiaat lapset ja nuoret saavat vapaaehtoisen, MLL:n kaverikoulutuksen suorittaneen aikuisen ystäväkseen, jonka kanssa lapsi tai nuori tapaa noin 1 – 4 krt/kk.. Kaveri-kerhotoiminnassa 4 – 8 lasta tai nuorta muodostavat kahden vapaaehtoisen ohjaajan tuella ja kannustuksella kerhoryhmän. Kerhot kokoontuvat säännöllisin väliajoin esimerkiksi koulun iltapäiväkerhon tiloissa. Toiminta sopii etenkin yksinäisille tai syrjäytyville lapsille. Kerhojen ohella toteutetaan myös koululaisten loma-aikojen päiväleirit toimintaa. Niiden tarkoituksena on ylläpitää kerhoissa syntyneitä ystävyys-suhteita ja tutustua uusiin lapsiin tai nuoriin.

Tukioppilastoiminta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilastoiminta on peruskoulussa toimiva tukijärjestelmä, joka perustuu nuorten väliseen vertaistukeen. Tukioppilas on tavallinen, vapaaehtoinen oppilas, joka haluaa toimia kouluyhteisön hyväksi ja auttaa muita oppilaita. Tukioppilaat saavat koulutuksen ja toiminnasta vastaa koulussa työskentelevä aikuinen ohjaaja.

MLL Pieksämäen yhdistys

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pieksämäen yhdistys ry on perustettu 1922. Yhdistys on Mannerheimin Lastensuojeluliiton vanhimpia paikallisyhdistyksiä. Yhdistys toimii Pieksämäen kunnan alueella MLL:n arvojen, toimintaperiaatteiden ja liittokokouksessa määriteltujen linjausten mukaisesti, ja edistää toiminnallaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Yhdistyksen toimintaa ohjaavat myös yhdessä sovitut ja MLL:n keskusjärjestön hyväksymät säännöt. Yhdistys on MLL:n keskusjärjestön ja Järvi-Suomen piirin jäsen.

Pieksämäellä yhdistyksen toiminta keskittyy vuonna 1993 perustettuun Perhekeskus Hermanniin, joka sijaitsee yhdistyksen omistamassa kiinteistössä osoitteessa Savontie 40. Hermannin on arkisin avoinna oleva kaikille avoin perhekeskus. Hermannissa toimii perhekahvila, lapsiparkki, kirpputori, lastentarvikkeiden vuokraus ja MLL:n tuotteiden myynti. Hermannissa toimii vertaisryhmiä; vauva-ryhmä, äitien hyvinvointi-ryhmä sekä allergisten lastenryhmä. Hermannissa järjestetään normaalielämän aukiolojen lisäksi myös ilta-aukioloja.

MLL:n Pieksämäen yhdistys toimii pääosin vapaaehtoisten voimin tukien paikkakunnan lapsiperheiden arkea vertaistukea antaen. Yhdistyksen toiminta täydentää omalta osaltaan kaupungin ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Yhdistys on tarjonnut ja tehnyt paikkakunnalla avoimeen varhaiskasvatukseen verrattavaa toimintaa jo kahden vuosikymmenen ajan. Yhdistys on aktiivinen vapaaehtoistoimija Pieksämäen kaupungin lasten, nuorten ja lapsiperheiden asioissa.

MLL Jäppilän yhdistys

MLL Jäppilän yhdistys on perustettu vuonna 1927. Jäppilän MLL:n paikallisyhdistys toimii kokonaan vapaaehtoisvoimin. Yhteistyökumppaneina toimivat Jäppilän neuvola, Jäppilän urheilijat, sekä Jäppilän seurakunta. MLL Jäppilän yhdistys pitää yhdessä seurakunnan kanssa perhekahvilaa maanantaisin joka toinen viikko. Perhekerho kokoontui vuonna 2017 17 kertaa. Aikuisia perhekerhossa kävi yhteensä 186 ja lapsia 345.

MLL Jäppilä on päättänyt muistaa Jäppilään syntyneitä vauvoja, sekä heidän perheitään pienellä vauvalahjalla. Jäppilän neuvola toimittaa nämä vauvalahjat perheisiin. Vapaaehtoiset ovat neuloneet vauvoille villasukkia, jotka jaetaan Jäppilän uusille vauvoille. Lisäksi osallistumme Jäppilässä järjestettäviin eri tapahtumiin ja järjestämme pieniä tapahtumia lapsille ja lapsiperheille. Jäppilän MLL:llä on tällä hetkellä jäseniä 25. Tavoitteena tulevaisuudessa panostaa jäsenhankintaan ja aktiivisempaan toimintaan Jäppilän lapsiperheiden hyväksi.

2.12.5 PIEKSÄMÄEN SEUDUN 4H

Pieksämäen seudun 4H-yhdistys tarjoaa kerhotoimintaa 6–28-vuotiaille nuorille Pieksämäen kaupungin taajamissa sekä haja-asutusalueilla ja mukana toiminnassa on nuorisojäseniä 318 ja aikuisjäseniä 69. 4H-yhdistys ylläpitää kuutta 4H-kerhoa ja yhdeksää harrastuskerhoa, joista kolme on kokkikerhoa, karttingkerho, liikuntakerho, heppakerho, luonto- ja kalastuskerho, riista- ja kalakerho ja safkasankarikerho. 4H-yhdistys tarjoaa lapsille ja nuorille myös monenlaista koulutusta, kuten kotipalvelu, kädentaitokoulutusta, kotitalouskursseja, metsäpäiviä, teknologiakoulutusta, ohjaajakoulutusta sekä aikuisohjaajakoulutusta. Työelämäkursseihin kuuluvat ajokortti työelämään, 4H-yritys-, dogsitter-, kotipalvelu- ja pihataitaja, osaava kerhonohjaajakoulutukset ja taimikonhoito. Työelämäkurssien jälkeen nuoret voivat tehdä yksityisasiakkaille erilaisia keikkatöitä, joista he saavat palkkaa. 4H-yhdistys toimii työnantajana ja hoitaa työnantajan velvoitteet. 4H-yhdistys työllistää palkkatukihenkilöitä

4H-yrityskurssin jälkeen nuorilla on henkilökohtaisia tai ryhmäyhteyksiä, joista he saavat henkilökohtaisia tuloja. 4H-toimintaan kuuluvat myös erilaiset kilpailut puutarha-, kalastus-, mönkijä-, luontopolku-, metsätaito- ja traktorinajokilpailut. Top kilpailuja on vuosittain kaksi. Lisäksi järjestetään yhdistyksen omia kilpailuja. Perheretki ja kesäleiri järjestetään kerran vuodessa. Kansainväliseen toimintaan kuuluvat puolestaan Sirye eli lyhyt nuorisovaihto (2 viikkoa- 4 viikkoa) ja Ifye eli pitkänuorisovaihto (2kk- 6 kk), ryhmävaihto Amerikkaan sekä isäntäperhetoiminta Ifyeille. Pohjoismainen 4H-leiri järjestetään joka toinen vuosi.

2.12.6 TERVEYS R.Y

Ehkäisevä päihdetyö Ehyt ry on Terveys ry:n, Elämäntapaliitto ry:n ja Elämä On Parasta Huumetta ry:n perustama järjestö, joka aloitti toimintansa v. 2012 alussa. Pieksämäen paikallisyhdistys jatkaa toimintaa entisellä Terveys ry:n nimellä. Yhdistyksen tarkoituksena on terveiden elämäntapojen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteena on kannustaa päihteettömyyteen sekä omasta terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimiseen. Pääkohderyhmiin, nuoriin, vaikutetaan tekemällä yhteistyötä koulujen, muiden järjestöjen ja nuorisotoimen kanssa.

2.12.7 PIEKSÄMÄEN PELASTAKAA LAPSET R.Y

Pieksämäen Pelastakaa Lapset ry toimii paikkakunnan vähävaraisten lapsiperheiden auttamiseksi mahdollisuuksien mukaan vastaamalla esimerkiksi perheiden avustuspyyntöihin myöntämällä ruokalahjakortteja kerran vuodessa. Paikkakunnan peruskoulujen oppilaille jaetaan myös mahdollisuuksien mukaan stipendejä lukuvuoden päättyessä. Yhdistys tekee myös yhteistyötä paikkakunnan eri järjestöjen kanssa toimimalla Pieksämäen alueen sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tuki ry:ssä (Paiste ry). Yhdistys tukee Pelastakaa Lasten Keski- Suomen aluetoimiston työtä tuki- ja lomaperheiden hankinnassa ja perheille tarkoitettujen tilaisuuksien järjestelyissä

2.12.8 NUORISOTEATTERI PUNTTI

Pieksämäen uusi nuorisoteatteri ry. on yhteistyössä Seutuopiston kanssa. Syksystä 2012 alkaen Nuorisoteatteri Puntti on ollut osa Seutuopiston opetusteatteritoimintaa, jota toteutetaan yhteistyössä Päivällisteatterin kanssa. Osallistuvia nuoria on mukana vuosittain n. 10-20. Nuorisoteatteritoiminta vahvistaa lasten ja nuorten identiteettiä ja kasvattaa kulttuurin kokemiseen antamalla mahdollisuuden osallistua elämyksiin ja oman kulttuurin luomiseen.

3. TEHOSTETUN TUEN PALVELUT

Kaikille tarjolla olevat universaalit palvelut eivät aina välttämättä riitä, vaan tarvitaan myös kohdennettuja palveluja ja toimia.

3.1 VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN TARJOAMA TUKI LAPSILLE JA PERHEILLE

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Tämän kehityksen turvaamiseksi lapsi voi jossain vaiheessa tarvita varhaista tai erityistä tukea. Tuen tarve on voitu todeta ennen lapsen varhaiskasvatukseen tuloa tai sitä arvioidaan yhdessä lapsen vanhempien ja kasvatushenkilöstön kanssa. Tarvittaessa lapsi ohjataan jatkotutkimuksiin.

Varhaiskasvatuksen tukitoimet aloitetaan heti, kun tuen tarve on havaittu. Ne ovat varhaiskasvatuksen tietoista tehostamista, suunnitelmallista päivittäisen ympäristön ja toiminnan arviointia sekä ympäristön ja kasvatustoiminnan muokkaamista lapsen tarpeiden mukaisesti.

Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma noin kahden kuukauden kuluttua hoidon alkamisesta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät tuen tarpeet, tukitoimenpiteet, vastuut ja työnjako. Vasuun kirjataan, kuinka lapsen osallisuus mahdollistetaan lapsiryhmässä ja kuinka tuki toteutuu osana päivittäistä toimintaa.

Tuen toteuttamista arvioidaan ja lapsen vasu tarkistetaan huoltajien ja muiden tarvittavien tahojen kanssa vähintään kerran vuodessa ja aina tarvittaessa. Arvioinnissa tarkastellaan toteutettuja tukitoimia ja niiden vaikutusta.

3.1.1 VARHAISERITYISKASVATUS

Pieksämäellä toimii kaksi kiertävää varhaiskasvatuksen erityisopettajaa (veo). He konsultoivat, havainnoivat ja arvioivat lasten kasvua ja kehitystä sekä osallistuvat yhdessä muiden varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa lapsen yksilölliset tarpeet huomioivan toiminnan ja varhaiskuntoutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Veot kiertävät päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoitokodissa ja perhepäivähoidossa erikseen sovittavan aikataulun mukaan. Hiekanpään päiväkodin pienryhmässä työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

3.1.2 VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAUS

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on luottamuksellista ja maksutonta palvelua sekä kunnallisen varhaiskasvatuksen että Perheiden Talon lasten leikkikerhojen ja perhekerhojen perheille. Perheohjauksen tavoitteena on perheiden hyvinvoinnin ylläpitäminen vahvistamalla perheiden arjen sujumista, vanhemmuutta ja lasten kasvatusta. Perheitä tuetaan löytämään omat voimavaransa ja ottamaan ne käyttöönsä arjessa. Aloitteen yhteistyöstä voi tehdä perhe itse

tai yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, lähetettä ei tarvita.

3.1.3 VARHAISKASVATUKSEN PUHETERAPEUTTI

Varhaiskasvatuksen puheterapeutti arvioi ja kuntouttaa varhaiskasvatuksessa olevia lapsia puheen, kielen ja kommunikaation ongelmassa. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjaus ja tukeminen ovat olennainen osa puheterapiaa.

3.1.4 KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA

Esiopetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Esiopetuksen opetussuunnitelman tukijärjestelyjen tavoitteena on lisätä varhaista ja ennaltaehkäisevää oppimisen ja hyvinvoinnin tukea, sekä vahvistaa jokaisen lapsen oikeutta suunnitelmalliseen, riittävään ja oikea-aikaiseen tukeen. Pieksämäellä jokaiselle lapselle laaditaan oppimissuunnitelma. Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea. Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti; HOJKS.

Mikäli katsotaan tarpeelliseksi, lapsen tarvitsemia tukitoimia, tarkempia tutkimuksia ja tulevaa koulupolkua on mahdollista suunnitella kouluvalmiustyöryhmässä. Työryhmä on monialainen, ryhmän kokousajat sovitaan lukuvuodeksi kerrallaan.

3.1.5 OPPILASHUOLTO

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää.

Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.

3.2 LAPSI- JA PERHESOSIAALITYÖ

Lapsi- ja perhesosiaalityö on muutosta tukevaa työtä ja se tapahtuu yhteistyössä yksilöiden, perheiden ja yhteistyötahojen kanssa. Tavoitteena on lieventää elämäntilanteen vaikeuksia sekä vahvistaa yksilöiden ja perheiden omaa osallisuutta ja voimavaroja. Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaisten palveluiden tavoitteena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Lisäksi tavoitteena on tukea lapsen vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään.

3.2.1 YLEISET PERHEPALVELUT

Yleisten perhepalveluiden tavoitteena on tuottaa sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisia sosiaalipalveluja ja niihin sisältyviä tukipalveluja tarkoituksena edistää ja ylläpitää yksilön, perheen ja yhteisön toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta niin, että palvelujen saaminen ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta. Työ on sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta, lasten ja perheiden tilanteiden arviointia sekä erilaisten palvelujen järjestämistä. Työ on tavoitteellista ja asiakassuunnitelmaan perustuvaa yhteistyötä lapsen, perheen ja verkostojen kanssa. Palvelut ovat määräaikaista ja tällä hetkellä maksuttomia. Yleisimpiä sosiaalihuoltolain perusteella lapsille ja perheille järjestettäviä palveluja ovat kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö, tukiperhe ja vertaisryhmätoiminta. Lapsi- ja perhesosiaalityössä työskentelee kuusi sosiaalityöntekijää ja kaksi sosiaaliohjaajaa sekä toimistos sihteeri. Sosiaalihuoltolain muutoksella ja sen perusteella järjestettävillä palveluilla on pyritty madaltamaan perheiden avun hakemisen kynnyksiä ja muutoinkin helpottamaan tuen ja palvelujen saamista. Monet niistä palveluista, jotka ennen olivat lastensuojelun avohuollon palveluja, on nyt järjestettävissä sosiaalihuoltolain perusteella eikä se vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Samoja palveluja voidaan myöntää kuitenkin myös lastensuojelun asiakkaille.

3.2.2 PALVELUTARPEEN ARVIOINTI

Palvelujen myöntäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin. Se tehdään aina silloin kun kysymyksessä ei ole tilapäinen neuvonta tai ohjaus tai palvelutarpeen arviointi ei ole muutoin tarpeeton.

Palvelutarpeen arviointi on sosiaalihuoltolaissa määritelty palvelu, jonka tarkoituksena on kartoittaa lapsen ja hänen perheensä elämäntilanne; sen vahvuudet ja mahdolliset tuen tarpeet. Palvelutarpeen arviointi tehdään yhteistyössä asianosaisten, lapsen lähiverkoston toimijoiden (läheiset ja ammattilaiset esim. opettaja) kanssa. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä arvioidaan aina myös mahdollinen lastensuojelun tarve, ellei se ole ilmeisen tarpeeton. Palvelutarpeena arviointi käynnistyy joko ilmoituksen, hakemuksen tai pyynnön perusteella. Kuka tahansa voi tehdä pyynnön palvelutarpeen arvioimiseksi. Palvelutarpeen arviointi voi alkaa myös silloin, jos työntekijä saa työssään tietää mahdollisesta avun tarpeesta olevasta lapsesta.

3.3 LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELU, PERHETYÖ JA AMMATILLINEN TUKIHENKILÖTOIMINTA

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalipalvelua, johon lapsiperheille tuli subjektiivinen oikeus vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain myötä, mikäli lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole muutoin mahdollista vanhemman synnytyksen, sairauden, vamman, toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen vuoksi. Perhetyö on sekä lastensuojelulain että sosiaalihuoltolain mukainen tukitoimi, jonka tarkoituksena on lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen. Ammatillinen tukihenkilötoiminta on lastensuojelu- tai sosiaalihuoltolain mukaista tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa.

3.3.1 LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELU

Kotipalvelu on asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. Kotipalvelu on määräaikaista suhteellisen lyhytkestoista palvelua. Työ on paitsi perhekeskeistä työtä myös verkostotyötä. Suurin osa työstä tehdään perheiden kotona, mutta osa työstä tapahtuu avoimen varhaiskasvatuksen toimitilana olevalla perheiden talolla ryhmämuotoisesti ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa (esim. lapsiparkki, R- ryhmä).

Pieksämäellä lapsiperheiden kotipalvelu eriytettiin kotihoidon kotipalvelusta vuonna 2015 ja siirrettiin perhepalvelujen tulosalueeseen. Pieksämäellä lapsiperheiden kotipalvelun resursseja on lisätty pikkuhiljaa ja vuonna 2018 Pieksämäellä lapsiperheiden kotipalvelussa työskentelee neljä työntekijää. Kotipalvelusta olisi mahdollisuus periä asiakasmaksulain mukainen tulojen perusteella määräytyvä asiakasmaksu, mutta palvelu tällä hetkellä Pieksämäellä maksutonta perusturvalautakunnan päätökseen perustuen. Tällä on pyritty madaltamaan kynnystä hakea apua riittävän ajoissa ja helposti ja näin vähentämään raskaamman tuen tarvetta ja tarjoamaan apua myös niille, jotka eivät sitä taloudellisten seikkojen vuoksi muutoin hakisi.

3.3.2 PERHETYÖ

Perhetyössä pyritään vahvistamaan perheen voimavaroja sekä vuorovaikutustaitoja. Perhetyötä tehdään sekä ennaltaehkäisevänä työnä että korjaavana työnä. (kts. sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 18§ ja lastensuojelulaki 417/2007, 36§) Perhetyö on tavoitteellista muutoksen tähtäävää työtä ja se on perheille määräaikaisten, maksuton palvelu. Perhetyötä toteuttavat ammatillisen koulutuksen saaneet perhetyöntekijät ja perheohjaajat. Perhetyön saaminen ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta, mutta sitä voidaan järjestää myös lastensuojelun asiakkaille. Perhetyö on asiakkaan ja hänen perheensä hyvinvoinnin tukemista. Tarkoituksena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja vuorovaikutuksen parantaminen. Perhetyön asiakkaat ohjautuvat palvelun piiriin yleisimmin neuvolasta, perheneuvolasta tai lapsi- ja perhesosiaalityöstä. Asiakas voi myös itse hakea perhetyön palvelua. Perhetyö voi olla muutaman kerran tapaamisissa toteutuvaa varhaisen vaiheen neuvontaa ja ohjausta, perhetyöstä tehtävään suunnitelmaan perustuvaa tavoitteellista useita kuukausia kestävää muutostyötä tai lastensuojelun intensiivistä tehostettua perhetyötä.

Pieksämäellä siirryttiin perhetyön palvelutuotannon organisoimisessa uuteen malliin kesäkuun 2017 alussa. Uuden mallin mukaisesti perhetyö muodostaa oman tiimin. Asiakkuudet perustuvat perhetyölle tuleviin hakemuksiin. Hakemukset voivat tulla asiakkaalta, neuvolasta, perheneuvolasta sosiaalityöstä.

Lastensuojelun tehostettu perhetyö perustuu lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän näkemykseen perhetyön tarpeesta. Perhetyö on organisoitu siten, että perheillä on mahdollisuus saada joitain kertoja perhetyötä ilman palvelutarpeen arviota, vähintään kolme kuukautta kerrallaan perhetyötä palvelutarpeen arvioinnin ja sosiaalihuoltolain tai lastensuojelulain perusteella sekä tehostettua perhetyötä vähintään kolme- kuusi kuukautta lastensuojelulain perusteella. Uudella

palvelutuotannon organisointitavalla on pyritty vähentämään asiakkaan siirtymiä tiimistä toiseen ja työntekijöiden vaihtumista asiakkaan tilanteiden mukaan.

3.3.3 AMMATILLINEN TUKIHENKILÖTOIMINTA

Ammatillinen tukihenkilötoiminta on lastensuojelu- tai sosiaalihuoltolain mukaista tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, joka on suunnattu sosiaalihuollon tai lastensuojelun asiakkaina oleville lapsille ja nuorille. Palvelu toteutetaan aina asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan yhteistyössä vanhempien ja viranomaisten kanssa. Työskentely on asiakkaan psykososiaalista tukea, omien voimavarojen hyödyntämistä ja vahvistamista. Tuki voi olla esimerkiksi keskustelua, sosiaalisten taitojen kehittymistä, koulunkäynnin tukemista, arkipäiväisten asioiden harjoittelua tai ammatin- ja työnhaun tukemista. Pieksämäellä työskentelee yksi kokoaikainen ammatillinen tukihenkilö ja yhden perheohjaajan työpanos kohdentuu suurimmaksi osaksi tukihenkilötyöhön. Yhteistyötä tehdään nuorisotoimen kanssa.

3.4 PERHENEUVOLA

Perheneuvolapalvelu on lakisääteistä toimintaa, joka tarjoaa ammattiapua lasten, nuorten ja lapsiperheiden tueksi erilaisissa elämäntilanteissa. Perheneuvolassa etsitään ratkaisuja huolenaiheisiin yhdessä perheen kanssa. Perheneuvolapalvelut ovat maksuttomia, luottamuksellisia (vaitiolovelvollisuus) eikä lähetettä tarvita. Yhteydenotto tapahtuu asiakkaan toimesta ensisijaisesti puhelimitse, mutta joskus yhteydenottajana voi olla yhteistyötaho, joka jo hoitaa perheen asioita. Tällöin yhteydenotosta on aina sovittu perheen kanssa. Perheneuvolatyön tavoitteena on luoda edellytykset lapsen turvallisille kasvuoloille sekä lisätä perheiden ja perheenjäsenten toimintakykyä ja psykososiaalista hyvinvointia. Työskentely on sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa.

Perheneuvolaan voi ottaa yhteyttä esimerkiksi silloin kun vanhempi on huolissaan omasta jaksamisestaan tai lapsensa käyttäytymisestä tai kehityksen jostakin osa-alueesta. Perheneuvolassa työskentelee moniammatillinen tiimi, johon kuuluu lääkäreitä, psykologeja, sosiaalityöntekijöitä ja terapeutteja. Perheneuvolaan voi hakeutua myös erilaisiin elämän kriiseihin, parisuhteeseen ja eroon liittyvissä asioissa. Perheneuvolan palveluja ovat puhelinneuvonta, konsultaatio, lasten ja nuorten psykologiset tutkimukset ja tukikäynnit sekä yksilöterapiat, vanhempien neuvonta ja tukeminen, perheneuvonta ja perheterapia, parisuhdeneuvonta, pariterapia, puheen ja kielen kehitykseen liittyvät tutkimukset ja puheterapia, avioeroon liittyvä perheasioiden sovittelu, lähisuhdeväkivaltatyö/koko perheen auttaminen sekä erilaiset ryhmätoiminnot.

Perheneuvolan asiakaskäyntien määrä

vuosi	2014	2015	2016	2017
Perheneuvolan asiakaskäyntien määrä	2559	3238	3805	4219

Yllä olevasta taulukosta käy ilmi, että perheneuvolapalvelujen kysyntä on lisääntynyt vuosi vuodelta. Vuonna 2017 perheneuvolan asiakkaana oli 581 lasta tai nuorta (0-18- vuotiaita). Lisäksi palvelua käytti 257 vanhempaa. Perheneuvolatyössä huomioidaan aina koko perhe, joten lapsen asiakkuus perheneuvolassa sisältää aina myös vanhempien tapaamisia. Suurin osa perheneuvola käynneistä vuonna 2017 oli lasten tuki- ja terapiakäyntejä (1082).

Lasten ja nuorten psykososiaalinen kuntoutus

Psykososiaalinen kuntoutus korostaa lapsen ja nuoren kasvun, kehityspolun ja minäkuvan tukemista sekä osallisuutta elämäntilaisiin heidän omasta näkökulmastaan. Se sisältää lasten ja nuorten kehitystasoon liittyvät psykologiset tutkimukset, terapiat ja psykososiaaliset tukikäynnit, puheterapian sekä lasten ryhmätoiminnot. Tavoitteena on tarjota lapselle ja nuorelle mahdollisimman hyvä tuki, jotta hän selviytyisi elämässään omassa elinympäristössään. Tuen tarpeet vaihtelevat elämäntilanteen ja olosuhteiden mukaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lääkinällisen, kasvatuksellisen, opetuksellisen sekä kuntoutuksen integraatiota.

Vanhemmuuden tukeminen

Ympäröivä yhteiskunta tarjoaa ne puitteet, joissa vanhemmuus voi toteutua. Vanhemmuuteen vaikuttavat myös parisuhde, työ tai sen puute, stressi, sosiaalisen verkoston laajuus sekä vanhemman oma elämänhistoria ja persoonallisuus. Myös lapsen ominaisuudet ja erityispiirteet vaikuttavat vanhemman tapaan olla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Hyvä yhteistyösuhte, luottamus ja empaattinen suhtautuminen

vanhempaan toimii vanhemmuuden tukemiseen liittyvän työskentelyn perustana. Tavoitteena on vahvistaa myönteistä vuorovaikutussuhdetta vanhemman ja lapsen välillä.

Vanhemmuutta tukemalla voidaan saavuttaa laajamittaisia vaikutuksia, joilla on suuri terveydellinen ja taloudellinen merkitys. Paitsi lasten kaltoinkohtelua, voidaan vanhemmuutta tukemalla vähentää mm. lasten sosio-emotionaalisia ongelmia, käytösongelmia ja myöhempiä päihdeongelmia. Lisäksi lisätään vanhempien psyykkistä hyvinvointia ja vähennetään perheenjäsenten kokemaa stressiä sekä parannetaan ihmissuhteiden laatua. Tavoitteena on parantaa vanhemmuuden ja parisuhteen taitoja. Vanhemmuutta tuetaan vanhempien neuvonnan ja ohjauksen sekä kasvatuskeskustelujen avulla. Kohtaaminen ja puheeksi ottaminen korotuvat vanhemmuuden tukemisessa. Lasten ja nuorten tutkimuksiin ja tukikäynteihin ja terapiaan liittyvät oleelliset osana vanhempien omat käynnit.

Perhe- ja pariterapia, eroauttaminen

Perheterapeuttinen työskentely on tavoitteellista, yhdessä perheen kanssa sovittujen tavoitteiden eteen työskentelemistä, jossa on tarkoituksena huomioida perheen eri jäsenten ääniä ja näkemyksiä sekä tarkastella eri jäsenten tapoja toimia perheenä. Perheterapeuttin osaamisaluetta on tutkia, ymmärtää ja hoitaa niin tietoisesti kuin menetelmällisesti perheen sisäistä vuorovaikutusta sekä siinä esiintyviä häiriötä ja niiden aiheuttamia haasteita.

Perheterapiasta on hyötyä useissa tilanteissa. Sitä voidaan käyttää monimuotoisesti perheen kriisien hoitamiseen, vanhemmuuden vahvistamiseen ja vakauttamiseen, parisuhteen ja siinä esiintyvien haasteiden tarkasteluun ja merkitykseen perhesysteemin toimivuudessa, lapsen kasvussa ja kehityksessä ilmenevien haasteiden työstämiseen, vanhempien ja lasten ristiriitojen tai sisarussuhteissa esiintyvien ristiriitojen auttamiseen sekä vaikeiden mielenterveyshäiriöiden sekä lievempien psyykkisten häiriöiden hoitomuotona.

Pariterapian avulla tutkitaan, ymmärretään ja hoidetaan parisuhteessa esiintyviä ristiriitoja, häiriötä ja ahdistusta, tarkastellaan puolisoitten keskinäistä vuorovaikutusta ja kummankin kasvuhistoriasta parisuhteeseen esiin nousevia asioita. Syynä terapiaan tulon voi olla mm. uskottomuus, lapsettomuus, ristiriidat, eronuhka, kommunikaatiovaikeudet, puolison mielenterveys- tai päihdeongelma tai seksuaaliset vaikeudet. Pariterapia tarjoaa mahdollisuuden yhteiseen jakamiseen, pettymysten ja toiveiden käsittelyyn sekä uudenlaisen yhteyden löytämiseen niin itseen kuin puolisoonkin. Tapaamisissa pyritään auttamaan molempia osapuolia tunnistamaan tapaansa olla suhteessa. Terapeutti auttaa paria avaamaan vaikeita ja puhumattomia asioita.

Eroauttamisen tavoitteena on vähentää riitoja ja huoltokiistoja, vahvistaa sovinnollisuutta ja turvata vanhemmuuden jatkuvuutta. Eroauttamisen perustana ovat lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi.

Erotilanteessa tarvitaan palveluohjausta, lasten ja vanhempien kohtaamista sekä tarvittaessa erotilanteen sovittelua. Vanhemmat tarvitsevat ohjeita siitä, miten käsitellä eroa lasten kanssa ja tukea perhettä elämän jatkumiseen mahdollisimman normaalina eron jälkeen lapsen rutiinien näkökulmasta. Sovinnollinen ero ja lapsen suhteen

säilyminen molempiin vanhempiin on lapselle tärkeää. Perheneuvolan tavoitteena on tukea vanhempia yhteistyövanhemmuuden toteutumisessa. Vanhemmat saavat tietoa ja tukea erosta selviämiseen ja eron jälkeiseen vanhemmuuteen. Pieksämäen kaupungin Perheiden palveluissa on koulutettu kolme työntekijää Vanhemman neuvovertaistukiryhmien vetäjiksi. Kuulemalla miten muut ovat järjestäneet lasten asioita eron jälkeen ja jakamalla hyviä ja toimivia käytäntöjä ryhmäläiset saavat keinoja ja välineitä omaan arkeensa. Ryhmässä saa kokemuksen, että saman tilanteen kohdanneita on paljon muitakin ja pulmiin löytyy ratkaisuja. Erona erilaisiin eroryhmiin, Vanhemman neuvossa keskitytään eroa vanhemmuuden ja lapsen näkökulmasta.

Perheneuvolatoiminta tähtää myös lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn. Perheneuvolassa väkivalta-ongelmaa selvitellään auttamalla niin uhria kuin tekijääkin. Perheneuvolan työntekijät ovat oman alansa asiantuntijajäsenenä mukana alueellisessa väkivaltatyöryhmässä.

3.5. LÄHISUHDEVÄKIVALTATYÖ

Pieksämäellä on toiminut parikymmentä vuotta moniammatillinen lähisuhde- ja väkivaltatyö- ryhmä. Sen tehtävänä on kehittää ja koordinoida lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy- ja hoitotyötä sekä järjestää eri toimijatahoille koulutusta. Lähisuhdeväkivaltaryhmä kokoontuu n. neljä kertaa vuodessa. Työryhmä on laatinut viranomaisille Lähisuhdeväkivallan kohtaaminen ja ehkäisy Pieksämäellä –toimintamallin, ohjeet, neuvot ja yhteistiedot ovat myös kuntalaisten käytettävissä. Lähisuhdeväkivaltaryhmä osallistuu aktiivisesti Etelä-Savon lähisuhdeväkivaltatyön kehittämiseen ja kouluttamiseen. Valtakunnallista koulutusta ja verkostoitumista hyödynnetään myös.

Paikallinen toimintamalli lähtee siitä, että se viranomainen, joka saa virka- tai työsuhteen hoidon yhteydessä tiedon henkilöön kohdistuneesta väkivallasta on myös velvollinen puuttumaan tilanteeseen. Puuttumisvelvoite on yhtäältä virkaan liittyvä ja toisaalta eettinen velvoite. Puuttumisvelvoite tulee lastensuojelulaista (ilmoitusvelvollisuus 25§) ja rikoslaista. Aktiivista tunnistamista ja puheeksi ottoa lähisuhde- ja perheväkivaltatyöhön helpotetaan sivistystoimen, perusturvan henkilöstön ilmiö koulutuksilla ja lähisuhdeväkivallan kartoittamiseen tarkoitetuilla suodatin- ja kartoitus lomakkeilla.

Lähisuhde- ja väkivaltatyöryhmän sisällä toimii vaikeita lähisuhde- ja perheväkivaltatapauksia selvittävä moniammatillinen ryhmä (Marak), joka kokoontuu kerran kuussa, tarvittaessa myös nopeammin. Ryhmän tehtävänä on tukea yksittäistä viranhaltijaa tai työntekijää sekä nimettyjä auttajatahoja erityisen ongelmallisissa tapauksissa. Pyrkimyksenä on mahdollisimman nopeasti ja turvallisesti ratkaista kuinka lähisuhdeväkivallan kohteena olijat saavat tarvitsemansa avun. Tekijätyötä ja väkivallan tekijälle avun saantia kehitetään maakunnallisesti. Lähisuhde- ja perheväkivallan nimettyjä auttajatahoja Pieksämäellä ovat kotihälytyksiä hoitavat poliisit, virka-ajan ulkopuolella toimiva sosiaalipäivystys, lastensuojelun sosiaalityö, psykiatrian poliklinikan aikuis- työryhmä, perheneuvola, seurakunta sekä Viola ry.

Lähisuhdeväkivaltatyöhön on koulutettu Pieksämäellä 16 avainhenkilöä joiden

puoleen työntekijät kuin kuntalaiset voivat olla yhteydessä lähisuhdeväkivalta tapauksissa. Lisäksi on neljä Trappan työntekijää, jotka käyttävät työmenetelmää joka on avuksi lapsille, jotka ovat nähneet vanhempien välistä väkivaltaa.

3.6 AIKUISSOSIAALITYÖ

Aikuissosiaalityö on työikäisten kanssa tehtävää yksilöön, yhteisöön ja olosuhteisiin kohdistuvaa muutostyötä, jossa lähtökohtana on heikompiensaisten puolustaminen, asiakkaan voimavarojen vahvistaminen sekä asiakkaan toimintakyvyn ja elämänolosuhteiden parantaminen. Aikuissosiaalityössä työskentelee kaksi sosiaalityöntekijää ja kolme sosiaaliohjaajaa sekä yksi toimistos sihteeri. Sosiaalityöntekijät vastaavat erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelutarpeen arvioinneista sekä palvelujen järjestämisestä ja sosiaalityöstä. Sosiaaliohjaajien työssä painottuu asiakkaan palveluohjaus ja aktivointi. Aikuissosiaalityötä tehdään työllisyyden hoidon, nuorisopalvelujen, päihde- ja mielenterveyspalvelujen ja asumispalvelujen yhdyspinnoilla ja siinä korostuu yhteistyö eri toimijoiden kesken. Aikuissosiaalityössä painotetaan asiakkaiden ohjausta ja neuvontaa, aktivointia ja yhteistyötä työvoimaviranomaisten, muiden viranomaisten ja verkostojen kanssa. Verkostotyöskentelyä asiakkaiden asioissa tehdään mm. lastensuojelun, nuorisotoimen, päihdehuollon ja psykiatrian poliklinikan sekä Kelan ja Te- toimiston kanssa. Onnistunut aktivointi parantaa asiakkaiden ja heidän perheidensä elämänhallintaa ja hyvinvointia sekä vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä.

Perustoimeentulotuen siirryttyä Kelalle 1.1.2017 vapautui aikaa aikuissosiaalityön kehittämiselle mm. ISO-SOS- hankkeen muodossa. ISO SOS – hanke on vuosina 2018 - 2019 toteutettava ESR:n rahoittama aikuissosiaalityön kehittämishanke, jossa Pieksämäki on mukana osatoteuttajana. Tavoitteena on kehittää uusia sosiaalityön työmenetelmiä, jalkautuvaa sosiaalityötä sekä parantaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten hyvinvointia. ISO SOS -hankkeen kohderyhmänä ovat kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevat asiakkaat, jotka tarvitsevat sosiaalityön tukea oman elämäntilanteensa haltuun saamiseksi. Pää toteuttajana toimii ja hanketta hallinnoi Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (ISO). Hankkeen osatoteuttajina ovat Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Kainuun sote), Etelä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Essote), Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä (Sosteri) ja Pieksämäen kaupunki.

Perustoimeentulotukea (Kela) maksettiin viime vuonna 277 000 kotitaloudelle, joissa asui yhteensä yli 400 000 suomalaista. Toimeentulotuen menot kasvoivat merkittävästi edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2016 perustoimeentulotukea sai 237 000 kotitaloutta, mikä sekin oli enemmän kuin kymmeneen vuoteen. Menojen kasvu ei ole yllätys, sillä Kela siirron ennakoitiinkin helpottavan tuen hakemista ja hälventävän siihen liittyvää häpeän tunnetta. (Taloussanomien 18.1.2018). Taloudellisen tuen muodoista ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntäminen on edelleen kunnan vastuulla. Lisäksi aikuissosiaalityössä hoidetaan maahanmuuttajatyö sekä lastensuojelun täysi-ikäisten jälkihuolto. Pieksämäellä työskentelee määräaikaissäissä toimessa kotoutumisohjaaja. Lastensuojelun jälkihuollossa olevien täysi-ikäisten nuorten asioiden hoito on sosiaalityöntekijöillä.

MAAHANMUUTTAJAPALVELUT

Kotoutuminen tarjoaa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia taitoja ja tietoja sekä samalla tuetaan mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseksi. Kotoutuminen on monilaista edistämistä ja tukemista viranomaisten sekä muiden tahojen järjestämällä toimenpiteillä ja palveluilla sekä yhteistyöllä. Tavoitteena on asiakkaan sosiaalinen vahvistaminen siten, että maahanmuuttajille suunnataan toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Kotoutumiseen liittyvät palvelut sijaitsevat aikuissosiaalityössä, jossa työskentelee kotoutumisohjaaja ja erityistä tukea tarvitsevien osalta kaksi sosiaalityöntekijää sekä sosiaali-ohjaajat. Kotoutumisohjaajan työskentely on alkanut marraskuussa 2016. Palveluja oleskeluluvan saaneille maahanmuuttajille tarjotaan tukea ja ohjausta asiakkaan kotoutumisajan, eli noin kolme vuotta. Pieksämäelle tuli turvapaikanhakijoita vuonna 2015 marraskuussa. Vastaanottokeskuksen sekä Nuorten yksikön kautta kuntaan tulleita on kotoutumiseen liittyvissä palvelun piirissä. Pieksämäellä on Afganistanista, Eritreasta, Syyriasta, Irakista, Iranista ja Kongosta tulleita henkilöitä.

Verkostotyöskentelyä asiakkaiden asioissa tehdään mm. Kelan, TE-toimiston, psykiatrian poliklinikan, nuorisotoimen, opetusta antavien tahojen, yksityisten vuokranantajien sekä muiden kunnan peruspalvelujen kanssa.

Tavoitteena on, että maahanmuuttaja ymmärtää palvelujärjestelmän toiminnan ja aktivoituu löytämään tarvitsemansa palvelut. Maahanmuuttajille suunnatuista kotouttamistoimenpiteistä ja -palveluista muodostetaan selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus. Alkukartoituksessa selvitetään asiakkaan kielitaitoa, koulutus- ja työhistoriaa sekä elämäntilannetta. Lisäksi laaditaan alkukartoitusta laajempi kotoutumissuunnitelma. Kotouttamispalvelujen tarjonnan lähtökohtana on maahanmuuttajan yksilöllinen palvelutarve ja perheen tilanne.

Maahanmuuttajia vuonna 2018 on ollut noin 60 henkilöä. Perheiden yhdistämisen kautta Pieksä-mäelle tullut perheitä, vaikkakin osa perheistä on muuttanut isommille paikkakunnille.

Pieksämäellä on työn sekä perheenjäsenten kautta tulleita ulkomaalaisia. Maahanmuuttovision mukaan Pieksämäen seudulla toimitaan kansainvälisesti ja maahanmuuttoon suhtaudutaan avoimen myönteisesti.

Aikuissosiaalityön kehittämiskohteet

Jalkautuvan työn lisääminen ja asiakkaiden omissa toimintaympäristöissä kohtaaminen
Aikuissosiaalityön työmenetelmien kehittäminen
Rakenteellisen sosiaalityön lisääminen
Sosiaalityöntekijöiden ja sosiaali-ohjaajien välisen työnjaon selkiyttäminen

3.7 PÄIHDE JA MIELENTERVEYSTYÖ

Päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat mielenterveys- ja päihdevastaanotosta, kuntoutusyksikön toiminnasta ja jalkautuvasta työstä muodostuva palvelukokonaisuus. Työmenetelmät ovat yksilö-, pari-, ryhmä-, perhehoidollisia. Perhe huomioidaan kokonaisuutena ja nuorten aikuisten hoitoon on entistä enemmän kiinnitetty huomiota. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on lisääntynyt viime vuosina. Nuorisoasema Pientareella nuoret saavat palveluohjausta ja voivat osallistua mm. hoidollisiin ryhmiin ja keskusteluihin. Nuorisoasema on nuorten palveluja tuottavien yhteistoimintaa. Uutena palveluna on kokeiluluontoisesti aloitettu moniammatillinen Nuorten tiimi, joka on tarkoitettu 12-29 vuotiaiden psykososiaalista tukea tarvitsevien nuorten avuksi. Tiimin perustehtävänä on arvioida ja tukea nuoren oikea-aikaista avunsaantia huolta herättävässä tilanteessa. Mielenterveys- ja päihdeyksiköstä on edustaja Nuorten tiimissä. Myös Nepsy-työryhmän toiminnalla tehostetaan nuorten asiakkaiden kuntoutuksen ja tukitoimien suunnittelua ja toteutusta.

Jalkautuvassa mielenterveys- ja päihdetyössä tuetaan keskusteluissa asiakkaan vanhemmuutta ja tehdään asiakkaan asioissa yhteistyötä lastensuojelun sekä perheneuvolan kanssa. Lähisuhdeväkivalta ja perheenjäsenten jaksaminen huomioidaan kaikissa asiakkuuksissa.

Päihde- ja mielenterveyspalveluissa toteutetaan Toimiva lapsi ja perhe -työmallin mukaista lasten hyvinvoinnin tukemista. Perheen lasten näkökulman ja tilanteen huomioiminen ja puheeksi ottaminen on osa vanhemman hoitosuhdetta. Tarinatupa- ryhmä on tarkoitettu lapsille, joiden vanhemmilla on hoitosuhde. Ryhmässä tuetaan lapsen itsetuntoa ja käsitellään tunteita. Ryhmä kokoontuu 10 kertaa. Vanhemmille ryhmään liittyvät ohjauskeskustelut.

Lapsinäkökulmaa pidetään esillä huomioimalla päihdeongelman vaikutukset koko perheen ja etenkin lasten kannalta. Aikuispsykiatria tekee yhteistyötä mm. lastensuojelun, perheneuvolan, sosiaalityön, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kanssa. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden omaa sosiaalityöntekijää voi myös konsultoida lastensuojelun kysymyksiin liittyen ja sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa osallistua työntekijän kanssa kotikäynnille perhetilanteen arvioimiseksi asiakkaita ohjataan perheneuvolan palveluihin. Päihdepoliklinikalla tehdään lastensuojelun pyynnöstä arvioita vanhempien päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta lapsiin.

Päihde ja mielenterveystyön kehittämiskohteet:

1. Lasten ja perheen kokonaistilanteeseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota ja priorisoinnin painopisteenä ovat edelleen nuoret, 18 vuotta täyttäneet aikuiset. Nuorten mielenterveyspalvelut ovat liian ohuesti resursoitu ja palvelujen saatavuuteen tulee kiinnittää tulevaisuudessa huomiota.

3.8 VAMMAISPALVELU JA KEHITYSVAMMAHUOLTO

Vammaispalvelu ja kehitysvammanhuolto huolehtivat vammaisten henkilöiden palvelujen järjestämisestä vammaispalvelulain ja -asetuksen sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella. Kaupungissa on vammaispalvelutehtävissä yksi sosiaalityöntekijä ja kaksi sosiaaliohjaajaa. He huolehtivat vammaisten henkilöiden palvelutarpeen arvioinnista sekä palvelujen järjestämisestä ja palveluohjauksesta. Sosiaalityöntekijän vastuulla on erityistä tukea tarvitsevien vammaisten henkilöiden asiakasprosessit.

Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteena on uudistaa vammaislainsäädäntö vuoden 2021 alusta. Tarkoitus on yhdistää vammaispalvelu- ja kehitysvammalait uudeksi vammaispalveluja koskevaksi erityislaiksi. Lakien yhdistämisen lähtökohtana on parantaa vammaisten ihmisten osallisuutta, omatoimisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnassa ja omassa palveluprosessissaan. Tavoitteena on säilyttää nykyiset hyvin perusoikeuksia turvaavat, vahvat oikeudet, kuten oikeus palveluasumiseen, henkilökohtaiseen apuun ja liikkumista tukeviin palveluihin. Lisäksi tavoitteena on kehittää muun muassa henkilökohtaista apua ja lyhytaikaista huolenpitoa sekä valmennusta ja tukea uudenaikaisena palveluna. Valinnanvapauslainsäädännöllä, asiakassetelillä sekä henkilökohtaisella budjetilla pyritään vahvistamaan ja tukemaan asiakkaan valinnanvapautta ja itsemääräämisoikeutta.

Vammaispalvelun kehittämiskohteet:

1. Valmistelussa olevan uuden vammaispalvelulain toimeenpano ja soveltaminen
2. Asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnin vahvistaminen ja yhdenmukaistaminen
3. Asiakkaiden toimintakykyä ja palvelujen tarvetta arviointiin

3.9 TEHOSTETTU TUKI ESI- JA PERUSOPETUKSESSA

Tarkoituksena on korostaa tehostetun tuen ensisijaisuutta suhteessa erityiseen tukeen. Tehostetun tuen aloittamisessa ja järjestämisestä keskeistä ovat pedagoginen arvio, moniammatillinen yhteistyö ja oppimissuunnitelma. Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Tehostettu tuki on toteutettava, jos oppilas tarvitsee jatkuvampaa tukea tai käytössä on samanaikaisesti useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki edellyttää aikaisempaa yleisen tuen saamista ja pedagogista arviota.

Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

3.9.1 OPPIMISSUUNNITELMA

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata oppilaalle hyvät edellytykset edetä opinnoissaan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 17). Henkilökohtaisen oppimissuunnitelman avulla voidaan toteuttaa, seurata ja arvioida tukea tarvitsevan/lahjakkaan oppilaan etenemistä ja opetuksen eriyttämistä. Sen avulla pystytään toteamaan, riittävätkö yleiset tukimuodot oppilaan tukemiseksi. Oppimissuunnitelman laatimisessa otetaan huomioon oppilaan vahvuudet ja kehittämisalueet sekä aiempi oppimishistoria.

3.9.2 ERITYINEN TUKI ESI- JA PERUSOPETUKSESSA

Erityinen tuki edellyttää aikaisempaa tehostetun tuen käyttämistä oppilaan oppimisen tukena. Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, oppilaalle on annettava erityistä tukea. Erityinen tuki on tarkoitettu oppilaille, jotka tarvitsevat pidempiaikaista ja laajaa tukea.

Perusopetuslain 17 §:n mukaan erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Käytössä ovat perusopetuksen kaikki tukimuodot. Erityisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen.

Päätös erityisestä tuesta

Perusopetuslain 17 §:n mukaan erityisen tuen antamiseksi tulee tehdä kirjallinen päätös, jota on tarkistettava aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa, mutta ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Erityisestä tuesta tehty päätös on hallinnollinen. Erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä on määrättävä oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, oppilashuollon palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Erityisen tuen päätöksen yhteydessä päätetään pidennetystä oppivelvollisuudesta sekä opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Sellaisen oppilaan, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus annetaan erityisopetuksena hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaisesti. Mikäli oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen järjestämisen lopettamisesta tehdä hallintopäätös.

Pieksämäen kaupungissa moniammatillinen työryhmä tekee pedagogisen selvityksen pohjalta esityksen opetusjohtajalle oppilaan siirtämisestä erityisen tuen piiriin tai pois erityisen tuen piiristä. Opetusjohtajan tekemä erityisen tuen päätös on hallintopäätös, johon osoitetaan oppilaiden huoltajille valitusoikeus.

3.9.3 HOJKS

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman. Suunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa muun laillisen edustajan kanssa. Tarvittavilta osin se voidaan tehdä moniammatillisena yhteistyönä.

Laatimisessa hyödynnetään oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa ja otetaan huomioon pedagogisessa selvityksessä esiin nousseet asiat. Suunnitelma tarkastetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi.

Pieksämäellä HOJKS on laadittava 30.11. mennessä ja päivitettävä tarpeen mukaan. Kesken lukuvuotta erityisopetukseen siirrettyjen HOJKS tehdään mahdollisimman pian siirron jälkeen.

3.9.4 PIENLUOKKAOPETUS

Harjun koulussa on neljä ja **Kontioapuiston koulussa** kolme pienluokkaa niille oppilaille, jotka tarvitsevat yksilöllisen tuen, pienen ryhmän sekä selkeiden sääntöjen ja päivärytmin vahvistamaan oppimista. Pienluokassa opiskelevalle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai HOJKS. Erityisluokanopettajan opettamassa luokassa on enintään 10 oppilasta ja siellä työskentelee luokkakohtainen koulunkäynninohjaaja tai henkilökohtaisia ohjaajia.

Maaselän koulussa on kaksi pienluokkaa, joissa annetaan kokonaan yksilöllistettyä opetusta. Opetus perustuu päätökseen 11-vuotisesta oppivelvollisuudesta. Opetus on tarkoitettu erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle, jolla on suuria vaikeuksia selviytyä isossa oppilasryhmässä. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jossa harkitaan yksilöllisesti, voidaanko opetusta joiltakin osin integroida yleisopetukseen. Luokat ovat yhdysluokkia, joissa erityisopettajan lisäksi työskentelee useita koulunkäynninohjaajia. Yhdysluokassa voi olla enintään 8 oppilasta.

3.9.5 JOUSTAVA PERUSOPETUS (JOPO)

Pieksämäen kaupungin yläkoulussa toimii kaksi joustavan perusopetuksen ryhmää. Toiminnan keskeisinä ideoina ovat moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen. Toiminnallinen ja työpainotteinen opetus ja opiskelu sovitetaan vastaamaan oppilaan yksilöllisiä tarpeita ja tilanteita. Opetuksessa kehitetään joustavia ja yksilöllisiä opetusmenetelmiä ja toimintatapoja. JOPO-toiminnan päämääränä on peruskoulun päättötodistuksen saaminen sekä perusopetuksen jälkeisen jatkosuunnitelman löytäminen jokaiselle oppilaalle.

Toiminta on tarkoitettu sellaisille oppilaille, joilla on esimerkiksi heikko koulumenestys, arkuutta tai jännitteisyyttä sosiaalisissa tilanteissa, puutteelliset taidot ryhmässä toimimiseen, heikko koulumotivaatio, runsaasti poissaoloja tai vaara jäädä ilman

peruskoulun päättötodistusta ja jatko-opiskelupaikkaa. Joustavaan perusopetukseen otettavan oppilaan tulee yhdessä huoltajansa kanssa sitoutua toimintaan.

Opiskelu tapahtuu lähiopiskeluna ja työpaikkaopiskeluna. Lähiopiskelu toteutetaan enimmäkseen pienryhmässä opetussuunnitelman mukaisesti. Opetukselle on ominaista joustavuus ja yksilöllisyys, mistä osoituksena muun muassa oppilaan mahdollisuus edetä oman opinto-ohjelman mukaisesti vuosiluokkiin sitoutumattomasti. Oman opinto-ohjelman pohjana ovat ne tiedot ja taidot, jotka hän on yleisopetuksen tavoitteiden mukaisesti saavuttanut ennen siirtymistään JOPO-luokalle. JOPO-oppilaille tehdään henkilökohtainen oppimissuunnitelma (HOPS) tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Työpaikkaopiskelu tapahtuu todellisessa työympäristössä työpaikkaohjaajan opastuksessa. Oppilas osallistuu työpaikan työtehtäviin ja oppii samalla työelämän pelisääntöjä. Oppilailla on koulun antamia työpaikkatehtäviä, jotka he suorittavat raportein ja portfolioin. Työjakson päätteeksi opettaja, työpaikan ohjaaja ja oppilas käyvät arviointikeskustelun. Koulu huolehtii oppilaan vakuutusturvasta.

Joustavan perusopetuksen toimintaan liittyvät myös leirikoulut, yritysvierailut sekä yhteistyö toisen asteen ammatillisten oppilaitosten kanssa.

JOPO-tiimiin kuuluvat luokan opettajan ohella koulun rehtori sekä nuorisotyöntekijä. Opettajan vastuulla on opetus, arviointi sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Nuorisotyöntekijä on osa nuoren tukiverkkoa ja mukana luokkaopetuksessa. Hän osallistuu työpaikkaverkoston ylläpitoon sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Joustavan perusopetuksen moniammatilliseen toimintaan osallistuvat lisäksi koulun koko opetushenkilökunta, JOPO-oppilaiden huoltajat, työpaikkaohjaajat, oppilashuoltoryhmä, nuoriso- ja sosiaalitoimi sekä ammatilliset oppilaitokset.

Pieksämäen kaupungissa JOPO:n hakuprosessi käynnistyy maaliskuussa vapaamuotoisella hakemuksella, jonka käsittelee koulun oppilashuoltoryhmä. Myös opettajat voivat esittää oppilaita JOPOon (Lomake 3). Opetukseen hakeutuvat oppilaat haastatellaan huhtikuussa ja valittujen kanssa tehdään sopimus opiskelusta toukokuussa seuraavan lukuvuoden alussa käynnistyvästä opetuksesta.

3.10 ERITYISNUORISOTYÖ JA ETSIVÄ NUORISOTYÖ, NUORTEN TYÖPAJA

Nuoret Pieksämäellä (Lähde SOTKAnet 2017):

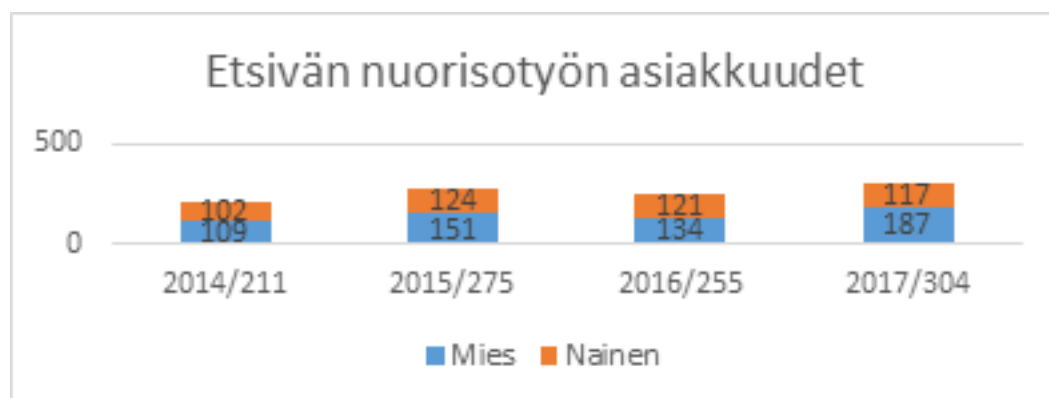
- nuorisolain piiriin kuuluvia alle 29 vuotiaita nuoria 4639 henkilöä
- koulutuksen ulkopuolelle on jäänyt 9,8% 17-24- vuotiaista nuorista
- nuorisotyöttömiä on 21,6 % 18-24-vuotiaista nuorista

Nuorisolaissa säädetään etsivästä nuoristyöstä. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on löytää ne tuen tarpeessa olevat nuoret, jotka eivät apua tarvitessaan osaa, kykene tai halua käyttää olemassa olevia palveluita. Tavoitteena on auttaa nuori sellaisten palveluiden tai muun tuen piiriin, jolla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta. Tarkoituksena on löytää ja kehittää keinoja, joiden avulla nuoria voidaan tukea ongelmien ratkaisussa sekä ennaltaehkäistä ongelmien kasaantumista. Etsivä

nuorisotyö tarjoaa nuorille matalan kynnyksen tukea ja ohjausta tarvittaessa nuoren rinnalla kulkien. Nuoria tavataan heidän omassa elinympäristössään jalkautuvana työnä. Tavoitteena on toimia linkkinä erilaisten nuorten palveluiden välillä, sekä vaikuttaa ja kehittää nuorten palveluita luoden toimintamalleja palveluohjauksen sujuvuuden saavuttamiseksi ennaltaehkäisten nuorten ongelmien syntymistä ja kasaantumista. Etsivässä nuorisotyössä nuoren kohtaaminen on erityisen huomion alla, jotta nuori kokisi tulevansa kohdatuksi tasavertaisena ja kuulluksi oman elämänsä asiantuntijana.

Etsivä nuorisotyö on nuorelle vapaaehtoista ja luottamuksellista. Etsivä nuorisotyö aloitetaan ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Etsivä nuorisotyö voidaan aloittaa myös muiden viranomaisen luovuttamien tietojen perusteella. (Nuorisolaki 1285/2016 10§.) Etsivään nuorisotyöhön tulee nuorisolain (1285/2016 11§) mukaisesti ilmoitukset alle 29-vuotiaista nuorista, jotka keskeyttävät opiskelun tai varusmiespalveluksen. Pieksämäellä on systemaattisesti siirretty etsivän työn painopistettä ennaltaehkäisevään työhön. Tämä näkyy niin, että enenevässä määrin nuoria tulee asiakkuuteen jo ennen kuin ilmoitusvelvollisuus kriteeri täyttyy.

Etsivä nuorisotyö tekee tiivistä yhteistyötä mm. Kelan, oppilaitosten, sosiaali - ja terveystieteiden, työllisyystoimijoiden, poliisin ja puolustusvoimien kanssa. Etsivä nuorisotyö on jalkautunut säännöllisesti toisen asteen oppilaitoksille, opiskelijat ovat voineet tavoittaa etsivän nuorisotyöntekijän koulupäivän aikana. Etsivän nuorisotyön, nuorisotiedotuksen ja Ohjaamon yhteisiä pop-uppeja toteutetaan viikoittain yläkoululla, kaikissa toisen asteen oppilaitoksissa, nuorisotilalla ja tarpeen mukaan erilaisissa tapahtumissa. Yhteistyö Siilin työtoimintakeskuksen ja etsivän nuorisotyön kanssa on kehitetty, ja päivystykset ovat viikoittaisia. Päivystysajalla on jalkauduttu nuorten kanssa heidän tarvitsemiinsa palveluihin. Etsivä nuorisotyö vastaa kutsuntojen yhteydessä järjestettävästä aikaisista toiminasta. Tällöin etsivät tapaavat kaikki kutsuntaikäiset alueen nuoret.

Etsivän nuorisotyön kehittämiskohteet:

yhdenvertaisten mahdollisuuksien tarjoaminen nuorille asuinpaikasta riippumatta alueellisen nettinuorisotyön kehittäminen
jalkautua yhä enemmän nuorten pariin virastoaikojen ulkopuolella
kehittää matalankynnyksen palveluja etsivän nuorisotyön, nuorten työpajan, ohjaamon, ammatillisten oppilaitosten, lukion ja peruskoulun kanssa tukemaan nuorten opintopolkuja yhdessä monialaisen verkoston kanssa. Vahvistetaan nuorten koulutuksesta koulutukseen tai työelämään siirtymistä tukevia menetelmiä ja palveluita sekä koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta.

Ohjaamo Pientareelta asiakas saa henkilökohtaista neuvontaa, ohjausta sekä omaan tilanteeseen sopivaa tukea ilman ajanvarausta ja on tarkoitettu kaikille alle 30-vuotiaille nuorille. Moniammatillinen tiimi pystyy tarjoamaan tukea esimerkiksi elämänhallintaan, urasuunnitteluun tai vapaa-aikaan liittyvissä kysymyksissä. Ohjaamo Pientareen palvelut ovat asiakkaalle aina maksuttomia sekä luottamuksellisia. Paikalle voi tulla nuoren kanssa yhdessä tai ohjata nuorta itsenäisesti hakemaan neuvoa ja tarvittaessa voimme hakea nuoren ensimmäisellä kerralla ohjaamo Pientareelle (matala kynnyks). Ohjaamo toiminta ei vaadi erillistä rahoitusta vaan jokainen toimija antaa omaa työaikaansa sekä asiantuntijuuttaan toiminnan toteutukseen. Tulevaisuuden tavoitteena on kehittää pop-up toimintoja jalkautumalla kaupunkitaajaman ulkopuolelle sekä oppilaitosten ja ohjaamon yhteistyön kehittäminen.

Nuorten työpaja

Vuoden 2017 alussa nuorten työpaja siirtyi nuorisotoimen hallinnoimaksi ja Ohjaamo Pientareen tiloihin. Työpajalla on kaksi ammatillista seinätöntä pajaa, hoivapaja ja kiinteistöpaja. Pajoilla nuoret tekevät kiinteistöhuollollisia ja hoiva-avusteisia oikeita työtehtäviä oikeissa työympäristöissä. Ammatillisten pajojen lisäksi työpajalla on Ohjaamo Pientareen tiloissa toimiva Starttiryhmä, jonka tavoitteena on kolmen kuukauden pajajakson aikana löytää nuorelle opiskelua tai työllistymistä edistävä jatkopolku. Starttiryhmä hyödyntää Pientareen päivystäjiä toimintansa sisällössä. Ota Ote-ryhmätoiminnot auttavat nuorta löytämään arkeensa mielekäästä tekemistä. Nuorten työpaja yhdistää uudella tavalla ohjaamotoiminnan, etsivän nuorisotyön, työpajatoiminnan, sosiaalisen kuntoutuksen ja laaja-alaisen palveluohjauksen. Nuori voi liikkua pajoilla ja palveluissa kuntonsa ja jaksamisensa mukaan ilman nivelvaiheita. Nuorelle tehdään aina valmennussuunnitelma pajajaksolle. Pajaetsivä kulkee nuoren mukana viranomaistapaamisissa ja luo nuorelle palveluverkostoa, tukee nuorta pajajakson nivelvaiheissa sekä pajajakson jälkeen. Työpaja toiminnasta vastaa työpajavastaava jonka tiimiin kuuluu työpajaohjaaja ja pajaetsivä.

Nuorten työpajan kehittämiskohteet:

Nuorten työpajan tavoitteena on vakiinnuttaa toimintansa osaksi peruspalvelua.
Saada työpajan ammatilliset pajat tunnustetuksi oppimisympäristöksi.
Ohjaamoyhteistyön kehittäminen sekä työelämäyhteistyön syventäminen, jotta nuoret saavat oppia työn ja työelämän vaatimuksia.

3.11 LIIKUNTATOIMEN TEHOSTETTU TUKI

Liikuntatoimella on valmius tarjota palvelua ns. koululiikuntapudokkaille. Liikunnanopetusta on mahdollista eriyttää osittain liikuntatoimelle esimerkiksi siten, että liikuntaan tottumattomien olisi mahdollisuus suorittaa liikuntatunteja yksilöllisesti ja saada liikuntaneuvontaa (motivointi ja seuranta). Lisäksi kaupungin liikuntaneuvonta on lasten ja nuorten käytettävissä.

3.12 SEUTUOPISTON TEHOSTETTU TUKI

Seutuopisto räätälöi tarvittaessa ryhmiä erityistä tukea tarvitseville nuorille, esim. kuvataiteissa, musiikissa ja tanssissa. Yhteistyössä kuntoutuksen työtoiminnan, Te-toimiston ja kirjaston kanssa Seutuopistossa toimii Mediapaja. Siellä nuoret valmistavat markkinointi ja tiedotusmateriaalia kaupungin eri yksiköiden ja etenkin kulttuurikeskus Poleenin tarpeisiin. Mediapajassa nuoret voivat opiskella lisää tietoteknisiä ja media-alan valmiuksia sekä yleisiä työelämävalmiuksia tuetusti.

Yhteistyössä Lasten kulttuurikeskus Verson kanssa ollaan käynnistämässä Pieksämäelle LaKu (lasten ja nuorten kulttuurilähetä) -toimintaa. Kaupungin yksiköt kulttuuri- ja liikuntapalvelut ja seutuopisto tarjoavat maksutta palveluja varhaiskasvatuksen ja neuvolapalveluiden sekä nuorisotoimen ohjaajille LaKu-lähetä asiakkaille.

3.13 TYÖTOIMINTA

Pieksämäen kaupungin työllisyyspalvelut jakaantuvat kuntoutukseseen työtoimintaan, koululaisten kesätyöllistämiseen, velvoitetyöllistämiseen, palkkatukityöllistämiseen sekä muihin erilaisiin tukityöllistämistoimenpiteisiin, TYP-toimintaan sekä työllisyysprojekteihin. Työllisyydenhoidon toimenpiteitä järjestetään kiinteässä yhteistyössä kaupungin sosiaalitoimen, nuorisotoimen, TE-toimiston sekä Kelan kanssa. Työllisyyspalveluiden tarkoituksena on auttaa paikkakunnan työttömiä eteenpäin kohti työelämää, opiskelua, terveydenhoidon palveluita tai eläkettä asiakaskeskeisin ja -aktivoivin toimenpitein. Työllisyyspalvelun tehtävänä on myös pitää kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen osuus mahdollisimman pienenä. Kuntoutuksella työtoiminta on kunnan järjestämä sosiaalipalvelu, jonka tarkoituksena on vahvistaa asiakkaan elämän- ja arjenhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä. Sitä voidaan toteuttaa esimerkiksi työtoimintana, ryhmätoimintana tai yksilövalmennuksena. Pieksämäen kuntoutuksella työtoiminta aloitettiin vuonna 2010, jolloin havahduttiin kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen kasvaneisiin kustannuksiin.

4. ERITYISPALVELUT

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria 0-17- vuotiaat (Sotkanet)			2014	2015	2016
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiaasta	Koko maa	yhteen- sä	294,4	281,8	305,1
	Etelä-Savo		385,4	249,3	403,8
	Pieksämäki		71,2	71,9	140,9
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiaasta	Koko maa		973,7	1057,0	1080,1
	Etelä-Savo		1312,2	1692,4	1794,2
	Pieksämäki		154,9	486,4	400,4

Indikaattori erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit ilmaisevat lastenpsykiatrian erikoisan avohoitokäynnit vuoden aikana tuhatta 0 - 12-vuotiaasta ja tuhatta 13-7- vuotiaasta kohti. Lastenpsykiatrian avohoitokäynnit sisältävät erikoissairaanhoidon lastenpsykiatrian erikoisalaan kuuluvat avohoitokäynnit kaikissa kunnallisissa sairaaloissa, sisältäen erikoislääkärijohtoiset terveyskeskussairaalat. Luvut eivät sisällä päiväsaarialahoitoa. Tiedonkeruutavan ja -vastuun muutoksesta johtuen vuoden 2002 tiedot tulee nähdä suuntaa antavina, sillä niihin sisältyy joitakin epätäydellisyyksiä.

Pieksämäellä on panostettu vahvoin perusterveydenhuollon tason lasten- ja nuorten psykiatriin palveluihin. Tämä näkyy Etelä-Savo ja koko maan keskivertoon nähden huomattavasti vähäisempänä erikoissairaanhoidon lastenpsykiatrian palvelujen käyttönä (vrt. perheneuvolakäyntien määrä).

4.2. LASTENSUOJELU

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun on myös tuettava vanhempia heidän kasvatustehtävässään järjestämällä erilaisia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelutyö on korjaavaa työtä, jossa on selkeät muutostavoitteet ja kontrolli on tuen ohella osa työtä. Lastensuojelutyö jakautuu avohuoltoon, sijaishuoltoon sekä jälkihuoltoon. Avohuollon tukitoimia ovat tehostettu perhetyö, perhekuntoutus, avohuollon sijoitus sekä taloudellinen tuki. Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle joko lyhytaikaisesti kiireellisen sijoituksen päätökseen tai pitkäaikaisesti huostaanottopäätökseen perustuen. Jälkihuolto oikeus syntyy pitkäaikaisessa sijaishuollossa olleille lapsille sekä vähintään puoli vuotta avohuollon sijoituksessa olleille lapsille. Jälkihuoltovelvoite kunnilla on voimassa 21 ikävuoteen saakka tai velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluessa siitä, kun lapsi on ollut lastensuojelulain 75 § 1 momentissa tarkoitetun sijoituksen jälkeen viimeksi lastensuojelun. Jälkihuoltona voidaan lapselle tai nuorelle järjestää samanlaisia tukitoimia kuin lastensuojelun avohuoltona. Täysi-ikäisten nuorten jälkihuollon tuki ja palvelut hoidetaan aikuissosiaalityössä sosiaalityöntekijöiden toimesta.

4.2.1 LASTENSUOJELUILMOITUKSET

Lastensuojelulain mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoidon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen sekä sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen ja koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain tarkoittaman vastaanottokeskuksen ja järjestely-keskuksen, hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön tai koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Myös muu kuin edellä tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä. Poikkeuksen ilmoitusvelvollisuuteen tekee vain se, mitä rippiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta on erikseen säädetty tai määrätty. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä lastensuojeluilmoituksista ja niiden sisällöstä.

TAULUKKO 4.2.4.1 LASTENSUOJELUILMOITUSTEN LUKUMÄÄRÄ PIEKSÄMÄELLÄ

Vuosi	Lastensuojeluilmoitukset (lasten määrä joita ilmoitus koskee)	Ennakolliset lastensuojeluilmoitukset	Pyynnöt lastensuojelutarpeen arvioimiseksi	SHL:n mukainen yhteydenotto tuen tarpeen arvioimiseksi
2013	282 (144)	0	14	-
2014	317 (109)	11	14	-
2015	304 (131)	12	4	22
2016	286 (101)	4	0	100
2017	374 (208)	3	0	91

Pieksämäellä Lastensuojeluilmoitusten määrä on pysynyt vuosittain lähes samana (lukuun ottamatta vuotta 2017 jolloin se on noussut) vaikka rinnalle on tullut sosiaalihuoltolain mukainen pyyntö lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi. THL:n tilastossa kysyttiin ensimmäistä kertaa vuonna 2017 niiden lasten määrä, joista on tullut pyyntö tuen tarpeen arvioimiseksi. Pieksämäellä tehdään tilastojen mukaan lastensuojeluilmoituksia jonkun verran enemmän kuin Etelä-Savossa ja Suomessa yleensä.

TAULUKKO 4.2.4.2 LASTENSUOJELUILMOITUSTEN MÄÄRÄ/ YLEISIMMÄT SYYT PIEKSÄMÄELLÄ VUOSINA 2015 - 2017

Vuosi	Huoli lapsesta	Lapsen pahoinpitely	Perheväkivalta	Vanhempien psyykinen terveys	Vanhempien päihteiden käyttö
2015	48	13	32	18	27
2016	42	11	11	11	16
2017	105	12	30	12	32

Lastensuojeluilmoitusten yleisin syy Pieksämäellä on vuosina 2015 - 2017 ollut yleisesti huoli lapsesta ja lapsen tilanteesta. Tämä voi pitää sisällään monia erilaisia tekijöitä lapsen elämässä, jotka ovat saaneet läheisen tai viranomaisen huolestumaan eikä aina voida nimetä yhtä ainoaa syytä. Myös tässä tarkastelussa olleen kolmen viimeisimmän vuoden aikana vanhemmuuden ja perhetason tekijät nousevat merkittävimiksi syiksi ottaa yhteyttä lastensuojeluun. Usein laukaiseva tekijä ilmoituksen tekemiselle on joku näistä syistä, mutta lähes aina perheissä on monia ongelmia samanaikaisesti.

Koko Suomessa lastensuojeluilmoitus tehtiin 69 203 lapsesta vuonna 2016. Lastensuojeluilmoitusten määrä (121 372) kasvoi 5,7 prosenttia edellisestä vuodesta. Ennakollisten lastensuojeluilmoitusten määrä lisääntyi 20 prosenttia (347) edelliseen vuoteen verrattaessa. Myös yhteydenotot sosiaalihuoltoon lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi lähes kaksinkertaistuivat (11 500) vuodesta 2015 vuoteen 2016 (THL 2016 tilastoraportti).

TAULUKKO 4.2.2.3 LASTENSUOJELUN AVOHUOLLON ASIAKKAAT JA ALKANEET ASIAKKUUDET

Vuosi	Avohuollon asiakkuudet	Uudet asiakkuudet
2013	303	106
2014	279	103
2015	278	77
2016	159	0
2017	115	35
yhteensä	1134	321

Lastensuojelun asiakasmäärissä näkyy selvästi vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain uudistuksen vaikutus. Uusien lastensuojeluasiakkuuksien määrä alkoi vähentyä jo vuonna 2015, mutta vasta vuonna 2016 näkyy selkeästi se, että lastensuojeluasiakkuuksia on siirretty sosiaalihuoltoon. Yllättävää on, että vuonna 2016 ei ole alkanut yhtään uutta lastensuojelun asiakkuutta. Kun vertaa vuoden 2013 ja 2017 asiakasmääriä lastensuojelun avohuollossa ja uusien alkaneiden asiakkuuksien määriä niin voidaan havaita, että sosiaalihuoltolaki on pantu täytäntöön.

Koko maassa lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 57 784 lasta ja nuorta vuonna 2016, määrä väheni 16 100 asiakkaalla (22 %) edellisestä vuodesta. (THL 2016, tilastoraportti). Pieksämäellä avohuollon asiakkuudessa on ollut 0-17 – vuotiaita lapsia vuonna 2013 9,7 % (vastaavanikäisestä väestöstä), Etelä-Savossa 5,8 % ja koko maassa 7,6 %.Määrä on laskenut joka vuosi niin, että vuonna 2016 prosenttiosuus oli Pieksämäellä enää 5,4 % kun se Etelä-Savossa oli 5,7% ja koko maassa 4,6 %

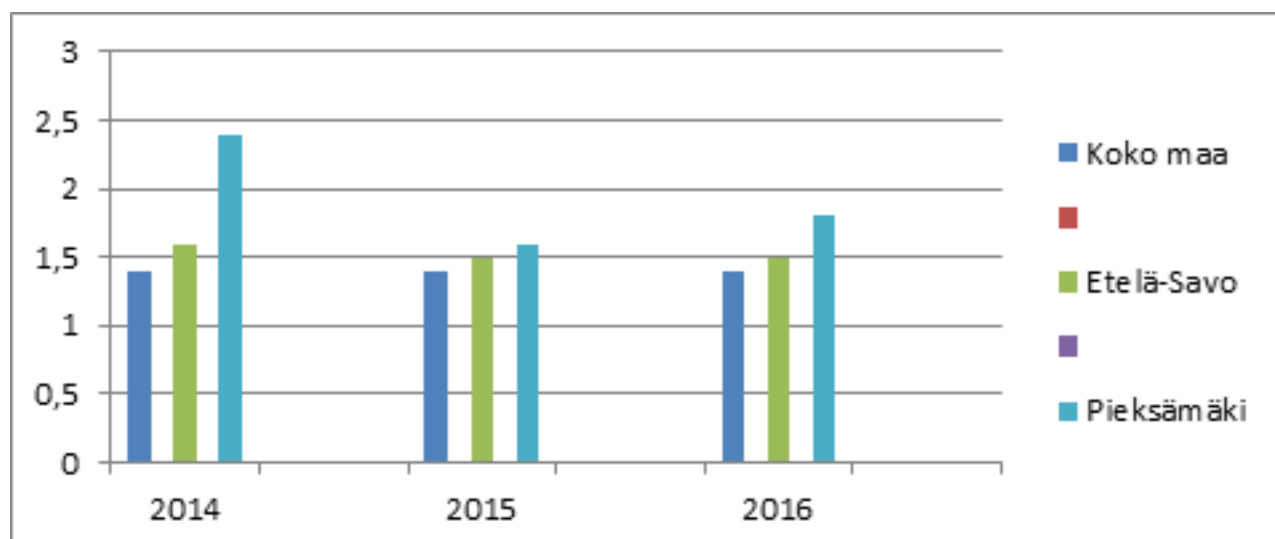
4.2.3. LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO

Taulukko kuvaa niiden lasten määriä, jotka ovat kyseisenä vuonna olleet sijaishuollossa. Taulukossa on myös ilmoitettu, miten monta hoitopäivää näistä sijoituksista on toteutunut perhekodeissa / laitoksissa tai perhehoidossa. Tässä taulukossa ei ole avohuollon tukitoimena sijoitettujen lasten määriä eikä myöskään perhekuntouksessa vanhempiensa kanssa yhdessä olleita lapsia.

Huostaanottojen määrä on pysynyt suhteellisen vakiona, samoin kiireellisten sijoitusten määrä. Kiireellisenä tukitoimena sijoitettavat lapset ovat avohuollon sijoituksessa, ei kiireellisesti sijoitettuina, vaikka ennen lakimuutosta he olisivat saattaneet päätyä kiireelliseen sijoitukseen. Sosiaalihuoltolain muutoksen yhteydessä lastensuojelulain kiireellisen sijoituksen kriteereitä tiukennettiin siten, että lapsen on oltava välittömässä vaarassa. (ks. LsL 417/2007, 38§).

Pieksämäellä on huostassa olevia lapsia vuosina 2013 - 2016 vaihtelevasti (vastaavanikäisestä väestöstä 1,2%-1,3 %). Koko maassa luku on 1,0 % ja Etelä- Savossa vaihteluväli on 1,0 %- 1,1 %.

4.2.3.1 KODIN ULKOPUOLELLE SIJOITETUT 0 - 17-VUOTIAAT, % VASTAAVANIKÄISESTÄ VÄESTÖSTÄ (THL) INFO 191

Luvut sisältävät kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrät. [Mukana luvuissa ovat myös avohuollon tukitoimena sijoitetut ja jälkihuoltona sijoitetut lapset.](#)

Kodin ulkopuolelle sijoitusten taustalla voivat olla niin vanhemmista kuin lapsistakin johtuvat syyt. Usein taustalla on päihteiden käyttö. Tämän indikaattorin rinnalla on hyvä tarkastella myös huostaanottoilastoja. Avohuollon tukitoimien lisääminen voi vähentää sijoitusten määrää, mutta samalla se voi lisätä huostaanottojen määrää, kun lastensuojelullisia toimenpiteitä vaativia tilanteita tulee enemmän esille.

4.2.3.2 TAULUKKO SIJAISHUOLLOSSA OLEIDEN LASTEN LUKUMÄÄRISTÄ JA HOITOPÄIVISTÄ (PIEKSÄMÄKI)

Vuosi	Huostassa olevien lasten määrä	Kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä	Laitoshoidon ja ammatillisten perhekotien hoitopäivät	Perhehoidon hoitopäivät
2013	36	11	6198	3557
2014	38	15	8487	5536
2015	29	9	8588	5597
2016	33	12	10394	5994

Yllä olevasta Pieksämäen tilannetta kuvaavasta taulukosta käy ilmi, että sijaishuollossa olevien lasten määrässä ei ole kovin suuria vaihteluita lukuun ottamatta vuotta 2015, jolloin kiireellisesti sijoitettuna ja huostaan otettuna oli muita vuosia enemmän lapsia. Usein huostaanottoa edeltää joko kiireellinen sijoitus tai avohuollon sijoitus, joten sama lapsi saattaa näkyä kiireellisen sijoituksessa, että huostassa olevia lapsia kuvaavissa luvuissa.

Vaikka valtakunnallisesti ei ole saatavissa tilastotietoa päihteiden käytön yhteydestä huostaanottoihin tai avohuollon tukitoimiin, antavat paikalliset selvitykset jotain kuvaa päihde-ehtoisten huostaanottojen yleisyydestä. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla (2005) tehdyn selvityksen mukaan vanhempien päihdeongelmat olivat yleisin alle 12-vuotiaiden lasten huostaanoton tarvetta aiheuttava tekijä. 13 - 17-vuotiailla nuorilla nuoren oma päihteiden käyttö oli tekijänä yli kolmanneksessa huostaanotoista. (Sotkanet Info Ind 191.)

4.2.4 JÄLKIHUOLTO

Lapsi tai nuori on oikeutettu lastensuojelun jälkihuoltoon sijaishuollon päättymisen jälkeen tai avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Nuorelle voidaan järjestää jälkihuoltoa, vaikka häntä ei olisi aiemmin sijoitettu kodin ulkopuolelle tai sijoitus olisi kestänyt alle puoli vuotta. Näin voidaan tukea nuorta itsenäistymisessä, vaikka ehdotonta jälkihuoltovelvollisuutta ei olisikaan. (Lastensuojelulaki 2014/217, 75§.) Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy nuoren täyttäessä 21 vuotta tai viiden vuoden kuluttua siitä kun lapsi on sijoittamisen päättymisen jälkeen ollut viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Jälkihuollossa voi siis olla myös alle 21 lapsi tai nuori.

Sosiaalityöntekijän on laadittava lapsen ja tämän huoltajien tai nuoren kanssa yhdessä suunnitelma, jossa kuvataan jälkihuollon jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut. Jälkihuollon palvelut sovitaan aina yksilöllisesti ja niitä voivat olla

mm. taloudellinen tuki, tuki opiskeluun, työharjoitteluun tai työllistymiseen, apu asunnon hankkimiseen sekä tuki erilaisiin itsenäisen elämän vaatimiin asioihin. Se voi olla myös harrastuksen tukemista tai rahan käyttöön sekä oman talouden hallintaan liittyvää neuvontaa ja ohjausta. Nuorelle jälkihuolto on vapaaehtoista.

TAULUKKO 4.2.4.1. PIEKSÄMÄEN KAUPUNGIN JÄLKIHUOLLOSSA OLEVAT LAPSET JA NUORET

Vuosi	Jälkihuollon asiakkaat
2013	34
2014	47
2015	55
2016	49
2017	44

Yleisiä perhepalveluja ja lastensuojelua tulee kehittää Lape- muutosohjelman valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti. Sosiaalihuoltolain perusteella järjestettävissä palveluissa on kehitettävä erityisesti jalkautuvaa työtä, matalan kynnyksen tukea ja kohtaamispaikkoja, nopeaa palvelua ilman raskasta byrokratiaa sekä sektorirajat ylittävää yhteistyötä.

Lastensuojelutyön kehittämisessä keskeistä on riittävän ja ammattitaitoisen sitoutuneen henkilöstön rekrytointi ja pysyvyys. Työskentelyä on kehitettävä valtakunnallisesti Hackneyn mallin mukaisesti yhdensuuntaisesti siten, että asiakkaan asiassa työskentelee intensiivisesti moniammatillinen tiimi. Asiakkaiden ja etenkin lasten osallisuutta on vahvistettava.

Yleisten perhepalvelujen ja lastensuojelun kehittämiskohteet

Kehittämistyötä on tehtävä valtakunnallisen Lape- muutosohjelman mukaisesti yhteistyössä Etelä-Savon maakunnan kanssa
 Sosiaalihuoltolain perusteella järjestettävissä palveluissa on kehitettävä erityisesti jalkautuvaa työtä, matalan kynnyksen tukea ja kohtaamispaikkoja, nopeaa palvelua ilman raskasta byrokratiaa sekä sektorirajat ylittävää yhteistyötä.
 Lastensuojelua on kehitettävä Hackneyn- mallin suuntaisesti

4.2.5 PERHEOIKEUDELLISET PALVELUT

Perheoikeudelliset palvelut käsittävät isys- huolto- ja tapaamisoikeus sekä elatusasiat. Lastenvalvojan työtehtäviin kuuluu avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten isyyden selvittämiseen liittyvät asiat sekä lapsen huoltoon, asumiseen, tapaamisiin ja elatukseen liittyvien sopimusten vahvistaminen. Mikäli lapsen huollosta, asumisesta, tapaamisista tai elatuksesta ei päästä sopimukseen lastenvalvojan luona käydyissä neuvotteluissa, lastenvalvoja ohjaa vanhempia tarvittaessa perheasiainsovitteluun. Jos vanhemmat eivät pääse sovittelusta ja neuvotteluista huolimatta yhteisymmärrykseen sopimuksen sisällöstä, lastenvalvoja ohjaa perheen hakemaan päätöksen käräjäoikeudesta.

4.2.5.1 ISYYDEN SELVITTÄMINEN

Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyden selvittäminen ja tunnustaminen tapahtuu lastenvalvojan luona. Isyyden tunnustaminen on mahdollista myös odotusaikana neuvolassa, mikäli on selvää, että isyyden tunnustaja on lapsen isä, eikä mitakaan laissa säädettyjä perusteita ole kieltäytyä isyyden tunnustamisen vastaanottamisesta. Samalla voidaan tehdä myös sopimus lapsen yhteishuollosta tulevien vanhempien niin halutessa. Lastenvalvoja lähettää isyysasiakirjat Itä-Suomen maistraattiin, jossa isyys vahvistetaan. Kun isyyden tunnustaminen on hyväksytty maistraatin päätöksellä, lapselle syntyy oikeus isän sukunimeen, elatukseen isältään sekä perimisoikeus isään ja isän puolen sukulaisiin.

Isyysasia voidaan ratkaista käräjäoikeudessa, mikäli avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyttä ei saada lastenvalvojan toimesta selvitettyä.

4.2.5.2 LAPSEN HUOLTO, TAPAAMINEN JA ASUMINEN

Lapsen huoltajia ovat hänen vanhempansa tai henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu. Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen yksinhuoltaja on aina äiti, ellei yhteishuollosta ole olemassa lastenvalvojan vahvistamaa kirjallista sopimusta tai käräjäoikeuden päätöstä. Huoltajalla on oikeus päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. Huoltajalla on oikeus saada tietoa lasta koskevista asioista eri viranomaisilta ja huoltaja käyttää puhevaltaa lapsensa asiassa. Lapsen huoltaja toimii myös holhoustoimilain nojalla lapsen edunvalvojana taloudellisissa asioissa. Lapsenhuoltolain periaatteena on, että lapsen etu toteutuu parhaiten silloin, kun vanhemmat yhdessä vastaavat lapsensa huollosta. Yhteishuolto tarkoittaa vanhempien välistä yhteistoimintaa ja yhteistä päätöksentekoa lapsen asioissa. Viranomaiset (esim. päiväkotit, koulu, terveydenhoito, sosiaalityö) antavat lasta koskevia tietoja vain huoltajalle ja huoltajan erikseen antamalla luvalla toiselle vanhemmalle. Huoltomuodolla ei ole vaikutusta kummankaan vanhemman verotukseen eikä sosiaaliturvaan. Huoltomuoto ei myöskään vaikuta lapsen oikeuteen tavata muualla asuvaa vanhempansa eikä vanhemman velvollisuuteen huolehtia lapsen elatuksesta.

Lapsi voi olla virallisesti kirjoilla vain yhdessä paikassa eli hän ei voi asua virallisesti yhtä aikaa kummankin vanhemman luona silloin kun vanhemmat ovat eronneet. Lapsen koulu, koulukuljetukset ja oikeus päivähoitopaikkaan määräytyvät lapsen asuinpaikan mukaan. Asumistukea ja monia muita etuuksia myönnettäessä lapsi voidaan ottaa huomioon vain toisen vanhemman ruokakunnan jäsenenä. Lapsilisää maksetaan vain toiselle vanhemmalle, lähtökohtaisesti sille, jonka luona lapsi virallisesti asuu. (THL)

Lapsen tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapsen oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu. Lapsen tapaamisoikeuden toteutuminen on molempien vanhempien vastuulla. Lapsella on oikeus tavata vanhempansa riippumatta siitä, onko vanhempi lapsen huoltaja vai ei.

Sopimus tapaamisoikeudesta voidaan tehdä erilaiseksi eri ikäkausille. Sopimus voi olla myös määräaikainen ja tilannetta tarkistetaan uudelleen sopimuksen umpeuduttua. Tapaamissopimuksessa voidaan sopia normaalin viikkorytmin lisäksi

juhlapyhien ja lomien vietosta. Tapaamissopimuksessa on syytä huomioida mm. lapsen ikä, koulu, päivähoito, harrastukset ja vanhempien kotien välinen etäisyys. Tapaamisten lisäksi voidaan sopia puhelin-, tekstiviesti- ja sähköpostiyhteydenpidosta. Erityisestä syystä tapaamiset voivat olla myös tuettuja tai valvottuja.

4.2.5.3 LAPSEN ELATUS

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaisesti vanhemmilla on velvollisuus huolehtia alaikäisen lapsensa elatuksesta. Tilanteessa, jossa vanhemmat eivät asu yhdessä on aina syytä turvata lastenvalvojan luona tehtävällä elatussopimuksella alaikäisen lapsen oikeus saada elatusta siltä vanhemmalta, jonka luona lapsi ei asu. Lapsella on oikeus riittävään elatukseen, joka käsittää lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisen, lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen sekä koulutuksesta aiheutuvat kustannukset.

Elatussopimuksella vanhempi sitoutuu maksamaan elatuskykyynsä ja lapsen elatuksen tarpeeseen nähden kohtuullisena pidettävän elatusavun. Vanhempien elatuskykyä arvioitaessa huomioon otetaan heidän ikänsä, työkykynsä ja mahdollisuutensa osallistua ansiotyöhön, käytettävissä olevien varojen määrä sekä heidän lakiin perustuva muu elatusvastuunsa. Vanhempien elatusvastuun laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös lapsen kyky ja mahdollisuudet itse vastata elatuksestaan sekä seikat, joiden johdosta vanhemmille ei aiheudu lapsen elatuksesta kustannuksia tai ne ovat vähäiset. Oikeusministeriö on vuonna 2007 antanut suositusluonteisen ohjeen lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi (Oikeusministeriön julkaisu 2007:2), <http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200702ohjelapsenelatusavunsuuruudenarvioimiseksi.html>.

Kela voi myöntää lapsen elatukseen elatustukea, jos elatusvelvollinen on laiminlyönyt vahvistetun elatusavun maksamisen tai elatusapu on elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi vahvistettu elatustukea pienemmäksi. Elatustukihakemuksen mukana on oltava alkuperäinen vahvistettu elatussopimus tai tuomioistuimen päätös. Elatustukea voidaan maksaa myös silloin, kun isyyttä avioliiton ulkopuolella syntyneeseen lapseen ei ole vahvistettu. Elatustukiasiat ovat siirtyneet kunnilta Kelan hoidettaviksi (www.kela.fi). Elatustukeen liittyvää neuvontaa saa puhelimitse Kelan valtakunnallisesta palvelunumerosta 020 692 206 ma - pe klo 8-18.

Lastenvalvoja vahvistaa vain vanhempien keskinäisiä sopimuksia. Mikäli vanhemmat eivät kykene sopimaan lapsen huoltoon, tapaamiseen, asumiseen tai elatukseen liittyvistä asioista, heidän tulee saattaa asia vireille käräjäoikeuteen.

TAULUKKO 4.2.4.2 LASTENVALVOJAN VAHVISTAMIEN HUOLTO - JA TAPAAMISOIKEUS SEKÄ ELATUSOPIMUSTEN LUKUMÄÄRÄT

Vuosi	Huolto- ja tapaamissopimukset	Elatussopimukset
2013	170	162
2014	154	144
2015	156	186
2016	151	158
2017	133	168

Taulukko kuvaa lastenvalvojan vahvistamien lapsia koskevien huolto- ja tapaamisoikeussopimusten sekä elatussopimusten lukumääriä. Samaa lasta koskien voidaan yhtenä vuonna tehdä useampi kuin yksi sopimus, koska vanhemmat voivat keskinäisellä sopimuksellaan muuttaa entistä sopimusta ja vahvistuttaa uuden sopimuksen. Elatussopimukset ovat usein määräaikaista, koska elatusvelvollisten tulot vaihtelevat ja tulojen muuttuessa tarkistetaan myös elatussopimusta. Lastenvalvojan tehtävänä on varmistaa, että vanhempien keskenään tekemät sopimukset ovat lapsen edun mukaisia. Selvästi lapsen edun vastaisia sopimuksia lastenvalvoja ei vahvista.

Perheoikeudellisten palvelujen kehittämistarpeet

- Lastenvalvojan työpanoksen lisääminen kokoaikaiseksi
- Yhteistyön tiivistäminen peruspalvelujen ja erityispalvelujen kanssa
- Erilaisten auttamisen menetelmien kehittäminen (yksilö- ja ryhmä menetelmät, sähköiset palvelut)

4.2.6 ADOPTIONEUVONTA

Adoptioprosessin voi laittaa vireille joko vanhemmat, jotka haluavat antaa lapsensa adoptioon ja myös vanhemmat, jotka toivovat itselleen adoptiolasta joko kotimaasta tai ulkomailta. Adoptio tapahtuu työskentelyprosessin kautta, jossa kotimaisissa adoptioissa työskennellään sekä lapsen, lapsensa luovuttavien ja lasta toivovien perheiden kanssa. Adoptioneuvonnan tarkoituksena on auttaa lasta ja valvoa hänen etuaan, auttaa ja tukea luovutusta harkitsevien biologisten vanhempien päätöksentekoa keskustelemalla eri vaihtoehtoista, selvittää hakijoiden edellytyksiä ja valmiuksia adoptiovanhemmiksi ja auttaa tarvittaessa eri osapuolia myös adoption vahvistamisen jälkeen. Adoption tarkoituksena on löytää lapselle pysyvä ja turvallinen koti. Adoptioneuvonnassa toimijoina ovat sekä Pelastakaa Lapset ry että kunnat. Pieksämäen kaupungin adoptioneuvonnan hoitaa Pelastakaa Lapset ry.

Adoptiossa vanhempien oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät adoptiovanhemmille ja saa oikeudellisesti saman aseman kuin biologinen lapsi. Adoptiota säätelee adoptiolaki (AdL 22/2012) ja siitä ennettu asetus, YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus ja adoptioita koskeva Euroopan neuvoston uudistettu yleissopimus. Lisäksi kansainvälisiä adoptioita säätelevät Yleissopimus lasten suojelusta sekä yhteistyöstä kansainvälisissä adoptioasioissa (ns. Haagin sopimus).

4.2.10 LASTENSUOJELULAIN MUKAISTEN TEHTÄVIEN HOITAMISEKSI KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA PALVELUJÄRJESTELMÄ

Vuoden 2008 lastensuojelulaki määrittelee lastensuojelun laajasti koskemaan kaikkien viranomaisten ja kansalaisten toimintaa. Lastensuojelulaissa korostetaan kaikkien lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastuuta lasten hyvinvoinnista. Lasten suojelun tavoitteena on turvata jokaisen lapsen oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Tämä tapahtuu edistämällä lasten hyvinvointia kaikilla elämän osa-alueilla, kehittämällä lapsiperheille laaja-alaisesti palveluja kasvatuksen tukemiseksi sekä toteuttamalla yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua

Lastensuojelu edellyttää perus- ja erityispalveluiden sektorirajat ylittävää, asiakaslähtöistä palvelujärjestelmää. Pieksämäellä on lasten- ja perheiden palvelut keskitetty sosiaali- ja terveystalokeskukseen yhteisiin toimitiloihin sekä samalle tulosalueelle, perhepalveluihin. Muutoksella on luotu pohja asiakaslähtöisten, joustavien perhepalveluiden kehittämiseksi. Perhekeskuksen toiminnan edelleen kehittäminen on tulevien vuosien tärkeä tehtävä ja myös Lape- muutosohjelman yksi tavoite. Perhekeskuksen toiminnan avulla pyritään lasten, nuorten ja lapsiperheiden ongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen hoitamiseen. Perhepalvelut toimii tiiviissä yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja koulun, vapaa-aikatoimen sekä järjestöjen kanssa. Tulevaisuudessa tulee nykyistä enemmän kiinnittää huomiota sivistystoimen ja sosiaalitoimen välisen yhteistyön jatkuvuuteen muuttavassa tilanteessa.

Peruspalveluilla (neuvola, päivähoido, terveydenhoito, koulu, vapaa-aikatoimi, järjestötyö, seurakunta, järjestöt) on erittäin tärkeä tehtävä lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukemisessa ja varhaisessa ongelmien havaitsemisessa ja ennaltaehkäisyssä. Tehtävänsä hoitamiseksi peruspalvelut tarvitsevat erityispalvelujen kuten lastensuojelun sosiaalitoimen tukea ja mahdollisuutta konsultaatioon. Erityispalveluiden tulee jatkossa pystyä tukemaan peruspalveluita nykyistä paremmin, jotta tilanne saataisiin hallintaan myös taloudellisesti. Perus- ja erityispalveluiden tulee yhteistyössä kehittää uusia toimintatapoja ja luoda moniammatillisia toimintamalleja myös niihin tilanteisiin, joissa on kysymys korjaavasta työstä.

V. SEURANTA

Lasten ja nuorten Pieksämäki – hyvinvointisuunnitelma vuosille 2018–2021, on tiivistetty kuvaus lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttamista tekijöistä sekä palveluista ja niiden kehittämistarpeista. Suunnitelman laatimisen yhtenä tavoitteena on tuoda työvälaineitä ja tiivistää eri toimijoiden yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tavoitteena on kaikessa päätöksenteossa ja kaikilla tasoilla systemaattisesti edistää ja vahvistaa ehkäiseviä toimia ja palveluita, joiden avulla korjaavien palveluiden tarve vähenee. Suunnitelma on sekä strateginen että konkreettinen toimintaohjelma joka sisältää kunnan arvopohjan ja tahtotilan (visio), konkreettiset tavoitteet ja niitä koskevat linjaukset ja paino- pisteet sekä kehittämisehdotukset eri vuosille. Suunnitelma varmistaa, että kunnan lasten hyvinvointiin liittyvä toiminta on tavoitteellista suunnitelmallista sekä pitkäjänteistä, ja että se perustuu yhteistoimintaan ja kumppanuuteen. Suunnitelmassa päätöksentekijät määrittävät kunnan lapsi- ja lasten- suojelupolitiikan keskeisen sisällön ja painopisteet sekä varaavat toiminnan ja sen kehittämisen edellyttämät voimavarat.

Suunnitelma hyväksytään Pieksämäen kaupunginvaltuustossa ja sen toteutuminen tarkistetaan vuosittain. Suunnitelma päivitetään kerran valtuustokaudessa eli neljän vuoden välein. Hyvinvointi- suunnitelman ohjausvaikutusta korostaa se, että sen sisältö, kehittämistoimet ja voimavaraehdotukset on otettava huomioon laadittaessa kuntalain (L 365/1995) mukaista kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa eri vuosille. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman suunta on yhdenmukainen Pieksämäen kaupungin strategian kanssa. Suunnitelman seurannasta vastaa Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä.

Lapsi -ja perhepalveluiden muutosohjelman aikana on ministeriöt yhdessä Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen kanssa kehittäneet, kuinka lasten, nuorten ja perheiden elinoloja ja palvelujen toimivuutta pystyttäisiin paremmin mittaamaan niin paikallisella, maakunnallisella kuin kansallisellakin tasolla. Tavoitteena on entistä tehokkaammin hyödyntää saatua tietoa yhteistyön kehittämisessä. Kansallisesti tuloksia mitataan/arvioidaan tulevana vuosina seuraavilla indikaattoreilla:

1. Lasten/nuorten ja vanhempien välinen vuorovaikutus on parantunut
2. Lasten/nuorten yksinäisyys vähenee
3. Jokaisella lapsella on vähintään yksi turvallinen ja pysyvä aikuissuhde
4. Kiusaaminen (varhaiskasvatuksessa ja koulussa) vähenee
5. Jokaisella lapsella/nuorella on harrastus
6. Koulupudokkuus vähenee /minimoituu (sekä perus että toisen asteen koulutuksessa)
7. Lasten ja nuorten kiinnittyminen kouluun vahvistuu
8. Lasten kokema väkivalta vähenee
9. Vanhempien päihde - ja mielenterveysongelmien aiheuttamat haitat lapsille vähenevät
10. Vanhempien erojen aiheuttamat haitat lapsille vähenevät
11. Lasten, nuorten ja vanhempien kokemus osallisuudesta palveluissa (varhaiskasvatus, koulu, lastensuojelu, terveyspalvelut jne.) paranee
12. Vanhempien työstä aiheutuvan kuormituksen kokemus perheessä vähenee, mikä lisää voimavaroja vanhemmuuteen ja työelämään.

(THL, Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma)

Lisäksi tulevina vuosina kunnille otetaan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Kannustin on suunniteltu otettavan käyttöön vuoden 2021 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtionosuus. Jo nyt tehtävä työ tulee siis vaikuttamaan rahoitukseen.

Lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja tavoitteita, toimenpiteitä ja vaikutuksia seurataan sekä arvioidaan yhteistyössä paikallisesti, maakunnallisesti ja kansallisesti. Arviointi pohjaa kansallisiin indikaattoreihin ja toteutus tapahtuu sähköisessä hyvinvointikertomuksessa.

Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä 2017-

Lasten ja nuorten hyvinvointikoordinaattori Seija Laitinen (pj)

Opetusjohtaja Timo Tarkiainen

Varhaiskasvatusjohtaja Eija Tarvonen 19.10.2018 saakka, Tiina Vepsä 1.8.2018 alkaen.

Erityissosiaalityöntekijä Marja Pulkkinen

Perhepalvelujen tulosalueen johtaja Greta Jauhijärvi 30.5.2018 saakka

Perhepalveluiden yksikön esimies/Vt. perhepalvelujen tulosalueen johtaja Milla Ryyänen

Perhepalveluiden ylilääkäri Tiina Lappi 31.7.2018 saakka

Hyvinvointikoordinaattori Merja Norontaus

5.1 OSALLISUUS JA KUULEMINEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMATYÖSSÄ:

Suunnitelman teossa on hyödynnetty Lapsi ja perhepalvelun muutosohjelmassa toteutetun kyselyn tuloksia vanhemmille lasten ja nuorten palveluista. Kyselyn vastasi 354 Pieksämäkeläistä. Kysely toteutettiin syksyllä 2017.

Perheparlamentti on kokoontunut useita kertoja ja sieltä on kerätty vanhemmilta palautetta ja kehittämisideoita lasten, nuorten ja perheiden palveluista Pieksämäellä.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa työskentelevät on osallistettu työpajatyöskentelyn kautta suunnitelman laadintaan 2.10.2017.

1.10.2018 ja 7.11.2018 järjestettiin dosentti Matti Rimpelän johdolla kaksi työpajapäivää, jossa yhdessä sivi-soten johtajien ja henkilöstön kanssa suunniteltiin yhteistyötä ja sen toteuttamista.

Lasten ja nuorten työryhmä järjesti 29.11.2018 kaikille kuntalaisille avoimen kuulemistilaisuuden Poleenin kahvilassa Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelmasta.

Nuorisovaltuusto PISTO on käsitellyt lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelmaa 2018 -21 kokouksessaan 09.11.2018 .

Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelma 2018-21 on ollut ajalla 8.11 - 20.11.2018 Pieksämäen kaupungin netissä kaikkien kuntalaisten nähtävänä ja kommentoitavana.

Lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelma on viety tiedoksi 28.11.2018 opetuslautakunnalle ja 3.12.2018 perusturvalautakunnalle.

Pieksämäen kaupunginhallitus 10.12.2018 ja kaupunginvaltuusto 17.12.2018

PIEKSÄMÄKI

Elämäsi asemapaikka

PIEKSÄMÄEN KAUPUNKI

PL 125, Kauppakatu 1

76100 Pieksämäki

015 788 2111

kirjaamo@pieksamaki.fi

www.pieksamaki.fi

www.visitpieksamaki.fi